פרק טז **א כל** כלי עץ. שלחן הבפול. עשוי חליות לו פרקים. ולאחר שמסירים אותו כופלים חליותיו לו פרקיו זו על זו וכל חוליא *)הויא כלי בפני עצמה: ותמחוי המזונן. קערה גדולה מאד ובתוכה קערות **)קטנות קטנה מן הקטנות מין א' של תבשיל. ולפי שיש בתוכה מינים הרבה. נקרא תמחוי המזונן. תרגום למינו לזנוהי: אפיפורין. כסא של פרקים: המגס. תרגום קערה מגיסתא: וקוד הבבלי. כמין קערה של עץ. ולשון חכמים הוא במקדה בזויה. פי' קערה בזויה. וכל הכלים הללו אע"פ שנחלקו נשאר לכל חלק מהם צורת כלי. ואין הלכה כר"י: משישופם בעור הדג. להסיר קסמין שבהם. דקודם לכן לא חזו למלאכתן שמסרטים את הבשר אבל אם אינן מחוסרין אלא שיפה של לחלוח ומריקה. הא קי"ל [חולין כה] דגולמי כלי עץ שעתיד לשבר ולטוף טומאין: גמר שלא לשוף. שגמר בלבו להשתמש בהם אע"פ שלא שוף טוד: שלשה בתים. כשמסרגים המטה בחבלים. בין כל חבל לחבל קרוי בית. ואין הלכה כר"מ:

הכלים

*) בל"א חוליא וחוליא **) בל"ו קערות קטנות קטנות

פרק טז א כל כלי עץ וכו'. כלי הלמ"ד בחיר"ק נרסינן לה שהוא לשון יחיד: והאפיפורין. הרי"ם בנקודת מיר"ק מי נרסי' לה ביו"ד ומי נרסי' לה בלא יו"ד הרי"ם בסגו"ל: קוד. בפ' מי שאחזו נבי שלמה חד אמר קודו היה חלבו מכל עמלו והד אמר מקלו: קוד הבבלי. בברייתא קתני הקוד שהוא ואינו קוד הבבלי דר' יהודה מי נמי הברייתא פליגא הר"ם

פרק טז א כל כלי עץ. מיי' פ"ו מה"א הל' ה': כלי עץ מאימתי. לעיל מו: סנהדרין כ: תוס' חולין כה. ד"ה לחמיה. מיי' שם פ"ה ה"ח: המטה והעריסה. ירושל' רפ"ב דכלאים ופ"ב דמע"ש ה"ה ופ"ז דנדרים ה"ה: ר"מ אומר. מע"ש י:

תוספות חדשים

פרק ט"ז [משנה א] **ותמחוי המזונן.** דהוי בכל חלק וחלק קערות שלימות. (הרמב"ם פ"ו מה"כ): (בהר"ב ד"ה) **משישופם** וכו' שמסרטים את הבשר. ומתוסרין תקון גחל. (הר"ש והרא"ש):

אליהו רבא

פט"ו א והאפיפורין במ"ש הר"ש בשם בעל הערוך. שנלמדו יון קוין לבשא שתחת רגלי המלכים אפיפורין. ואני הדוש רגלי שבמקרא. והייתו דתנן לקמן פכ"ד שהוא שמא מדרס. ולשון קשה אמאי שמא מדרס מיהו הא דאמר בעל הערוך ששמשן שתי יתידות של ברזל והעור ביניהם וכופלין לותו וכשרוצין לישב פושטין אותו ל"ל דהא מתני' בשל עץ אלא של עץ הוא של שני פרקים של שתי יתידות ומתקפל והייתו דתנן לקמן (שם) שלא פנקסאות שהוא כעין פנקס: **המגים.** לאכילה וקוד לשתיה. והייתו מקודה וכן ג"כ של פרקים שהן של הולכי דרכים שיוכלו לישא עמהן ודפפריהן מקבלין אע"פ שחלקו בהתיגה בתוספתא הביאו הר"ם ורבנו ס"ל אע"ג דשל פרקים הן עיקר תשמישן אין לאוין אחד בלא חברו ומטורין: **משישופם.** כמ"ש הר"ש וכו' דומיא דיקנא דסיפא. וסיפא הוא אחר גמר הסירוס של התגלים והייתו דקתאמר ר"מ מסרטן. ורבנן בעי גמר מלאכה כדבעי בסיפא יחסוס ויקנה:

תוס' אנשי שם

פט"ז א בר"ב ד"ה **משישופם** כו' שמסרטים את הבשר כו'. ומתוסרין תקון גחל. הר"ש והרא"ש. אבל רש"י בסנהדרין פי' משישופם להחליק הלדוכות ליפותם וכ"פ הר"מ בתן. וא"ל לישב דלא תקשי עלייהו מהך דחולין דסיפא דהתם הוא בכלי העשוי להחליק ולאחתא בפרק"ו שם אח"כ לתקון כלי כ"כ לא כן הסיפא בשור הדג בעצמה שהוא טרך גדול אל צורת סמטה והעריסה בתוכו זמן (ולכך לא אמרו רק בסמטה והעריסה משישופם כו' משמע כי כלים זולתם טעונים גם בעתיד לשוף) וכ"כ מצינו הכוס' בחולין שם דסיפא אבסיפא ל"ק לבו שהרי לייטו קושייתם מתאמר להעתיק בעונים והייתו דס"ל בפירוש"י בטעונים הוא דג ואתא מתניתין מספוי עור הדג דסיא הוא אבל הר"מ

ציונים

א כל כלי עץ. מיי' פ"ו מה"א הל' ה': כלי עץ מאימתי. לעיל מו: סנהדרין כ: תוס' חולין כה. ד"ה לחמיה. מיי' שם פ"ה ה"ח: המטה והעריסה. ירושל' רפ"ב דכלאים ופ"ב דמע"ש ה"ה ופ"ז דנדרים ה"ה: ר"מ אומר. מע"ש י:

תפארת ישראל

יכין

פט"ז א) דבריה טמא ונשבר נטהר. וגם אמק"ט עד שיתוקן. ואע"ג שבעודו שבור מקבל עדיין חוך הבטן שבדפיתיו אפ"ה כיון דהשתא אינו מקבל בדרך קבלתו שבתחלה אינו מקבל טומאה [נמ"ש פ"ו מכלים ה"ט. ובכת קכ"א א']: ב) העשוי מב' חלקים שמחוברין יחד בטירין. שבשירלה יפשיטו כפילתו ויאריכו להשתמש על שניהן ביחד. וכשא"ל להשתמש שניהן. ואעפ"כ רולה להניחן מחוברין יכיב ב' החלקים זע"ז: ג) קערה גדולה של עץ. ועשויין מגופה הרבה קערות קטנות בתוך חללה כדי לעשות בכל א' מין מאכל אחר. ולהכי גם אם תחלק הקערה הגדולה לבנים. עדיין רלויות הקערות הקטנות שנשאר בכל חלק להשמים: ד) היטבע והוא הדוש רגלים. שלפעמים מחובר הוא לכסא ורגיל ממי להפריזן זמ"ז לפעמים ולהשתמש בו בלבד. וא"ל דמקט של בעה"ב מדיש ממי מין פיפיורן אחר של סופר [בלקמן פכ"ד מ"ז] שהסופר יושב עליו וכותב על הקלף ממונח על הכסא. והרי זה אפיפורין שנחלק מהכסא הו לא חזו למלאתא קמייתא ואמק"ט: ה) קערה: ו) כלי עץ

משנה

פרק טז א כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור. לנופה לא איצטריך דהא אפי' ניקב כמולגת כמון טהור לקתן רפ"ז. ומשום סיפא הני לה תוץ מנלתן הכפול וכו' דאפי' נחלקו עמתין. ושוד י"ל דניקב כמולגת כמון נרש בפי מנחלק דהתם כמות שהיא לא חזיא. והכא אפי' נחלקה כמין שתי ערבות דכל חדא חזיא כהיא דרפ"ד גבי כלי חרס דהתם אמרי' דטמא וקמ"ל דהכא עבור דשתי כלי חרס דתמיהי ונשמת הנמב"ש שבתבנו שם. ומדבר דניקב כמון חמיר טפי דהתם לא מהני ייחוד דאפילו מיימחו לגדול מלמון לא מהני כדפי' לעיל רפ"ב. והכא בנחלק משמע דמהני דהא בתמחוי המזונן ומכרו מעמו משום דמתחלתן הסכימו עליו להשתמש בהן בשנחלקו. ולמה לא יועיל להן מחבנה דהשתא אם תבר עליהן להשתמש בהן בכל חלק ממנו. וע"כ דניקב כמולגת כמון מיגרע גרע. ומיהו נראה דוקא נחלק לשנים. אבל אחד גדול ואחד קטן הגדול עמא כדלעיל בנבלא שנחלקה פי"ב מ"ו ומוקי לה הרא"ש בשל עץ הסס. וקבה מכאן לפי' הרא"ש דשם בנבלא דמפרש בשנחלקה לשנים שהור טעמא משום דא"ל לשמש ומפקא לן בכל חלק שמא הוא הקטן ושומאת פשומין דרבנן ופפקו לקולא. ובכך דהכא ליכא לפרש כי דהכא במקבלין שני חייבי מדקהני תוך מתמתי. ומתמתי כלי קבול הוא ושמא משום דהסכימו עליו לכך מתחלתו הא לא"ם שהור אע"ג דשפק דאוריתא הוא: ר"י אומר אף המגנס וקוד הבבלי כיולא בהן. נראה דהני תיגס של פרקים אלא שהם גדולים הרבה ויש להם מחילה חולקת בחמלגא ולפעמים מוכלין בחלק אחד לבד וס"ל לר"י כיון שרלוי להשתמש בחלק אחד יש לכל חלק חורת כלי בשנחלק. וא"ק ס"ל כל שרלוי לא אמרי' לא

פרק טז א טהור. בשבירתו אם נטמא. ואם נשברו כשהן טהורין. שבריהן אינן מקבלין טומאה. הרמב"ם רפ"ו מה"כ: **והאפיפורין** פי' הר"ב כסא של פרקין. ועיין בלשון הרמב"ם שכתבתי במשנה ז פרק כד: **והעריסה.** עריסת תינוקות. בריי"ן. רש"י פ"ב דסנהדרין דף כ': **משישופם** בעור הדג. כתב הר"ב דגולמי כלי עץ שעתיד לשבר כו'. עיין מ"ש במשנה ג פי"א: **גמר** שלא לשוף. פי' הר"ב גמר בלבו כו' שלא ישוף עוד. וכ"פ הר"ם. ומשמע דמיהו עכ"פ צריך שישוף. אבל למהר"ם פי' גמר בלבו להשתמש בו בלא שיפה טמאה מיד: כ"ל משום דכל הכלים יורדים לידי טומאתן במחשבה. א"כ י"ל גמר השיפה שא"ל עוד לשוף. עכ"ל:

משיחסוס

פט"ו א והאפיפורין במ"ש הר"ש בשם בעל הערוך. שנלמדו יון קוין לבשא שתחת רגלי המלכים אפיפורין. ואני הדוש רגלי שבמקרא. והייתו דתנן לקמן פכ"ד שהוא שמא מדרס. ולשון קשה אמאי שמא מדרס מיהו הא דאמר בעל הערוך ששמשן שתי יתידות של ברזל והעור ביניהם וכופלין לותו וכשרוצין לישב פושטין אותו ל"ל דהא מתני' בשל עץ אלא של עץ הוא של שני פרקים של שתי יתידות ומתקפל והייתו דתנן לקמן (שם) שלא פנקסאות שהוא כעין פנקס: **המגים.** לאכילה וקוד לשתיה. והייתו מקודה וכן ג"כ של פרקים שהן של הולכי דרכים שיוכלו לישא עמהן ודפפריהן מקבלין אע"פ שחלקו בהתיגה בתוספתא הביאו הר"ם ורבנן ס"ל אע"ג דשל פרקים הן עיקר תשמישן אין לאוין אחד בלא חברו ומטורין: **משישופם.** כמ"ש הר"ש וכו' דומיא דיקנא דסיפא. וסיפא הוא אחר גמר הסירוס של התגלים והייתו דקתאמר ר"מ מסרטן. ורבנן בעי גמר מלאכה כדבעי בסיפא יחסוס ויקנה:

מלאכת שלמה

פרק טז א כל כלי עץ וכו'. כלי הלמ"ד בחיר"ק נרסינן לה שהוא לשון יחיד: והאפיפורין. הרי"ם בנקודת מיר"ק מי נרסי' לה ביו"ד ומי נרסי' לה בלא יו"ד הרי"ם בסגו"ל: קוד. בפ' מי שאחזו נבי שלמה חד אמר קודו היה חלבו מכל עמלו והד אמר מקלו: קוד הבבלי. בברייתא קתני הקוד שהוא ואינו קוד הבבלי דר' יהודה מי נמי הברייתא פליגא הר"ם

ז"ל. ועוד יש קוד אחר של חרס דטמא אע"פ שאינו יכול לישב בלתי שמיכה: משישופם בעור הדג. מין דג ידוע שיש בו כמין גרגרים והוא נקרא אלכסן ושפין בו הכלים והוא נוטשן ומבטיקן הרמב"ם ז"ל. ובפ"ק דחולין דף כ"ה אשכחן בברייתא לשמיה בעונים והוא מן דג כדאיתא באלו טרפות: ר' מאיר אומר המטה וכו'. נראה דר"מ מקיל דאע"פ שכבר בשפף עדיין

אינה

לחבל

אחרונה

ודוקא כלי של פרקים שמשמשן תדיר בכל יום כמו שלחן סמוטן שבכל יום מפרקין אותו לאכול עליו ואחר אכילה כופלין אותו ומניחין הפרקים זה ע"ג זה ומשתמש לשלחן לעשות בו שאר מלאכות והכי עבוי מתחלתו להשתמש בחליו הלכך הוי כלי אבל מגס שאין תשמישו בחליו תדיר לא הוי כלי אע"פ שבאוי ועוד יש לפרש דמ"ק סבר דוקא עשוי של פרקים דהפרקים מוכיחין שמתחלתו נעשה להשתמש בהאות מפורק אבל אם אין שם פרקים אע"פ שיש מחילה המולקת מ"מ לא ניחת ליה שיהיו מחולקים ובאר מתבטנו מתחלה אחליון. וכ"ל ס"ל כיון שבאוי הוי כלי ונטעמי' אחיל דה"ל פליג רפי"ג גבי מספרת שנחלקה: **משישופם** בעור הדג. פי' הר"ב להסיר הקסמין שמסרטין לאולו שיפה לאחלה ולמרק הייגו גולמי כלי עץ דמאתין וכ"כ הר"ש והרא"ש. אבל מפי' הרמב"ם נראה דהך נמי לאחלה הוא וכ"ל מפי' רש"י בסנהדרין דף כ'. ושוד דהכא קתני גמר שלא לשוף ממאה. ואי בגרין משום להסיר הקסמין משמע דלא מהני גמר שלא לשוף דבפ' בתרא בשולי קדרה ואסקולעה עהוים אע"פ שהתקינו לתשמיש מפני שמסרטין אם היד משמע דלא מהני גמר שלא לשוף דהתקינו לתשמיש הוי כמו גמר שלא לשוף. ולעניל דפי"ב בשל אשכרוף שהור שמחוסר שליקה ולא מני הכא גמר בלא לשוף טמא. ולעי"ל דשיפה דהכא מני לאחלה הוא והא דגולמי כלי עץ מטאין הייגו בשאר כלים שאין עשויין לתשמיש גופו ממש אבל מעה ועריסה שעשוי לשכיבת גופו אינן שהדי דהכל מקפידין והוי כלא נגמרה מלאכתן: ר"מ אומר המטה מסיסרג בה שלשה בתים. נראה דר"מ אגמר שלא לשוף וקאמר דמסיסרג שלשה בתים הוי גמר ומקמי הכי

לא

יכין

פט"ז א) דבריה טמא ונשבר נטהר. וגם אמק"ט עד שיתוקן. ואע"ג שבעודו שבור מקבל עדיין חוך הבטן שבדפיתיו אפ"ה כיון דהשתא אינו מקבל בדרך קבלתו שבתחלה אינו מקבל טומאה [נמ"ש פ"ו מכלים ה"ט. ובכת קכ"א א']: ב) העשוי מב' חלקים שמחוברין יחד בטירין. שבשירלה יפשיטו כפילתו ויאריכו להשתמש על שניהן ביחד. וכשא"ל להשתמש שניהן. ואעפ"כ רולה להניחן מחוברין יכיב ב' החלקים זע"ז: ג) קערה גדולה של עץ. ועשויין מגופה הרבה קערות קטנות בתוך חללה כדי לעשות בכל א' מין מאכל אחר. ולהכי גם אם תחלק הקערה הגדולה לבנים. עדיין רלויות הקערות הקטנות שנשאר בכל חלק להשמים: ד) היטבע והוא הדוש רגלים. שלפעמים מחובר הוא לכסא ורגיל ממי להפריזן זמ"ז לפעמים ולהשתמש בו בלבד. וא"ל דמקט של בעה"ב מדיש ממי מין פיפיורן אחר של סופר [בלקמן פכ"ד מ"ז] שהסופר יושב עליו וכותב על הקלף ממונח על הכסא. והרי זה אפיפורין שנחלק מהכסא הו לא חזו למלאתא קמייתא ואמק"ט: ה) קערה: ו) כלי עץ

משנה

פרק טז א כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור. לנופה לא איצטריך דהא אפי' ניקב כמולגת כמון טהור לקתן רפ"ז. ומשום סיפא הני לה תוץ מנלתן הכפול וכו' דאפי' נחלקו עמתין. ושוד י"ל דניקב כמולגת כמון נרש בפי מנחלק דהתם כמות שהיא לא חזיא. והכא אפי' נחלקה כמין שתי ערבות דכל חדא חזיא כהיא דרפ"ד גבי כלי חרס דהתם אמרי' דטמא וקמ"ל דהכא עבור דשתי כלי חרס דתמיהי ונשמת הנמב"ש שבתבנו שם. ומדבר דניקב כמון חמיר טפי דהתם לא מהני ייחוד דאפילו מיימחו לגדול מלמון לא מהני כדפי' לעיל רפ"ב. והכא בנחלק משמע דמהני דהא בתמחוי המזונן ומכרו מעמו משום דמתחלתן הסכימו עליו להשתמש בהן בשנחלקו. ולמה לא יועיל להן מחבנה דהשתא אם תבר עליהן להשתמש בהן בכל חלק ממנו. וע"כ דניקב כמולגת כמון מיגרע גרע. ומיהו נראה דוקא נחלק לשנים. אבל אחד גדול ואחד קטן הגדול עמא כדלעיל בנבלא שנחלקה פי"ב מ"ו ומוקי לה הרא"ש בשל עץ הסס. וקבה מכאן לפי' הרא"ש דשם בנבלא דמפרש בשנחלקה לשנים שהור טעמא משום דא"ל לשמש ומפקא לן בכל חלק שמא הוא הקטן ושומאת פשומין דרבנן ופפקו לקולא. ובכך דהכא ליכא לפרש כי דהכא במקבלין שני חייבי מדקהני תוך מתמתי. ומתמתי כלי קבול הוא ושמא משום דהסכימו עליו לכך מתחלתו הא לא"ם שהור אע"ג דשפק דאוריתא הוא: ר"י אומר אף המגנס וקוד הבבלי כיולא בהן. נראה דהני תיגס של פרקים אלא שהם גדולים הרבה ויש להם מחילה חולקת בחמלגא ולפעמים מוכלין בחלק אחד לבד וס"ל לר"י כיון שרלוי להשתמש בחלק אחד יש לכל חלק חורת כלי בשנחלק. וא"ק ס"ל כל שרלוי לא אמרי'

לא

ב משיחסום. פי' הר"ב כשאדם עושה קופה או סל וגומר את שפתו. אחר תחבר האריגה כולה ותמצעה מלהפסד ולהתפרד. והוא מעגן לא התחוס שור (דברים כה). הרמב"ם: ג משיעשה שני דורים לרחב שלהן. עד סוף מחני'. ומסיים בהו הרמב"ם ברפ"ה מה"כ. אע"פ שלא גמר גביהן.

ב הסלים של עץ. משיחסום (יא) ויקנב (יא). ושל תמרה (יב) אע"פ שלא קינב מבפנים. טמא (יג). שבן מקיימין. בלבלה (יד) משיחסום ויקנב. ויגמור את התלויה (טו). בית הלגינין (טו). ובית הבוסות. אע"פ שלא קינב מבפנים. טמא. שבן מקיימין (יז): ג הקנונין הקטנים (יח). והקלתות (יט). משיחסום ויקנב. הקנונים הגדולים והסוגין הגדולים (כ). משיעשה ב' דורים (כא) לרחב שלהם (כב). ים נפה (כג) וכברה (כד). וכף של מאזנים. משיעשה דור אחד לרחב שלהן (כה). הקופה משיעשה ב' צפירות (כו) לרחב שלה. ח"ג. ב הלגינין נד"א לגנות ונגו"ל ולא"ל לגינין: ג דורים נד"א דודים. וכף שם וכן. דור שם דחד. והערק

ב הסלים של עץ. מאימתי גמר מלאכתן: משיחסום. כשאדם עושה קופה או סל וגומר את שפתו. זו היא החסימה: ויקנב. לאחר שגומר הספה. ונשתיירו קסמין ראשי קרומיות הבולטין פוסקן וקוטמן. וזו היא קינבה: של תמרה. סלים העשויות מחריות של דקל: שבן מקיימין. בלא קינבה: בלבלה. סל של גמי: התליה. שיגמור האחד שתולה בה: בית הלגנים. כלי שמניחים בו [לגינין] לשמור: בית הבוסות. כלי שמלגיעין בו בוסות: ג הקנונין. קטן שבורים בו קטנים והוא נעשה מחריות של דקל: קלתות. קופות קטנות: סוגים. קופות גדולות: שני דורים לרוחב שלהן. לאחר שארגו שולי הקופה לורגים סביבותיה עגולים כפי מה שרולה שתהיה רחבה בדפנותיה בגבהה. ולאחר עגולים של דפנות קרוין דוריסזכן שלמאזנים. הבסיס שעותיה עליו המאזנים: דור אחד. משיגביה על שפתו עגול אחד: ב' צפירות. שתי

סטנים

מלאכת שלמה

ב הסלין. מיי' שם:
ג הקנונים. שם:

תוספות הדשים

[משנה ב] את התלויה. שדרך לעשות לה בית יד לתלותה. (הגלא"ם):

אליהו רבא

ב הסלים. סל משמש על הקרקע וכלכלה בתלויה בכותל: אע"פ שלא קינב מבפנים. מפני שהן רכין והקינוב אינו מעכב את התמרים. אבל מנהגן בני קינוב משום כלי: בית הלגינין כו'. לגינין הוא לגין שממלאין בהן מן המבית ומוכנה לשתיה: אע"פ שלא קינב מבפנים. מפני שאינה מעשה מסל תמרה דהתנא בתוספתא הלגינין ובית הבוסות של תמרה שחיסם וקינב מבחוץ אע"פ שלא קינב מפנים עמא שבן מקיימין ומתני' סמיך אסתמא. דשמייהו מסל תמרה מיהו ותוספתא פרים לה בהדיא: ג והקלתות. שהנשים נותנין בו מתתין ולימודות הדפירש"י בפרש"ת הגיטין והן קטנים: הקנונין הגדולים. שמפני גדלן משתמשין אף בב' דורין שמחזיקין סרבה ויש וכף משתמשים אף בדור אחד: משיעשה ב' דורין לרחב שלהם. הוא הדור הקיצוני שבולים שבתחבה מכל שלפניה הימנה והיא מקפת כל הבולים והדור שעליו שעושין עוד דור אחד גדולה כמוה לאחרו עליו כל כתריות של דופן: משיעשה דור אחד. שמשתמש בדור אחד של קנה הבולים בלא הוך כלל: ב' צפירות. לפירה היא כעין דור. אלא שהדור הוא שעשוי כל הבולים מקנה אחד שנקפל סביב סביב עגול בתוך עגול ואינו עגול אלא שבשוף צריך להחזיר ראש הקנה הנכנס בתוך הנקפל ולפירה הוא מקיפה הרבה עגול עגול לבדו עגול בתוך עגול והוא עגול אלא:

תוספות אנשי שם

פי' לעיל ספי"ב כי פי' להתליקו נשונים ר"ל להתליקו בתליק הוא הכרחל לשר יתליקו בו הבלים ומבו טוטם שוב ל"ק אלינו גם מהשתת טוטם כמו דל"ק מפיפה חשיפה. אולם גם ביעת רש"י מיושבת לדקדק בדבריו בזולין שם ומיינו כי בעתה הטוטם הוא הדג עצמו ושיפה הוא בשר הדג וכם שי מלאכות נמשכים מהומרים מתחלשים. (נוש"ם):

יכין

לחבל נקרא בית (א): י) הוא מלשון לא תחסום שור. ור"ל הכא משיסגור סוף אריגת הכלי כשגמרו. סותם קלה הקנה שארג ממנו הסל ושונגו תוך הספה: יא) לשון חתיכה הוא. כמו הלי מלן דקניב סילקא [שבת ד' ע"ד] ור"ל הכא שיקלף מכותלי הכלי מבפנים ומבחוץ. ההולין הקטנים הבולטין מהאריג אז נגמר לק"ע. [וא"ת גם בלי קינוב. הרי נולמי כלי עץ הוא ותק"ע (כספי"ב). י"ל דנולמי היינו בשלא חסר בהכלי רק הסלמה יתירה. וכלתמלינן בתוספתא דמכילתין [ב"מ פ"ב] אינה נולמי כל שעתיד לשוף לגרר וכו'. אבל הכא כל שהולין בולטין מכותלי כלי מסרב בהן ידיו וא"א להשתמש בו] : יב) עגפי תמרה: יג) מק"ע. דענפי המרה רכים הן. ומ"ל להן קינוב מבפנים רק מבחוץ כדי שלא יעכבו להתוחז לותו: יד) סל העשוי מגמי. והוא קטן מאותו שסמו סל. ורגילין לתלותו: טו) הוא חבל של גמי שבו שתלה על ידו משא"כ סל מחמת גדלו אינו נתלה: טז) הוא כלי המעשה מערבה קלועה שמניחין בתוכה לגינין קלגנטן בל"ל. וגם בית כוסות זכוכית: יז) אף שהולין של ערבה הבולטין לתוכה הן קשין יותר מלולבי המרה. עכ"פ מדמיוחדין לכוסות ולגינין מניח הולין בתוכה כדי להפסיק בין כלי לחברתה שלא יתחברו כשיניחום בתוכה זע"ש. ומשו"ה פלגינהו תנא מעלי המרה בב' בבי. מדבכל מ' מעמא לחוד: יח) הן כעין קערות קטנות שנקלעות מערבה רכה ודקה: יט) מלגפה של כסיס הנעשה מתבן או גמי. שטרלה הוט בל"א. שכשתרלה מסירתו מעל ראשה ונותנה לתוכו מעשה מחט שלה: כ) הוא כלי מדה גדול קלוע מערבה: כא) ר"ל משיארג הערבות שבו ב' פעמים סביב בדפנותיו על הבולייס שלו מק"ע: כב) היינו הבולייס. שלהן הסבובים הן רחבים יותר מכל הסבובים שעושין ע"ג להיות דפנות. ומשום שיש קולעין הדפנות של הכלי מלמעלה למטה על המקלות הבולטין מהבולייס. להכי קאמר תנא דלהון ב' הסבובים צריך שיהיו מחוברים בהרחב. דהייט שיקלע ממטה למעלה. דאז יהי' להן ב"ק ולורת כלי: כג) הוא כעין דפנות נפה בלי בולייס ומרקדין לתוכו שלא יתפזר. ומיירי בשל שלהן. דאילו של בעה"ב אפי' נגמר כולו אמק"ע [כלעיל פע"ו מ"ג]: כד) נ"ל דמלת יש לאו אכברה קאי. דא"כ אין לו ב"ק ואמק"ע. אלא ר"ל כברה עצמה שבוברין בתוכה הדגן מהמוץ: כה) דאע"ג דלים נפה אין בולים. עכ"פ יש בולים להנפה שיסיבות תוך היש: כו) ר"ל סיבובים כנ"ל. ודע דקופה וערק ומאר הכלים שנזכרו במשנתינו. טלן מיני כל הן וכל מ' עשוי מקליעה באופן אחר. ונם תמונת הכלי הוא באופן אחר מבחברתה. ורק קופה וערק כל סיבוב וסיבוב שבאריגתן בהדפנות זה למעלה מזה. כל סיבוב וסיבוב הוא מקנה אחרת שיסלבוה באריגה עם הקנה שתחתיה. וכך עושין עד שפתו העליונה. ונקרא כל סיבוב וסיבוב שבהן לפירה [שהוא בלשון יון עיגול שלם]

אבל

ישראל

פט"ז (א) ונ"ל דמדקאמר משיסרג ולא עד שיסרג. ש"מ שהיו עושין ספסירוג קודם השיפסוף ומגר שלא לשוף עמא דקאמר ת"ק היינו דעכ"פ שכבר סרגה כולה. ועלה קאמר ר"מ דמשיסרג בה ג' בתים מק"ע. דאז חזיה כבר לשכיבת קטן. ולרבנן עכ"פ מדמיוחד המטה לגדול. הרי לגדול לא חזיה בהסירוג של ג' בתים. אבל בעריסה לא פליגי. מדאינו מסרגו בחבלים רק מניח דף קטן בשולו. או תולה שם עור (כלים פכ"ו מ"ה). או שבאמת מסרגו רק בג' בתים כדאני ליה לקטן. ולהכי לכ"ע לריך גמר סירוגו. אבל בלא גמר שלא לשוף. אז לכ"ע בין במטה בין בעריסה אמק"ע

עד

בועז

פט"ז (א) ונ"ל דמדקאמר משיסרג ולא עד שיסרג. ש"מ שהיו עושין ספסירוג קודם השיפסוף ומגר שלא לשוף עמא דקאמר ת"ק היינו דעכ"פ שכבר סרגה כולה. ועלה קאמר ר"מ דמשיסרג בה ג' בתים מק"ע. דאז חזיה כבר לשכיבת קטן. ולרבנן עכ"פ מדמיוחד המטה לגדול. הרי לגדול לא חזיה בהסירוג של ג' בתים. אבל בעריסה לא פליגי. מדאינו מסרגו בחבלים רק מניח דף קטן בשולו. או תולה שם עור (כלים פכ"ו מ"ה). או שבאמת מסרגו רק בג' בתים כדאני ליה לקטן. ולהכי לכ"ע לריך גמר סירוגו. אבל בלא גמר שלא לשוף. אז לכ"ע בין במטה בין בעריסה אמק"ע

עד

משנה אחרונה

להרמיבו בדורין הוי גדול: משיעשה שני דורין. הלשון משמע אפי' דעתו להרבות בו דורין מ"מ משעשה בו שנים הוי גמר מלאכתו. וא"ש שבמס' עוקין בנפש"ק אמרי'. מחוסר תעשיה מהור אפי' חק קפיזא בקנה. וא"ל דהשם דידסינן שדעתו להשלימו וכן משמע אפי' רש"י שם ועוד שמעשיו מוכיחין שלקח בקשת גדולה כדי חב. והכא בשתם אלא שדרך לעשות בכלי כזה הרבה דורין ומעשה בו שנים עמא שמא אין בדעתו להוסיף. ואין לפרש מעשה בו שני דורין וגמר בלבו לקיים כן דא"כ מאי קמ"ל. ועוד דע"כ בשתם אירי פרסני בים נפה ובערק בדור אחד משמע דהכי אורחי' יש שמקיימין בדור אחד ויש כלים שאין דרכן בפנות משנים: ים נפה. בפע"ו מ"ג בשבנו דהיריעה נבדה בכוד אלא מנכה לדפנות נקלמת יש נפה וה"ל בהכי אירי אלא עשה עדיין דפנותי'

ס.ה

סבובים: והערק. שאין שפתו גבוהה כשפת הקופה: משיעשה צפירה אחת טמא. ועדיין עשוי משעם ומרכו יותר מרחבו. כתיבה של רלעגים וקרוי ערק.*) תרגום ועד שרוך נעל (בראשית יד) ועד ערקת מסאנא. ומשום דכלי גמי ושעם דין כלי עץ יש להם. הלכך תגנהו גבי הדדי עם כלי עץ:

ד תורמל. כיס של עור גדול שהרועה עתן בו מזונות וכל דבר. ודומה לו ולא הרועה בחרמילו: **)קיחותיו. מסגרותיו. כמין אזנים קטנות סביבות התורמל ומכניסים באותן אזנים חבלים שסוגרים אותו: סקורטיא. עור שלובשים העבדים בשעת מלאכתן: ציצתה. כעין לילית של טלית כך עושין לה פתילים על כנפיה לקשרה בהן. ורמב"ם פירש סקורטיא עור שאוכלים עליו. ולילתה הוא אמצע העור שנותנים בו טם של מתכת לעני. לשון לין הזהב. שהוא טם של זהב: טבעותיה. טבעת נחשת או ברזל שנותנים בקלה הסקורטיא: קטבליא. עור שמליעים ***)על גבי מטה וקורים לו בערבי נטע. ופשוטי כלי עור מקבלים טומאה מדרבנן בלבד כפשוטי כלי עץ. ודינן בזה שוה שאין מקבלים טומאה מדאוריתא אלא מדרבנן בכל שאר טומאות. חוץ ממשכב ומושב שהן נעשין משכב ומושב מדאוריתא כשהן מיוחדים לכך: הבר והכסת. כר קטן מכסת ועשוי להניח תחת מראשותיו וכסת תחת כל גופו: פחות מהמשה טפחים. משיירים משום פתח להכניס משם המוך למלאות הכר והכסת: ה פטיליא. קופה עשויה ממיני של ערבה ואוגרים בה הגרוגרות:

*) בדל"ו מברטנורא **) בדל"ו ובנל"מ קיחותיו ***) בדל"ו ור"מ ע"ג קרקע לו

מלאכת שלמה

להנעת אותה מלאכת הרמב"ם ז"ל: והערק. ברי"ם גרסי' לה: בפי' ר"ע ז"ל. ל"ל ועדק עשוי משעם ומרכו וכו': ד התורמיל. ובילקוט מתרגמי' ובתורמילא: משיחסום. תסימה בכלי עור הוא שיכפול הספה ויתפרנה הרמב"ם והרא"ש ז"ל: קיחותיו. אית דגרסי קיחותיו בחי"ת ובערוך מגין שזה קיחותיו לשון סגירה שנאמר ולאסורים פקח קוח וכן בפי' הרמב"ם ז"ל: הבר והכסת. כר קטן מכסת עכ"ל ר"ע ז"ל אמר המלקט ממתני' דלקמן פכ"ח סי' ה' הוכיחו הוס' ז"ל דכר גדול מכסת דקתני כר שעשאו סדין

ציונים

ד כלי עור. שם פ"ו כ"ח.
ה פטיליה. שם פ"ה פ"ט:

חלופי גרסאות

ד סקורטיא נד"ל סקרוטייה. ציצתה שם ציציתה. קטבוליא שם קטבוליו.

תוספות חדשים

משנה ג [תוי"ט ד"ה] והערק וכו' דומה לחרון המתים. וכ"כ הרא"ש שהוא חרוך וקצר דומה לרעשות:

אליהו רבא

ה פטיליה וחסינה. כפירוש הרמב"ם:

תוס' אנשי שם

ד בר"ב ד"ה קיחותיו מסגרותיו כמין אזנים כו'. כ"ה גם בר"ם לפניו אבל באמת הוא ע"ם ומ"ם כמו ולאסיריס פקח קוח הס"ד ואח"כ מה"ד אזניו כמו אזנים קטנות וכ"ה בערוך ורא"ם. (עפ"ם): ד"ה ציצתה כו' של מסכת כו' קשה דא"כ פיפוק לי' דמק"ע בסביל הפס של מתכת וי"ל דאי לא דהסקורטיא מק"ע גם המתכת הי' טהור דהו"ל מתכת הטשוי לשמשו וטהור דומיא דמתכת המשמש את הטן ומ"מ לא ידענא מנ"ל להר"ב הא דא"ל הרמב"ם ולילית היא הטגולה מהעור אשר ישמו באמצעה ותוסיפן אותה עמה לעני וכו' מלשון לין מר הקדש ע"כ. (ס"ל): תי"ם הד"ה קטבוליא כו' וכן בקטבוליא כנ"ל. וכ"ע שלא הכיר התי"ט פי' הרמב"ם בפ' כ"ו דלק' שב' סקורטיא וקטבוליא עשוי לשכב עליו ע"ש. (לה"מ):

משנה אחרונה

אלא בדעתו לעשותה בדוחין כדמסיק: והערק. פי' הר"ב דשעם ומתי דין כלי עץ יש להן. כתבנו בזה פי"ד מ"ה: ד ר"י אומר מעיעשה אלא המיעשה דלאומרת פליג המיעשה את אזניו אמ"פ אלא עשה קיחותיו וכן בכל כני דמתני'. ומיהו נראה דלא פליג אלא במעשה שאחר המסיחה וקינה דקודם שיחסום ויקנב מודה דלא הוי גמר מלאכה. ובכל וכסת דלא הזכיר ת"ק מעשה אחר המסיחה וקינה ופליג ר"י. נראה דאחסיחה פליג דכל גמר

יחזקאל ז (ז) ר"ל הגעת סבוב האדמות לאלה הפקידים. הרמב"ם: והערק. מ"ש הר"ב כתיבה של רלעגים. כך הוא בפי' הרמב"ם ומלאתי שם מוגה דומה לחרון המתים: ד התורמל. פי' הר"ב כיס של עור כו' ובילקוט מתרגמינן ובחורמילא. הר"ש: משיחסום. עניין יחסום בכלי העור שיכפלו קלתו ויתפרו אותו עד שיהיה שפה לכלי ויקנב שיתחוך קלות העור היולאין לחוץ. והן קלות קטנות דומות לשנר. הרמב"ם: קיחותיו. פי' הר"ב מסגרותיו. כמו ולאסורים פקח קוח [ישעיה מא]. הר"ש: קטבליא. פי' הר"ב עור שמליעים כו'. ובספ"ג דשקלים כתב שהוא עור שלוק. ומ"ש בשם הרמב"ם. כך כתוב בפירושו דהכא. אבל ברפ"ח דאהלות לא פירש כן כמ"ש שם בשם ד". וכן *)בסקורטיא: הבר והכסת. פירש הר"ב כר קטן מכסת

*) כ"ה בד"ק אבל בד"ם בקטבליא והיא גירסא מכוונת אלא שצריך להגיה לעני' ומ"ש בשם הרמב"ם בענין פקורטא כ"ל: וכו' וכן העמיק בס' מ"ש.

וכו' ושוד נלע"ד אני הדיוט דיש להוכיח ג"כ מן התוספתא דמתני' דקתני עור הערסה שהוא עתיד לעשות לו סבור דהיינו פתה להכניס ולהוציא בו המוך ר' יהודה אומר בכר אין פחות מחמשה ובכסת אין פחות מטלטה הרי שכתן שיעור גדול לגדול ושיעור קטן לקטן. ותרי תנאי אליבא דר' יהודה דבמתני' יהיב חד שיעורא לכר ולכסת ובתוספתא מחלק. ושוד אשכחן בתוספתא דאהלות פי"ב הביאה הר"ם ז"ל בפי"א דאהלות דקתני כר אלא תבן כסת אלאה מוכין כסת אלאה מטפחות הרי שהם משל לכסת שהוא תחת הראש בדבר יותר

יכין תפארת ישראל בועז

אבל הכלים שהזכירה המשנה לעיל. כל הסיבובים שבכל הכלי הם מקרה א' מרוכה שחוזרת בכל הסיבובים חלילה חלילה כהדרא דכנתא. ולפיכך נקרא כל סיבוב שלו בשם דור [מדאין בו עיגול אלא] [רש"א]: כז) אין שפתו גבוה כשל קופה. ועשוי לשעות עליו פירות ליבשן. ולהכי פני ליה בלפיר א': כח) כיס הרועה: כט) ג"ל דקיחותיו הייו עגיבות קטנות שעושין סביב לשפתו. שמכניס באותן העגיבות חבל כדי שבשימשוך בו יוכל לסגור עי"ז פה התורמל. אולם במלת קיחותיו כולל ממי הב' אזנים שיש להכים מזה ומזה בהשפה כדי לאחוז שמה כשירלה לפתוח הכים. והעגיבות והאזניים יחד. נקראו קחותיו. משום שלוקח ומטלטל הכים על ידן (ב): ל) הם האזניים שאוחז בהן מזה ומזה הכים כשירלה לפתחו. דש"ל דסגי בזה וא"ל שיעשה בו העגיבות להכנסת החבל לסגרו. דבלא"ה יכול לסגרו כשיכרוך עליו משיחה: לא) שירלע של עבדים: לב) משיסגור לו סביב תפירה בשפה: לג) שיחתוך ג"כ ליליות העור שבולטת משפתו. כדי להשוות השפה: לד) חוטין בב' שויות שבראש הסקורטיא. כדי לקשרו בהם סביב לגוף האדם. והחוטין קשורים בטבעות שקבועות בב' הזויות שבשירלע. ולרמב"ם סקורטיא הוא עור שאוכלין עליו. ולילתה הוא טם שבאמצעיתו לעני. [ותמהני הרי גם בר"מ גם בר"ע כל שהוא לעני כגון לאותה של גופו אינו מעכב [בספי"ב. וכ"כ בפרקן פי' ז'] וכ"ש הך שהוא קישוט שאוך מגופו. ומ"ש כלי עור מהנך ול"מ): לה) דס"ל דסגי בב' הטבעות שבזויות השירלע. ול"ל שיקשור החוטין בטבעות דמדים בה טבעות. לוקח משיחה או חוט שימלא לו וקושר ע"י הסקורטיא סביב לגופו: לו) עור למכסה השולחן. ופשוטי כלי עור מק"ע מד"ם במיוחדין להניח עליהן שום דבר כמו בכלי עץ. ובמיוחדין למשכב או מושב. אפי' בלא"ה מק"ע מדרס מדאוריתא. וכל המק"ע מדרס. מקבל ממי גם שאר עומאות [כדלה פ"ו מ"ג]: לז) ר"ל משיתפור בה החבלים שיש להמכסה הזאת. שבשירוה מהשולחן. יכרוה עם החוטין הללו ויטלעוה להניחה במקום המשתמר: לח) כר הוא האורך דעקקע בל"א וכסת הוא הקטן קיסטען בל"א [ושמ"ש רפ"כ]: לט) כדי להכניס דרך שם המוך. וזה נעשה קודם שיחסום ויקנב. דלאחר שהכניס המוך תוך הכר והכסת. תופר וסוגר פה הכר והכסת. ואח"כ חותך דלחוצי העור מהשפה סביב. כדי ליתר השפה סביב להתפירה [וסיימו דקאמר משיחפרם וכו' ועי' לעיל פי' כ"ע]: מ) הוא ג"כ כעין של מערבה נסה. ונקבי האריג שבו

סכלי מיקרי המיסה כדלעיל מ"ב וס"ל לת"ק שיחסום שיגמור כל תפירתו מסביב אלא שיהיה נקב קטן לתקוס המילוי. ול"ל יהודה דאפי' משייר נקב גדול עד ממשה טפחים עמא: ויעשה את ליאחה. וכתב הרמב"ם ליאחה היינו עם של מתכת שבאמצעה לעני כ"כ משמע דהמס מעכב. ול"ע כל שמהוסר יפוי לעני מיקרי נולמי וקי"ל נולמי כלי עץ מתחין ומשמע דה"ה נולמי כלי

מכסה כו' וכיס מקומות שפירש בהפך. ואלתבס במסכת מקואות פ"י מ"ב [ד"ה הכר]: **ך וחסינה**. פי' הר"ב כמין קופה. תרגום ונהרסו ממגורות [יואל א] אתפגרו חוסמיא הר"ם. והרמב"ם הביא גם הוא זה התרגום ומפרש חסינה קופה גדולה דומה לבית ויעשה מערבה ברוב ימלאו אותה מחטה כאשר ירצו [לאצור] אותה. ע"כ. וזה יותר נכון לענין המקרא דמיירי באוצרות תבואה כדמסיים כי הוכיח דגן: **טהורה**. שאין תורת כלי עליה. הרמב"ם פ"ה מה"כ. והראב"ד כתב מפני שאינה עשוי לטלטל כלל: **חותל**. פירש הר"ב כלי שעושים מחריות כו'. והוא מלשון והחתל לא חיתלת [יחזקאל טז]. הרמב"ם: **ן קסיה**. פי' הר"ב בית יד של עור וכו' כדי לאחוז כו'. וכ"כ הרמב"ם בפירושו. ובתבורו פ"ז מה"כ (הלכה ה). ואיכא למידק של הולכי דרכים למאי עבידתיה לקבלה. ויתכן בעיני לומר שעשוי ג"כ לאחוז בידו יפה את המקל אשר נשען עליו בהלוכו. א"כ לפעמים הולך במקום ברקנים וקוצים. ולריך שידחה אותם מן הדרך שלא ישרטו בגדיו ופניו. ומלא שהקסייה מועיל לו שלא יתחוב לו קוץ בידו. ושוב מצאתי להראב"ד בפי"ג מהל' טומאת אוכלים [הלכה יא] שמפרש קסייה. שהוא עור שהחורה הגורן חוגר על כל בגדיו שלא יתחברו בהם הקיסים והקסמין והמוץ שבגורן והולכי דרכים מפני האבק. ועושי פשתן בשביל הקסמים והרקתא ["מה שמגערים מן הפשתן. כך פירש"י בפ' לא יחפור דף כ"ו] וכל אלו עושין לקבלה שהם מקבלים הפסולת [ומבלאי] הבגדים. אבל של לבעים של נפחים שהם מזיעים ותמיד והם מקנחים בהם הזיעה מיהורה. ע"כ ואי הכי לא קשיא נמי בפרק כד משנה טו ע"ש. ופרק כו מ"ג. ומהר"ם כתב. וז"ל וא"כ שהוא כובע של קליפי עלים כעין אותן של כפריים וקסיא מלשון תרי קיסי רעיבי דפרק חלק. שמשימים זורי גרגות בראשן מפני שלא יזיק האבק לעינים. כן הולכי דרכים ועושי פשתן שלא תזיק להם הרקתא. וכן קסיא של שולחנות [*במשנה ח פרק ה דמכשירין] כשאדם מיסב על השלחן יש לו כובע של קש בראשו להגאתו. אבל של לבעים ונפחים אינו עשוי לכך ומיהו וכדמפ' בסיפא בזה הכלל. עוד ג"ל קסיא שולחנות יש לו בראשו שלא יכאב לו לעינים מה שמוזה מעות תדיר. העשוי לקבלה. פי' לקבל האבק שלא יזיקו חשוב כלי. מפני זיעה. כגון של לבעים ושל

מלאכת שלמה

רך מן התבן: **ך קסיא** וכו'. ובספר אגודה כתוב קסיא בשי"ן כמו קשותיו ומנקיותיו. ויש להסתפק אם הרמב"ם ז"ל היה גורס זורעי גמות במקום זורי גרגות

יכין

שבו רחבים מדאינו עשויה רק לאצור בה גרוגרות: מא) הוא ג"כ של כ"ל עשוי מקולים משולבים. וכדי לכנס לתוכו טיט: מב) מדאינה עשויה להתטלטל כלל. מדמתפרקת כשיטלטלה לפיכך אינה כלי כלל: מג) הוא של שיעשוה קלוע מעלים ארוכים: מד) הקלוע מצורי דקל: מה) הוא של קלוע מחריות דקל. והם הענפים הגסים שבדקל. שמתלין וסוגרים אותו סביב לתמרים שלא ינכשו בתולן. שהולכין אותן בתחלת ימות הגשמים וסוגרים אותן זמן מה הוך של כזה. ויתבשלו יפה: מו) ר"ל אם אינו סגור סביב. רק השאיר בו מקום פתוח להכניס ולטול מתוכו: מז) דעשוי רק לאחרי: מח) י"א דקסיא הוא בית יד של עור כעין עגיבה שים במקל הדישה. וכ"כ יש עגיבה כזו במקל של הולכי דרכים. ובהמקל של מנקשין על אילי פשתן להסיר מהן הקליפות ולעשות פשתן. וכל אלו העגיבות מסייעין בשעת מלאכתן [עי' פט"ו מ"ד] וי"א שהוא עור שסורך סביב היד. כדי לאחוז בידו יפה מקל הדישה שבגורן. או כשהולך בדרך. או כשמנקש על הפשתן לנקותו. או שסורך העור על ידו. שלא ישרטו בשרו מקסמי המקל כשיאחזנו בחוזק. ונחשב העור הזה עשוי לקבלה. מדמקבל המקל בעור ההוא. וי"א שהוא כעין שירעם שלפני עינים שבכובע מלחמה. העלם בל"ח [דבלשון רומי נקרא ההעלם קאסים וכן אמרינן בב"ר פ"ע אלו לוגשין קסים] ולובשין השירם הזה סביב למלחם כשורין בגורן וכשהולכין בדרך וכשמסרקין פשתן. שלא יזוקו עיניהן במוץ שבגורן. ובאבק שבדרכים. ובקסמין שבגשורת שבפשתן: מט) דעשוי לקבלה וכמש"ל (ג): נ) דהעור ההוא אינו עשוי רק לקנח הזיעה משום דהכך עומדין במלאכתן אצל האש. שלא יטנף בהזיעה ההוא הדבר שאוחז בו (ד): נא) דמשום שעוסקין במלאכות כבדות. מזיעין הרבה. ומטנפין בו כל דבר שאוחזין. ולרבנן הרי לובש העור ההוא גם כשעוחן גרוסות מועע. שאינו מזיע במלאכתו. ע"כ מוכח שלבשו רק כדי שלא יזיקו אבק הגרוסות. ומק"ש: נב) נ"ל דהך זה הכלל ד"ה היא. ולא פליגי רבנן ור' יוסי רק בסתמא דר' יוסי ס"ל דכל של גרוסות עשוי להסיר הזיע. אבל

תוספות חדשים

[משנה ה] **חותל**. הוא כלי מעשה או מגומא ישימו בו הפירות הלחים בעת שתכבסה כדי שלא ישמשו ביד. (הרמב"ם): עד שיתיבשו. לו שחיבב לאכול מה שבתוכו ולוזקו אסור. (הרמב"ם בתנורו פ"ה מה"כ): משנה ו [בהר"ב ד"ה] **מפני הזיעה** וכו' שסוף אוחז בו. או שלא תעבכנו הזיעה מלהחזיק הכלי שהוא עובה בו מלאכתו. (הרא"ש):

אליהו רבא

ן קסייה. הוא כיסוי הפנים כעין מעשית הולה על הפנים וקו"ף בכ"ף מתחלף דומיא דתנן במוכשירין פרק ה' קסייא של גלאות והכיפה של לבנים דפירכו התם כולהו מכשרי כיסוי הגלגן דומיא דשל לבנים דסיפא: **של** זורי גרגות של הולכי דרכים ושל עושי פשתן שמלה. שהם עושין הכיסוי לפנים לקבל האבק והמוץ של הגרגות ושל הדרכים ושל הפשתן שלא יזיק האבק והמוץ לעינים ולפנים והוא עשוי לקבלה: **אבל** של לבנים ושל נפחים. שהולין לקנח הזיעה שהם מזיעין תמיד שעומדין אצל האש ולא הוו עשוי לקבלה מהורה:

תוספות אנשי שם

ן תי"ט הר"ה **קסייה** כו' עוד נ"ל קסייא של שולחנות עור יש לו בראשו כו'. כך נ"ל להגיה ופי' ש"ל כמין מלגפת של עור ומלגפים ומוגש קלת מהאור מעיניו כדי שלא יבאנו עיניו מרוב הבעה במעות שהיא מוגה תמיד והוא עגין דומה לתחבולה שעושין גם המעיינים קלי הראות או חלבי העינים כשקורין לאור הנר שמשימין מחבר לפניהם או כנגד עיניהם כדי שעולי האור לא יבאנו הראייה שלהם ויכאיבו עיניהם. (ב"ר):

משנה אחרונה

עור שבכל הדברים שיין לכלי עץ וגם מדאמר בפ"ק דחולין אמתא דגולמי כלי מתכת שהורין הוא ולכבוד עשוין או מכוס שדמיהם יקרים ונכנסה דבכלי עור לא שייכי אמתים אלו וגולמיהן אמתין. וכעת לא מצאתי דין זה מפורש גולמי כלי עור מה דינם אלא מ"ש הרמב"ם רפ"ב מה"כ הנעשה כלי מעור סתמא ומתני' היא לק' פי"ז ומלה שלא כתבבד הייבו גולמי דסיבוד מתליקן ומשמש דגולמי אמתא ובפ"ו מ"ד כתבנו מזה: **ך** של פנין מהורות. שהוא דבר שאינו מתקיים. דאילו מתקיים אמתא שבל היוצא מן האדם בכלל כלי עץ כמ"ש פי"ד: **של** לבנים אמתות. משנה שא"ל היא. ופ"ל חיידי דכיסא חני לה. א"ל קמ"ל אע"פ שבעיקר מלאכתן לבקות בהן הפירות ובס"פ אמרי' הבשאי עיקר אלא דהתם דוקא בחפוי כלים אייכי שהכיסוי אינו עושה המלאכה אלא הכלי והלבך הכיסוי מהור והכא הכיסוי שמכסה הפירות מציב עושה מלאכה: **ך** זה הכלל העשוי לקבלה אמתא מפני הזיעה עיקר. ולריך לפרש מה לי מקבל האבק והקוצים ומה לי שמקבל הזיעה. ואפשר משום דלא מיקרי עשוי לקבלה אא"כ עשוי לעמלא על ידו מה שמתנין לתוכו דומיא דשק כמו שפי' רש"י בתמי' שבת גבי קב הקיבוב. והלבך האבק והקוצין מעלמן עם הטוב לגשבן לאשפה. אבל הזיעה נבלע בתוכו. ויש לדקדק דאמרי' לקבל קוצים אמתא. ובפ"ו מ"ג תנן כף לוקטי קוצים עסורה. וי"ל לפי מ"ש התוס' בשבת דס"ג דשיר כך שנאוי לקפלו הוי סתמו עשוי לקבלה ואמתא ושור קשה שאינו מתקפל **פיאל**.

ביאור

ציונים

מוגיות. שם ה"ו: חותל. שם ה"ז: ן קסייה. שם פ"ז הלכה ה:

תוספות חדשים

[משנה ה] **חותל**. הוא כלי מעשה או מגומא ישימו בו הפירות הלחים בעת שתכבסה כדי שלא ישמשו ביד. (הרמב"ם): עד שיתיבשו. לו שחיבב לאכול מה שבתוכו ולוזקו אסור. (הרמב"ם בתנורו פ"ה מה"כ): משנה ו [בהר"ב ד"ה] **מפני הזיעה** וכו' שסוף אוחז בו. או שלא תעבכנו הזיעה מלהחזיק הכלי שהוא עובה בו מלאכתו. (הרא"ש):

אליהו רבא

ן קסייה. הוא כיסוי הפנים כעין מעשית הולה על הפנים וקו"ף בכ"ף מתחלף דומיא דתנן במוכשירין פרק ה' קסייא של גלאות והכיפה של לבנים דפירכו התם כולהו מכשרי כיסוי הגלגן דומיא דשל לבנים דסיפא: **של** זורי גרגות של הולכי דרכים ושל עושי פשתן שמלה. שהם עושין הכיסוי לפנים לקבל האבק והמוץ של הגרגות ושל הדרכים ושל הפשתן שלא יזיק האבק והמוץ לעינים ולפנים והוא עשוי לקבלה: **אבל** של לבנים ושל נפחים. שהולין לקנח הזיעה שהם מזיעין תמיד שעומדין אצל האש ולא הוו עשוי לקבלה מהורה:

תוספות אנשי שם

ן תי"ט הר"ה **קסייה** כו' עוד נ"ל קסייא של שולחנות עור יש לו בראשו כו'. כך נ"ל להגיה ופי' ש"ל כמין מלגפת של עור ומלגפים ומוגש קלת מהאור מעיניו כדי שלא יבאנו עיניו מרוב הבעה במעות שהיא מוגה תמיד והוא עגין דומה לתחבולה שעושין גם המעיינים קלי הראות או חלבי העינים כשקורין לאור הנר שמשימין מחבר לפניהם או כנגד עיניהם כדי שעולי האור לא יבאנו הראייה שלהם ויכאיבו עיניהם. (ב"ר):

משנה אחרונה

עור שבכל הדברים שיין לכלי עץ וגם מדאמר בפ"ק דחולין אמתא דגולמי כלי מתכת שהורין הוא ולכבוד עשוין או מכוס שדמיהם יקרים ונכנסה דבכלי עור לא שייכי אמתים אלו וגולמיהן אמתין. וכעת לא מצאתי דין זה מפורש גולמי כלי עור מה דינם אלא מ"ש הרמב"ם רפ"ב מה"כ הנעשה כלי מעור סתמא ומתני' היא לק' פי"ז ומלה שלא כתבבד הייבו גולמי דסיבוד מתליקן ומשמש דגולמי אמתא ובפ"ו מ"ד כתבנו מזה: **ך** של פנין מהורות. שהוא דבר שאינו מתקיים. דאילו מתקיים אמתא שבל היוצא מן האדם בכלל כלי עץ כמ"ש פי"ד: **של** לבנים אמתות. משנה שא"ל היא. ופ"ל חיידי דכיסא חני לה. א"ל קמ"ל אע"פ שבעיקר מלאכתן לבקות בהן הפירות ובס"פ אמרי' הבשאי עיקר אלא דהתם דוקא בחפוי כלים אייכי שהכיסוי אינו עושה המלאכה אלא הכלי והלבך הכיסוי מהור והכא הכיסוי שמכסה הפירות מציב עושה מלאכה: **ך** זה הכלל העשוי לקבלה אמתא מפני הזיעה עיקר. ולריך לפרש מה לי מקבל האבק והקוצים ומה לי שמקבל הזיעה. ואפשר משום דלא מיקרי עשוי לקבלה אא"כ עשוי לעמלא על ידו מה שמתנין לתוכו דומיא דשק כמו שפי' רש"י בתמי' שבת גבי קב הקיבוב. והלבך האבק והקוצין מעלמן עם הטוב לגשבן לאשפה. אבל הזיעה נבלע בתוכו. ויש לדקדק דאמרי' לקבל קוצים אמתא. ובפ"ו מ"ג תנן כף לוקטי קוצים עסורה. וי"ל לפי מ"ש התוס' בשבת דס"ג דשיר כך שנאוי לקפלו הוי סתמו עשוי לקבלה ואמתא ושור קשה שאינו מתקפל **פיאל**.

ביאור

יכין

שבו רחבים מדאינו עשויה רק לאצור בה גרוגרות: מא) הוא ג"כ של כ"ל עשוי מקולים משולבים. וכדי לכנס לתוכו טיט: מב) מדאינה עשויה להתטלטל כלל. מדמתפרקת כשיטלטלה לפיכך אינה כלי כלל: מג) הוא של שיעשוה קלוע מעלים ארוכים: מד) הקלוע מצורי דקל: מה) הוא של קלוע מחריות דקל. והם הענפים הגסים שבדקל. שמתלין וסוגרים אותו סביב לתמרים שלא ינכשו בתולן. שהולכין אותן בתחלת ימות הגשמים וסוגרים אותן זמן מה הוך של כזה. ויתבשלו יפה: מו) ר"ל אם אינו סגור סביב. רק השאיר בו מקום פתוח להכניס ולטול מתוכו: מז) דעשוי רק לאחרי: מח) י"א דקסיא הוא בית יד של עור כעין עגיבה שים במקל הדישה. וכ"כ יש עגיבה כזו במקל של הולכי דרכים. ובהמקל של מנקשין על אילי פשתן להסיר מהן הקליפות ולעשות פשתן. וכל אלו העגיבות מסייעין בשעת מלאכתן [עי' פט"ו מ"ד] וי"א שהוא עור שסורך סביב היד. כדי לאחוז בידו יפה מקל הדישה שבגורן. או כשהולך בדרך. או כשמנקש על הפשתן לנקותו. או שסורך העור על ידו. שלא ישרטו בשרו מקסמי המקל כשיאחזנו בחוזק. ונחשב העור הזה עשוי לקבלה. מדמקבל המקל בעור ההוא. וי"א שהוא כעין שירעם שלפני עינים שבכובע מלחמה. העלם בל"ח [דבלשון רומי נקרא ההעלם קאסים וכן אמרינן בב"ר פ"ע אלו לוגשין קסים] ולובשין השירם הזה סביב למלחם כשורין בגורן וכשהולכין בדרך וכשמסרקין פשתן. שלא יזוקו עיניהן במוץ שבגורן. ובאבק שבדרכים. ובקסמין שבגשורת שבפשתן: מט) דעשוי לקבלה וכמש"ל (ג): נ) דהעור ההוא אינו עשוי רק לקנח הזיעה משום דהכך עומדין במלאכתן אצל האש. שלא יטנף בהזיעה ההוא הדבר שאוחז בו (ד): נא) דמשום שעוסקין במלאכות כבדות. מזיעין הרבה. ומטנפין בו כל דבר שאוחזין. ולרבנן הרי לובש העור ההוא גם כשעוחן גרוסות מועע. שאינו מזיע במלאכתו. ע"כ מוכח שלבשו רק כדי שלא יזיקו אבק הגרוסות. ומק"ש: נב) נ"ל דהך זה הכלל ד"ה היא. ולא פליגי רבנן ור' יוסי רק בסתמא דר' יוסי ס"ל דכל של גרוסות עשוי להסיר הזיע. אבל

מלאכת שלמה

ומנקיותיו. ויש להסתפק אם הרמב"ם ז"ל היה גורס זורעי גמות במקום זורי גרגות

תפארת ישראל

בועז

האי דקאמר ר"י מהיעשה אזנו והרי אזנים לא הזכיר ת"ק כלל. וגם בל"ו במלת פקח קוח פי' רד"ק דר"ל לקוחים מהגלות: (ג) וא"ת לפי מ"ש שהוא השירם. הרי ע"כ ג"ל דמחשב עשוי לקבלה. מכוס דהשירם ההוא מקבל המוץ. וק' ומ"ש ממלודת עכבר סוף פט"ו. אכ' רב"א דלא מחשב עשוי לקבלה. מדאינו חפץ בהעבבר והרי ה"ל הרי אינו חפץ במוץ שיקבל השירם. וי"ל דהכא שאני דרוצה להנן בזה על עיניו באותה שעה שיקבל השירם המוץ. ולפיכך מחשב עשוי לקבלה: (ד) וא"ת למה לא יחשב עשוי לקבלה. מדמקבל הזיעה • וכמו העשוי לקבל המוץ. ודוחק לומר דמדבנלע הזיעה ולא ניכר קבלתו. מה"מ לא מחשב עשוי לקבלה. וכ"ש דק' אי נימא דהיינו שמקנח בו הזיעה להתקרר. א"כ ודאי דאוי שיק"ע. דמ"ש ממפתח (כפב"ד מי"ד). ול"מ נ"ל דבעשוי שלא יזיקו המוץ לעיניו. הו"ל כשאר מלבוש שהוא ערבי הגוף

חסוב: ן מלקוט. עור שמשימין בעיני הפרה כדי שתסבב ותלוש: החסום. כמין מלודה קטנה של חבלים שחוסמים בה פי הפרה כדי שלא תאכל: מדף של דבורים. כלי שמשימים בו אש וגללי בקר ומעשנים כדי שיברחו הנחילים של דבורים מן הכוורת ויקח הדבש. מלשון אשר תדפנו רוח (תהלים א'): והמנפה. כלי שמניפין בו בימות החמה להביא הרוח: קופסא. כמין תרגז קטן שאשה נותנת בו תכשיטיה ונותנת עליו *)כסות מלמעלה: קמטרא. תיבה שסומרים בה הבגדים. על המלתחה (מ"ב י') מתרגמינן על *)קומטרהי: והמכבש. [כל חרס עליס] לפי מלאכתו יש לו מקום שכובש ועולר העץ כשהוא מעוות ועקום עד שמישרו: והקמרון. המכסה שעל התיבה העשוי כעין ***)קובה: אנגלין. גרתיק של עור שעושין לספר ומכניסים אותו בתוכו: בית הנגר. גרתיק של עור שעושים בתוכו הנגר הוא היתד שמשימים אחורי הדלת: ובית המנעול. הגרתיק של עור שעושים בו המנעול שעושים בו הדלת: ובית המזוזה. קנה של מתכות שעושים בו המזוזה: ****)והאמום של גודלי מצנפות. דפוס כעין ראש של אדם שמתקנים עליו המלגפת: והמרכוף. כמין סוס של עץ שהלינים משחקים בו. ואית דמפרשי כלי של עץ ארז העשוי לזמר: ורביעית של אלית. ובמנעים *****)ובמגללים מתרגמינן ובכרביעין ובגללין: של אלית. של המקונות כמו (יואל א' ח') אלי

ן המלקוט נג) של בקר. והחסים נד) שלו. והמדף של דבורים נה). והמנפה נו). הרי אלו טהורין. כסוי של קופסא נז) טמא נח). כסוי קמטרא נט) טהור ס). כסוי תיבה סא) כסוי טני סב). והמכבש של חרש סג). והכסת שתחת התיבה סד). והקמרון שלה סה). ואנגלין של ספר סו). בית הנגר סז). בית המנעול סח). ובית המזוזה. ותיק נבלין. ותיק כנורת סט). והאמום של גודלי מצנפות ע). והמרכוף של זמר עא). ורביעית של אליית עב).

וגנוגנית

כסוי קמטרא טהור כסוי תיבה כסוי טני כו' הרי אלו טהורים. מפני שהן משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד. הרמב"ם. ועיין בפי' מ"ב פי"ח. ולשון מהר"ם כסוי קמטרא טהור. דכל הכסויין טהורים כיון דאין משתמשים בו אלא לכסוי. ל"ל ע"כ: קמטרא. פי' הר"ב תיבה וכו'. ועי' עוד [בפי' הר"ב] במשנה ט"ו פ"ט דאהלות: [*טני. פירשו הר"ב במשנה ג פי"ב]: והקמרון. פי' הר"ב המכסה כו'. כעין קובה שם עגלות לב אמרו בספרי קמורות ר"ל קערורות. הרמב"ם. ועיין בפי' הר"ב במשנה ב פי"ח: ובית המזוזה. לשון הר"ב קנה של מתכות. ל"ע דאתן בשל עור ושל עץ קיימין. ולשון הרמב"ם בית המזוזה. פי' הרמב"ם ז"ל קנה של עץ: והמרכוף של זמר. פי' בעמוד

ן המלקוט. עשוי מעור מקבלים בו רפתי הבקר כדי שלא יפסיד החטה בעת הדישה: ביסוי של קופסא טמא. מפני שהוא שוה ויכול להשתמש עליו: כסוי קמטרא טהור. שהוא עגול ואינו יכול להשתמש עליו:

ן המלקוט. כפי' הרמב"ם שהוא כלי מעור מקבלים בו רפתי הבקר כדי שלא יפסיד החטה בעת הדישה: ביסוי של קופסא טמא. מפני שהוא שוה ויכול להשתמש עליו: כסוי קמטרא טהור. שהוא עגול ואינו יכול להשתמש עליו:

ן המלקוט. עם פ"ב: כפי'. עם פ"ל פ"א:

חלופי גרסאות

ן והחסים בכל הל"י והחסום. כסוי תיבה בל"ג בשמע כ' מיזוגה אלו. והכסת בכל הל"י והכסא. ואנגלין בל"ג ואנגלין. בנורת בל"ג כנורות.

אליהו רבא

ן המלקוט. כפי' הרמב"ם שהוא כלי מעור מקבלים בו רפתי הבקר כדי שלא יפסיד החטה בעת הדישה: ביסוי של קופסא טמא. מפני שהוא שוה ויכול להשתמש עליו: כסוי קמטרא טהור. שהוא עגול ואינו יכול להשתמש עליו:

משנה אחרונה

והיינו טעמא דכולה ממתי' דכל שבא להנין מפני האדם או שלא יכנוס קנן בבשרו אורמים בעור כך כיון שאינו עוסק בקוליס עלמן. ושל אבנין ונפחין שמלאכתן ע"י אש לריכין עור קשה להגן מפני האש וכן כף לוקטי קוליס במלאכתו בקוליס עלמן לריך עור קשה ולכך עבוה. ודקתני הכשוי לזיעה היינו הזיעה הנלה ממוס האש שמכתיח הכנה ולריך עור קשה. ובהכי מיושב הא דפליג ר' יוסי ואמר של גרוסות ממי שהור דאיסו ס"ל כל שמקבל זיעה שהור בעעם הראשון שכתבנו דזיעה אינו מיטלטל אגב הכלי והלכך גרוסות ממי שמזיעין מן עצודת הרימים שהורין. ות"ק סבר דוקא זיעה מן האש אמרו דלריכין עור קשה כדפי'. וכן משמע פ"ה דמכבירין מ"ח בכ"ש בש: ן ואנגלין של ספר. פי' הר"ב התיק שלו. ולא יתכן דהא בתיקון יש חילוק בין מהתו למעלה ובין מותנו מן הלד. ועוד דכל משמשי ספרים שהורין כדלקמן פכ"ח מ"ד. והרמב"ם מפרש דפוס שעושין עליו התיק וכ"כ הרא"ש גם הר"ש במסקנתו כתב דאנגלין אינו תיקו. בית הנגר בית המנעול ובית המזוזה. הכי מהרתן משום שעשין לשמש את הקרקע וכללא דר"י דכופא לאו אהני קאי אלא אהתא דלה לאחר הטהורין. כ"כ הראב"ד בהשגות רפ"ד מה"כ. וכן ל"ל במרכוף של זמר וכרכיים של אליית וגנוגנות הענו דלאו משום כללא דר"י שהורין דהא ר"י במשמשי הכלים אוירי וכיו לא משמשין את הכלי ועהכתן

ן המלקוט. עור שמשימין בעיני הפרה כדי שתסבב ותלוש: החסום. כמין מלודה קטנה של חבלים שחוסמים בה פי הפרה כדי שלא תאכל: מדף של דבורים. כלי שמשימים בו אש וגללי בקר ומעשנים כדי שיברחו הנחילים של דבורים מן הכוורת ויקח הדבש. מלשון אשר תדפנו רוח (תהלים א'): והמנפה. כלי שמניפין בו בימות החמה להביא הרוח: קופסא. כמין תרגז קטן שאשה נותנת בו תכשיטיה ונותנת עליו *)כסות מלמעלה: קמטרא. תיבה שסומרים בה הבגדים. על המלתחה (מ"ב י') מתרגמינן על *)קומטרהי: והמכבש. [כל חרס עליס] לפי מלאכתו יש לו מקום שכובש ועולר העץ כשהוא מעוות ועקום עד שמישרו: והקמרון. המכסה שעל התיבה העשוי כעין ***)קובה: אנגלין. גרתיק של עור שעושין לספר ומכניסים אותו בתוכו: בית הנגר. גרתיק של עור שעושים בתוכו הנגר הוא היתד שמשימים אחורי הדלת: ובית המנעול. הגרתיק של עור שעושים בו המנעול שעושים בו הדלת: ובית המזוזה. קנה של מתכות שעושים בו המזוזה: ****)והאמום של גודלי מצנפות. דפוס כעין ראש של אדם שמתקנים עליו המלגפת: והמרכוף. כמין סוס של עץ שהלינים משחקים בו. ואית דמפרשי כלי של עץ ארז העשוי לזמר: ורביעית של אלית. ובמנעים *****)ובמגללים מתרגמינן ובכרביעין ובגללין: של אלית. של המקונות כמו (יואל א' ח') אלי

הרמב"ם ביח מעץ כמין קנה יכניסו בו המזוזה וישימו אותו בשער: ותיק נבלים ותיק כנורות. עיין מ"ש במשנה יד פכ"ה: והמרכוף. גרעות שכך הוא שם בפ"ז דה"כ: ן כסוי של קופסא. מלאתי מונה כסוי קופסא וא"ל קפלא: והקמרון שלה. מכסה שעל התיבה העשוי כעין קובה כדאמרי' שם עגלות לב דהיינו קמרונא כמין קובה שלא תשלוט בהן עין הרע: אנליגין. גרסי' וכן הוא בערוך ובפירוש ראשון פי' שהוא ספסל שמשימין עליו הספר לקרות בו ע"כ. ואית לגרסי אנליגין ופי' הרמב"ם ז"ל שהוא דפוס

מלאכת שלמה

של עץ כדמות ס"ת ושושין עליו התיק של ס"ת כשעשה מעור. ולזה הפירוש הסכים הרא"ש ז"ל. ובתוספתא פרק המשנה בכלי עור תניא ר' אליעזר בר' לדוק אומר אנליגין של ס"ת שהורין התיק שלו שמא משמע מהם דאנליגין לאו היינו תיק הר"ש ז"ל: בית הנגר. הרמב"ם והרא"ש ז"ל פי' של עץ: בית מזוזה. פי' הרמב"ם ז"ל קנה של עץ: והמרכוף של זמר. פי' בעמוד

במשניות

יכין

בידוע שעשוי לקבל. או לקנח הזיעה. לכ"ע אחלין בחר הידוע: נג) כיס עור שחולין להבהמה החת אחוריה בשעה שרבה. כדי שלא תנוף התבואה כשתפיל גליס. ומלקוט הוא מלשון ילקוט. דהייטו כיס הרועה. והכא ר"ל כיס לקבל הצואה: נד) העור שקושר לפני פה הפרה. וחוסמה כשהיא דשה. דגם ישראל מותר לפעמים להסיר פיה כשדשה. וכגון שדשה דבר המזיק לה כשתאכלנו. או כשדשה תרומה והקדש [כת"מ שלי"ת]. א"נ שחוסם פיה בשעטו עמה בדרך שלא תאכל בשולת אחרים: נה) הכלי שמעשין עליו בשעת הכוורת להבריח משם הדבורים שלא יעקצוהו בשעה שירדו הדבש משם. וכל הך השמשי בהמה מתשבו ולהכי אמרק"ו: נו) פעטער בל"ת. ואפי' יש לו ב"ק לחרוח כפי הצריך להניף. אפ"ה לא מהשב כעשוי לקבלה: נז) כסוי עץ שמכסין בו תיבה קטנה ואינו מחובר בו בלירין. והרי יש בהכסוי ב"ק: נח) דאע"ג דכל הכסויין אמק"ט. מדהו"ל השמשי כלים ואין להם שם בפ"ע [כפי"ד מ"ג]. אפ"ה בעשוי להשתמש בהכסוי תשמיש חשוב גם שלא בשעת השמיש הכלי מק"ט [כפ"ב מ"ה ופי"ב מ"ב]. וה"ל מדשמשה הכסוי שוה ופשוט למעלה. רגיל להניח עליו הדברים שלוקח מהתיבה והו"ל כעשוי לקבלה: נט) כסוי עגול שעל קלפפער: ס) דמדשמשו עגול אינו יכול להשתמש ע"ג: סא) כסוי עץ של תיבה גדולה. וכל הך כסויין דמשמתיו מיירי שאינן מחוברין להכלי וכסוי תיבה דעהר. היינו מדאין לו ב"ק. וגם אינו יכול להעמיד ע"ג כלים מדנבוה התיבה. יותר מכדי הושטת היד: סב) כמו מנא בלשון מקרא. ור"ל כסוי של סל: סג) פרעסטע של בעלי מלאכת עץ כבוי מייסטער ווישלער שכולן נקראים בלה"ק בשם חרש. ויש להן מכבש כזה. שעשוי מב' דפין כבדים. שכובשין ומיישרין ביניהן נסרים שנתעקמו לא שאר דברים [וע"ל דהוקא נקט חרש. ולאפוקי מכבש של כובסין [בספ"ב דשבת] יש לו ב"ק ומק"ט]: סד) כסת דעקבע שמשימין תחת התיבה שלא התרבק מלחלוחית הקרקע: סה) מכסה עגול שעושין לאותה כאהל ממעל להתיבה. ומשתמש רק בשעה שהתיבה מלאה שלא ירדו גשמים לתוכה [כפי"ח מ"כ]: סו) תיק לספר. וי"ל דפוס לעשות עליו נרתק לספר (ה): סז) הגרתק שעושין בו הנגר. והוא הבריח שסוגרין בו הדלת ממלא שנרתק זה משתמש רק שלא בשעת מלאכה של הנגר: סח) נרתק למסגר שבדלת. וכל הגרתקין הללו הן של עץ או של עור: סט) מיירי שיש להנבל והכנור עצמו ב"ק לתשמיש [ופי' לעיל פפ"ו מ"ו]. דאלי"כ אם הן אמק"ט. אין יכי' התיק המשמש להן מק"ט ומה קמ"ל: ע) הוא דפוס כעין ראש. שעושין עליו מלגפת לגשים. ממלא שמשתמש רק בשעת מלאכה: עא) מלת מרכף הוא כמו מרכב. בחלוף אותיות בומ"ף. ור"ל הכא כמין מושב שמרכיבין עליו הכלי זמר בשעה שמזמר בו. וגם הוא אינו משתמש רק בשעת מלאכה: עב) רביעה לשון ישיבה או שכיבה הוא. כמ"ש אחרי ורבעו זרעי. והכא מיירי בכלי זמר שהאבה המקונות יושבת עליו ומזמרת

תפארת ישראל

הגוף. משא"כ בעשוי שלא יפנף הדבר שאוחז הו"ל רק כתשמישי כלים בשעת מלאכה שאמק"ט כמשנה ז': (ה) כך פי' רב"א דאי"ל דמיירי בגרתק ספר כפי' הר"מ והר"ב. הרי בפירוש אמריון בתוספתא דמק"ט. ול"ש היה כ"ל דדחוקי מלתא טובא דומיא כפי' רבינו מלת ספר דנקט תנא הייטו תיק הספר. לכן ניחא לן לפרש כהר"מ והר"ב דאנגלי דמתניתין הייטו תיק הספר. ולא הגוף. משא"כ בעשוי שלא יפנף בדרך שלא האכל בבלות אחרים: נה) הכלי שמעשין עליו בשעת מלאכה שאמק"ט כמשנה ז': (ה) כך פי' רב"א דאי"ל דמיירי בגרתק ספר כפי' הר"מ והר"ב. הרי בפירוש אמריון בתוספתא דמק"ט. ול"ש היה כ"ל דדחוקי מלתא טובא דומיא כפי' רבינו מלת ספר דנקט תנא הייטו תיק הספר. לכן ניחא לן לפרש כהר"מ והר"ב דאנגלי דמתניתין הייטו תיק הספר. אפ"ה בעשוי להשתמש בהכסוי תשמיש חשוב גם שלא בשעת השמיש הכלי מק"ט [כפ"ב מ"ה ופי"ב מ"ב]. וה"ל מדשמשה הכסוי שוה ופשוט למעלה. רגיל להניח עליו הדברים שלוקח מהתיבה והו"ל כעשוי לקבלה: נט) כסוי עגול שעל קלפפער: ס) דמדשמשו עגול אינו יכול להשתמש ע"ג: סא) כסוי עץ של תיבה גדולה. וכל הך כסויין דמשמתיו מיירי שאינן מחוברין להכלי וכסוי תיבה דעהר. היינו מדאין לו ב"ק. וגם אינו יכול להעמיד ע"ג כלים מדנבוה התיבה. יותר מכדי הושטת היד: סב) כמו מנא בלשון מקרא. ור"ל כסוי של סל: סג) פרעסטע של בעלי מלאכת עץ כבוי מייסטער ווישלער שכולן נקראים בלה"ק בשם חרש. ויש להן מכבש כזה. שעשוי מב' דפין כבדים. שכובשין ומיישרין ביניהן נסרים שנתעקמו לא שאר דברים [וע"ל דהוקא נקט חרש. ולאפוקי מכבש של כובסין [בספ"ב דשבת] יש לו ב"ק ומק"ט]: סד) כסת דעקבע שמשימין תחת התיבה שלא התרבק מלחלוחית הקרקע: סה) מכסה עגול שעושין עליו כאהל ממעל להתיבה. ומשתמש רק בשעה שהתיבה מלאה שלא ירדו גשמים לתוכה [כפי"ח מ"כ]: סו) תיק לספר. וי"ל דפוס לעשות עליו נרתק לספר (ה): סז) הגרתק שעושין בו הנגר. והוא הבריח שסוגרין בו הדלת ממלא שנרתק זה משתמש רק שלא בשעת מלאכה של הנגר: סח) נרתק למסגר שבדלת. וכל הגרתקין הללו הן של עץ או של עור: סט) מיירי שיש להנבל והכנור עצמו ב"ק לתשמיש [ופי' לעיל פפ"ו מ"ו]. דאלי"כ אם הן אמק"ט. אין יכי' התיק המשמש להן מק"ט ומה קמ"ל: ע) הוא דפוס כעין ראש. שעושין עליו מלגפת לגשים. ממלא שמשתמש רק בשעת מלאכה: עא) מלת מרכף הוא כמו מרכב. בחלוף אותיות בומ"ף. ור"ל הכא כמין מושב שמרכיבין עליו הכלי זמר בשעה שמזמר בו. וגם הוא אינו משתמש רק בשעת מלאכה: עב) רביעה לשון ישיבה או שכיבה הוא. כמ"ש אחרי ורבעו זרעי. והכא מיירי בכלי זמר שהאבה המקונות יושבת עליו ומזמרת

משום שאין עליהן עורה כלי אלא שמתבר המטורין. ודכרי הכ"מ כאן אינם נכונים: ובית המזוזה. הכא מיירי שעשאה מתחלה לשם המזוזה ומ"ש הרמב"ם בתחלתו פ"ב דין ה' חילוקי דינים בשעשאם

*) נד"ל כסוי **) נד"ל קומטרא ***) נד"ל קובה ****) נד"ל ואמומים ובי' בערוך הנלס *****) בשמואל ב' ו' ה' כתוב ובגללים.

במשניות שנים מוקדים והמרכיב [*והכף בצירי]: זה הכלל אר"י כל משמשי כו'. לשון הר"ב והאי כללא דרבי יוסי אפשוטי כלי עץ כו'. וכן פשוטי כלי עור שדיניהן שווין. כמו שכתב הר"ב במשנה ד. והרמב"ם בנה"י מפרש אגגלים של ספר. וכל הגרתקים שהם של עץ: ח [*הסיף. הוא הסייף דברים פרק יג. וכן העתיק הרמב"ם ברים פ"ד מה"כ. אבל מפני שלא ראיתי כן בשום נוסח משניות לא שלחתי בו יד להגיהו]: מספרת. מפורש מלאכה ושלא בשעת מלאכה עפ). טמא. וכל שאינו אלא בשעת מלאכה פ). טהור: ח תיק הסיף. והסכין. והפיגון פא). תיק מספרת. פב) ומספריים פג). וגנוגנית העני עד). וסמוכות המטה עה). ומטפוס של תפלה עה). ואמום של עושה סותות עו). הרי אלו טהורים עז). זה הכלל אמר ר' יוסי. כל משמשי משמשיו של אדם עח) בשעת

מלאכה ושלא בשעת מלאכה עפ). טמא. וכל שאינו אלא בשעת מלאכה פ). טהור: ח תיק הסיף. והסכין. והפיגון פא). תיק מספרת. פב) ומספריים פג). והתער

כלוס בכלי שאינו צריך לכסוי. קרי ליה שלא בשעת מלאכה. ויש כלים שמניחים עליהן הכסוי תמיד. בין כשהוא מלא בין כשהוא ריקן. אע"פ שאין הכסוי מחובר בו. וחשיב ככלי גופיה לקבל טומאה אפי' בזמן שאינו מחובר בו. כיון שרגיל להיות תמיד עליו. והאי כללא דר' יוסי אפשוטי כלי עץ המשמשין את הכלים קאי. אבל כלי קבול מטמאין בכל ענין. והלכה כר"י: ח הפגיון. סכין שיש לו שתי

מלאכת שלמה *) נד"ו אמוס פיות

בערוך בלשון שני יש שטוים המרטב של זמר פי' בית יד של מגל מלשון לא תזמור ע"כ: וגנוגנית העני. היא סוכת האומן מלשון גנון וסיל ור"ל ספסל שעשה האומן על ראשו כשעושה המלאכה בשמש ורוב הנעשין אצלו הן משיפה וקרא האומן עני שכן כתיב כי עני הוא ברמב"ם ז"ל ונפ הרא"ש ז"ל הסכים לפירוש זה וגרסה שאינו גורם רק [יגיעה] בשני מוקין ונימל אחת כדי שיבא מכוון עם מלת גנון וכן הגיה הרב בנלאל אשכנזי ז"ל: אימום של עושי סותות. אית דגרסי סאבות וכפירוש הראשון שפי' ר"ע ז"ל דהיינו אלגלאות ע"ג אמוס דהיינו דפוס. ואית דגרסי סאבות וכן הגיה הר' יפ"ה ז"ל וכתב וכש"ת הגיהו סאנות ע"כ: כל משמשי משמשיו של אדם בשעת המלאכה ושלא בשעת המלאכה טמא. כך נ"ל: בפי' ר"ע ז"ל. ויש כלים שמניחין עליהם הכסוי תמיד פי' כגון כסוי של קופסא: וכל שאינו אלא בשעת המלאכה. פי' כגון הדפוסים המזכירים במתני': דקדוקיות

יכין תפארת ישראל בועז

בו. ונקרא בתנ"ך מענעים וסד"א מדיוסבת עליו בשעה שמזמרת בו. להכי הו"ל כמשמשת לאדם וכלים ומק"ט. קמ"ל דמדיוסבת עליו רק לעתים רחוקים. דמיתה לא שכיחא [יומא דיג]. להכי לא מחשב השמיטי אדם. ומה"ט לא פליג עלה ר"י כדפליג לעיל בזה [פע"ו מ"ו]: עג) הוא כעין זאגמן שיעשה שיש להעני להגן עליו כשהולך בחמה [נב"מ. אולם להר"מ והר"ש כל בעל מלאכה נקרא בתנ"ך בשם עני. שנאמר כי עני הוא. ול"ל הכא כעין מגן שעשה הבעל מלאכה על עצמו. בשעה שעושה מלאכתו בחמה] ומדלאו עשוי רק להגיל מזיע ומעיטף ואמק"ע. מדלאו נקרא כלי תשמיש [במ"ו]: עד) שסומך בהן המטה שלא תתפרק ותפול: עה) הוא הדפוס שטשין עליו בהי ההפילין: עו) דפוס לאדוג עליו כסות כלאבנא וכדומה: עז) דכל האזכריס במשנתינו הם לו פשוטי כ"ע לו עור שמשתמשין לעיקר הכלי רק בשעה שמשתמשין בעיקר הכלי ההוא. לו שהעפל הזה משמש לעיקר הכלי רק בשעה שאין משתמשין בעיקר הכלי. לו שיש להעפל ב"ק. אבל הב"ק ההוא עשוי רק להגן ולהגיל גוף האדם ממילי דלא ניח"ל. ובכל כה"ג אמק"ע: עח) ככסוי וגרתק כהן פשוטי כ"ע ועור. ומשמשין לאחר כלים: עט) ר"ל הם גם כשעיקר הכלי ריקן מניח עליו הכסוי. וכ"כ בגרתק. אם בין בשעה שמשתמש לו אינו משתמש בעיקר הכלי. מניח עליו הגרתק: פ) ונ"ל דכ"ש באינו משתמש בהן רק שלא בשעת מלאכה. בתיק נבלין. וכיוצרות. ובית גנר ומנעל שאינו מניח בהן עיקר הכלי רק בשעה שאינו משתמש בהן. ג"כ אמק"ע (ף): פא) דאלך בנ"א והוא כעין חמיה קלר וקמן שלהבו משולש. ראב למטה ומחודד בראשו. ובעל פיפיות: פב) לו של וכו': פג) מספרת הוא מחתיכה א' כפופה באמצע. כאותה שנוזזין בה הסמר מהכבשים. אבל מספריים. הוא עשוי מב' סכינים מונחים זה על זה. והדוקות יחד באמצעם

עפ

וסמוכות המטה. פי' הר"ב קורה שסומכין בה. גם זו אינו נכנס בכללא דר"י דהכא משום דקורה אינה כלי ואע"פ שמשתמש למטה אינה ממטה מדלים כמ"ש הר"ב פ"ב מ"ג כלי ולא אבן ולא קורה. והרמב"ם בחבורו הכינם כאן בקליפי המטה ומתוך הסמוכין פי"ח: כלל א"ר יוסי. הרמב"ם בפירושו כאן הביא לשון מ"כ דדרים מכלי עץ ולא כולם ומדבר אני שולחן ובגלא שדומין לשם שמשמשין את האדם ואת הכלים ומוציא אני את המטה והמחתה שמשמשין את הכלים לבד. ומוציא אני את הסולם שמשמש את האדם לבד ע"כ ודרשא זו הביא ג"כ הר"ש רפ"ב. וכולם לענין פשוטין מייני ואינה אלא אמכתא דעיקר שומאת פשוטין מדרבנן. ומדמייתי לה הרמב"ם הכא אמתא דכללא דר"י אני מהכא נפקא לי ולא אתפרש היכי ילף לה דהא ר"י אמשמשי כלים לבד מייני ובמ"כ מוכח דמשמשי כלים לבד דדמי לכלי קבול אלא שאינו דומה לשק לשמש את האדם ג"כ ומ"מ דבר שהוא רחב דמי לכלי קבול. ומה"כ מוסיף שיהא משמש את האדם ג"כ דומיא דשק. וכ"י אמשמשין הכלים לבד דדמי לכלי קבול. ומה"כ אינו לאלק שאם משמשין תדיר עמאין. והך דרשא דמ"כ אע"ג דלא מדבר בה אלא כלי עץ ה"ה בכלי שור אני מסתבר להתנאי בהן יותר ממשמשי אדם לבד מלד דדמו לכלי קבול. והכריע ר"י לאלק שאם משמשין תדיר עמאין. ודרשא דמ"כ אע"ג דלא מדבר בה אלא כלי עץ ה"ה בכלי שור אני אינו' להני דינים דמתני' טלה או דומה בכלי שור היא. ובקרא דמכלי עץ כתיב אני או שור או אבן אינו אלא משמש אדם לבד כמו מלים שמתעסק בו ואתמי עמאי. ומ"ש הר"ב כללא דר"י אינו אלא בפשוטין אבל מקבלין בכל ענין עמאין. היינו אני משום דהך דרשא דמ"כ אינה אלא בפשוטין אבל מקבלין כיסויין אני אם עכורין וכן תיק שמפוטין לקחתן והכי עשוין לקבל הכלים המחוטין בתוכן. וי"ל דהכא במקבלין דומיא דשק אמר והיינו שעשוי לעלעל על ידו מה שנותנין בתוכו כמ"ש לעיל בשם רש"י. אבל תיק נבלים וכיוצרות שנתנין כלים בתוכן לשמור אין שאבד אין אם לבלוך ולא לעלעלן ע"י שהיק שהכי יכול לעלעלן אלא שהיק אין אלו קרוין כלי קבלה וכן פשוט שלאו להיות עליו כלי או שוש תיקין שעשוין להניע בהן מחטין וחפצים קטנים שאין נוחין לעלעלן אלא שהיק שלא יאבדו אני כלי קבלה: בשעת מלאכה ובלא בשעת מלאכה עמא. ולעיל פפ"ו מ"ד דאמרי' הנשוי לפייס בשעת מלאכה ובלא בשעת מלאכה לא בעינן שתהא בתחוכרין לכלים מייני דהוי יד דאורייתא וסגי בשעת מלאכה. והכא נאין מחוכרין ובכי מיתא בתוספתא הביאה הר"ש פכ"ז מ"ו חפוי בית הלבינין ובית הכוסות אע"פ שיש בהן חמשה על חמשה שהוכרן שאינם אלא חפוי ומשום חבורי הכלים שמאין ע"כ: וכל שאינו אלא בשעת מלאכה טהור. וכ"ש אם אינו אלא שלא בשעת מלאכה דטהור. דהא תיק נכלים וכיוצרות אינם אלא שלא בשעת מלאכה. דבשעת מלאכה מוציאו לגבן בו: ח תיק הסיף והסכין. וכתב הרמב"ם בכל אלו משמשין בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה ע"כ. ואיני יודע לייחס דבר זה סיתר תיק משמש בשעת מלאכה והא הסכין מלאכתו לחתוך בו האוכלין ואם הוא מוציאו מן תיק וכן כולם. ועוד לי שמעתא מנוס הכי ה"ל לאיתנינהו טלטו לעיל מקמי כללא דר"י. ולכך נלע"ד כדפי' בתמני' דלעיל בשם חיוק בין התיקין שם תיק שעשוי לתפן אחד כמו הנבל והכוור וזה לא מיקרי כלי קבול אחא"פ שמקבל בתוכו הנבל והכוור מ"מ אינו עשוי לעלעל הכוור ע"י התיק שאינו עשוי אלא לשמירה מלכלוך ואבק וכל שאינו עשוי לעלעל על ידו מה שנותנין בו אע"פ שמקבל אינו כלי קבול דל"ד לשם וכן פי' רש"י כפ' בתר אמה. אבל יש תיק העשוי לכמה חפצים וכה דברים קטנים כמו מחטין וצינורות שא"א לנוחאן בעינם לעלעלן אלא התיק שנוח לאחדן ועי"ז התיק מיעלעלין זה הוא כלי קבול. ונראה דהך מתני' כולה בתיקין הללו מייני בשעשוין לחפצים קטנים וכוו כלי קבול מעלית לכך ממאין. ונראה דמקו"ה תני הכא תיק הסיף. ולא קני לה שייף. דבסיף קבון מייני דומיא דסכין ופגיון וכגיון לשניע הכנה בתיק אחד מחוך קוטנו וסייגו כדתנן פכ"ד שלשה עורות הן העשוי לתכריך הכלים ממא. והעשוי לכלי אחד הייגו תיק שמפוטיא דהכא שהוא מכוון. וכל הנמצאין דרישא שעשוין לכמה כלים דומיא דבית המלים והפגונות: והפגיון. הרמב"ם בחבורו הנמים הפגיון והמספרת והתרוכתא והסיף תיק הרומח. נראה

דפ"ל

פיזת: תיק מכחל. תיק הכלי שבו כוחלין העין: ובית הכחול. הכלי שמומריס בו לאה הכחול: מכתב. קולמוס של נחשת וברזל: תרונתיק. תרין תיק והוא כלי אחד ובו תיקין הרבה חלוקין. לקלמוס ולסכין ולמספריס. ורופאי החבורות ובלע"ז (ה) פינאדרו"ל: פגושות. חלים רחבים. ומחי קבלו מתרגמי' ומחת פגושהי: סמפוניא. כלי זמר מ"ל מתכת: *)מצדיה טהור. שכל שמכניסו מן הצד לתוכו חשוב גרתיק אלא מכסה בעלמא: האלה. שבט של ברזל וברזלו עגול כמו כדור ויולאים בו יתדות שדומות לשקדים בערבי קורין ט דבו"ם ובלע"ז (ב) מאלי"ל: העשוי לחפוי. למכסה. תרגום מכסה חופה: טהור. דתניא יכול שאני מרבה חפוי כלים לטומאה. תלמוד לומר (ויקרא יא) אשר יעשה מלאכה בהם. פרט לחפוי כלים: מפורש רפי"ג: תיק טבלא וסקורטיא. בערוך ערך סקורטיא מפרש כמו סקורטיא דלעיל מ"ד. וכ' בעל כף נחת וז"ל וא"א לפרש כן לפי שהתיק נעשה לטלא יפסד או יתלכלך הכלי החשוב שבתוכו ולא שייך תיק לדבר מאוס ומוסרח כסקורטיא לפי פירושו. אבל מה שנראה לפרש שזאת הטבלא היא שעושין בעלי חכמת התכונה ממתכות. ובה שרטוטין ורשמים שבהם מכירים מהלך החמה והכוכבים בגלגל המזלות. ונקראת היום אצל בעלי המלאכה אסטורל"ב (ג). ופעמים עושין אותה *)עץ וסוקרין בסיקרא ורושמין השרטוטין על הסיקרא ולרוב הטיבות זאת הטבלא עושין לה תיק. ויהיה פי' המשנה כך. תיק טבלא של מתכות. וסקורטיא או של עץ סקורה ושרוטה. עכ"ל. ואני מבינ סעד לפירושו ממ"ח פ"ב דר"ה דמות לבנות היו לו לר"ג בטבלא: בית הפגושות. פי' הר"ב חלים רחבים. ומחי קבלו [יחזקאל כו] מתרגמי' ומחת פגושהי. וכ"ה בפי' הרמב"ם. אבל בתרגום שלנו פגוזהי. ובחבורו פ"ד מהל' כלים הערוך ובית הפגוזות. [*והר"ם כתב וז"ל פגוזות חלים רחבים. וי"א הפוניות. ומחי קבלו תרגום ומחת פגזהי עכ"ל. והוא מהערוך]: הרי אלו טמאים. שהרי הכלי צריך להן בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה [*כדתנן במתני' דלעיל]. הרמב"ם שם: תיק חלילין ר' יהודה מטהר. מפני שהוא נותן מלוו. ומשמע דלת"ק טמא ואע"פ שהוא נותן מלוו אע"א שיחלקו במלאות. וגם הרמב"ם העתיק בחבורו שם. תיק חלילין בין הטמאין. ול"ע מאי שנא תיק חלילין שיהא טמא לת"ק. והרי ת"ק נמי מטהר בנותנו מלוו: האלה. פי' הר"ם שבט של ברזל כו'. ובמ"ד פ"ו דשבת מפרש עוד פירוש אחר: לחפוי טהור. עיין במשנה ו פכ"ו:

(ה) אינשטרומענט צור שטערנדייטקונסט: *) נ"ל מעץ וכן העתיק במ"ש

מלאכת שלמה

ח וסקורטיא. פירשה כנר ר"ע ז"ל לעיל בפירקין. ומ"מ אותו הסירוש דוחק הוא לפרשו כאן: בית הפגוזות. בז"ן הגיהו רב"א ז"ל וגם בפי' הרמב"ם ז"ל כן הגיהו וכן הוא ג"כ ברמב"ם פ"ד בז"ן: תיק סומפוניא בזמן שהוא נותנה מלמעלה טמא וכו'. כ' ה"ר יהוסף ז"ל פי' בזמן שהוא נותנה לסומפוניא לתוכו של תיק מלמעלן אמת התיק בזמן שהוא נותנה לתוכו של תיק מלדו כגון שהתיק פתוח מלדו אז שהוא דאין התיק אלא חפוי. תיק חלילין וכו'. מפני שהוא נותנו מלדו פי' מפני שהוא נותנו לחליל תוך התיק מלדו ועל כן קאמר גבי סומפוניא לשון נקבה וגבי חליל לשון זכר עכ"ל ז"ל: בסוף פי' ר"ע ז"ל. פרט לחפוי כלים. אמר המלקט פי' הרמב"ם ז"ל כגון הלפויים של כסאות מכסף וזהב וכן כלים רבים שמחפים בעור ע"כ: לחפוי טהור.

מתחיל

יכין

עם יהד קטן [ועמ"ש לעיל רפי"ג]: פד) תיק לכרוך בתוכו הכף הקטן שכוחל בו עיניו לרפואה או ליפותן: פה) נ"ל דא"א לפרש שהוא הכלי בעצמו שמניח לתוכו לצבע הכחול. דא"כ פשיטא דמק"ט. אלא ר"ל תיק של אותו כלי. ותיק דיישא גם אחא קאי: פו) שמניח לתוכו הקולמס: פז) שמחוי בל"ח. שם בתוכו תיקין הרבה לכמה מיני כלים נפרדים. והוא טוטריקון. תרין תיק. דהיינו תיקין רבים: פח) ר"ל תיק של טבלא מסורטטת ומצוירת שמשתמשין בה חוזי הכוכבים: פט) היינו נרתיק לחלים רחבים: צ) נ"ל דאיך טולהו מק"ט. מדים לכל א' מהן ב"ק. ולהכי אין דינן כחפוי. וכדכלל לה בסיפא דמשנתינו (ז): צא) תיק לכלי זמר: צב) שפה התיק עשוי למעלה. ומכניס לתוכה הסומפוניא מלמעלה למטה: צג) שכל שפה התיק הוא מן הצד אין להתיק ב"ק. ולא מחשב רק ככסוי בעלמא: צד) לפעמים. ולרבנן אזלינן בתר רוב פעמים שמוחב החליל לתוכו מלמעלה למטה. ונ"ל דהתיק ההוא יש לו ב' פיות א' מלמעלה וא' מן הצד. א"נ נ"ל דטעמייהו דרבנן דמחשבו לי' ב"ק. היינו משום דבשעה שמכניס החליל לתוך התיק. מכניסו דרך פיו שלמעלה. והיינו מלמעלה למטה. ור"י ס"ל משום דהחליל דהיינו פלוטע בל"א הוא כלי ארוך ודק. לכן לאחר שהכניס החליל להתיק. מניחו לארכו במקום המשתמר. ומלא שבדוב פעמים פה התיק הוא מן הצד. והיינו פלוגתתם. דלרבנן אזלינן בתר שעת הכנסת הכלי אל התיק. דאז פתח התיק למעלה. ולר"י אזלינן בתר רוב הזמן. דהיינו כשהחליל מונח בתיק. יהיה פתח התיק מן הצד: צה) הוא כלי זיין כעין חנית קטן. או תיק של וכו': צו) דהיינו להכניס בו מלמעלה למטה. והיינו כשהכלי ארוך: צז) נ"ל שעשוי רק לכסות בו עיקר הכלי. והרי כל המשמש על עיקר הכלי חפוי או כפוי לא מחשב כאילו יש לו ב"ק:

ישראל

אבל בים בהן ב"ק ממא בכל ענין. ולפ"ז תיקן ורתיקן דקאמר תנא. נ"ל דע"כ מיירי באין להן ב"ק. רק הן כלים שאין להם שולים. או שהן תכריך שכורכין הכלי בהן. וכן בית מזוזה דנקט. דיינו קנה חלול שפתוח בב' קצותיו מפולש שתוחבין לתוכה המזוזה. דשלש מדות בפשוטי כלי עץ א) במשמש לאדם בלבד. כגון סולם וכדומה אמק"ט כלל. ב) ובמשמש לכלים לבד. ים חילוק. אם משמש להכלי בין בשעה משתמש האדם בעיקר הכלי ובין בשעה שאין האדם משתמש בעיקר הכלי. אז מק"ט. ואם אין הכלי הבוא משתמש להעיקר הכלי רק בשעת מלאכה בעיקר הכלי וכ"ש במשמש להכי רק שלא בשעת מלאכה. אמק"ט כלל. ג) ואם הפשוטי כלי משמש לאדם וכלים. כגון שולחן שסומך עליו האדם ונם מניח עליו כלים. מק"ט מדרבנן. מדהוא דומיא דשק. שמניחין לתוכו כלי תשמישו ויושב עליו האדם כך. מיהו למדרס כל פשוטי כ"ע מק"ט (רמב"ם רפ"ה מכלים). וא"ת א"כ היכא משכחת ליה פשוטי כ"ע שלא יק"ט. הרי עכ"פ מק"ט מדרס. וכל המק"ט מדרס מקבל כל שאר הטומאות (כנדה פ"ו מ"ג). י"ל דמשכחת ליה דאין בו כשיעור מדרס. או באין מיוחד למדרס שא"ל עמוד ונעשה מלאכתנו: (ז) ורתוי"ש כתב דלהכי כל הך דמתניתין מק"ט. מדכולן צריכין להכלים גם שלא בשעת

בזמן שהוא נותנו מלמעלה לא בנתינתו אל התיק מיירי. אלא בשעת הניגון מיירי שעשה התיק מתחלה להניח עליו הסומפוניא בשעת הנגון שעל הסלמן אין טוח לו להניחו שהסלמן כמוך ומניח התיק על הסלמן ופליו טוחן הסומפוניא ומנגן. ומלא שהתיק הזה משמש גם בשעת מלאכה ומתא. אבל כשנותנו מלדו אע"ל לתיק ופליו אלא נותן התיק מן הצד לסומפוניא והסומפוניא על הסלמן או מוחזו בידו והמתא אין התיק משמש כלום בשעת מלאכה אלא שלא בשעת מלאכה ועיקר ככללא דר' יוסי לעיל. וניחא שהרמב"ם לא כתבו שאינו צריך שיכבר בתיק כלא דר"י והיינו סך: ר"ש מעיר מפני שנותנו מלדו. משמע דת"ק פליג וא"ש אמאי כמ"ש תוי"ט. ואפשר לומר דרישא בסמפוניא נמי ר"י היא וה"ק שכן היה ר"י אומר בתיק חלילין כדלאכתן בש"ם טומא דטוחתי'. ונראה שמשו"ס הסמיע הרמב"ם דין הסמפוניא דכל"י אתיא. ומוד י"ל דתיק חלילין דרך להניח בו הרבה חלילין וכ"ל לת"ק דבהא אפי' נותנו מלדו אמת דכל שעשוי לגלגל על ידו מה שבתוכו הוי כלי קטול מעלה לא שייך כלא דר"י דבכל ענין אמתי כמ"ש הר"ב בתמתי דלעיל. וכ"ה ס"ל דהכי שנתנין בו הרבה לאו לגלגלן ע"י התיק נתונים שהחלילים אינם בערך הקטנים שנותנין ליאחד ואלו ראוין לגלגלם בעינם. והוי אינו עשוי לקבלה ובאור מלדו: חפויי האלה הקשה והרומח. בשעת לא תייבי בתיקון

דחפויי

ציונים

חפויי האלה. שם פ"ד: זה הכלל. תוס' פוכה כ: ל"ה חזיון:

תוספות חדשים

מסמטי כלים. (וע' ברמב"ם ריש פרק ד' מכלי כלים): [משנה ח] סכפוניא. מין כלי זמר. ולו עץ עב ברלאנו עשוי להכות בו: [בהר"ב ד"ה] טהור וכו' פרט לחפוי כלים. וכן כלי עץ וכלי אבן שיש להן בית קיבול אינם מתקבלים טהורים ואין מקבלין טומאה מאחר שאינן בעלן (הרמב"ם פ"ה מכ"ב). וע"ש בכ"מ. ובמשנה למלך:

אליהו רבא

הרב מסמיין בשעת מלאכה ובלא בשעת מלאכה והא דקתני זה בכלל הפשוט לתיק עמא בשעת מלאכה ובלא בשעת מלאכה וסמיך מרישא ולחפוי טהור מ"מ:

חדושי מהרי"ח

פט"ז משנה ח' [תיי פ ד"ה] תיק חלילין וכו' עד סוף הדבור. ואפשר לומר דידוע שצורת

תוספות אנשי שם

ח ת"ם ד"ה בית כו' וי"א הפגוזות כלל ומ"ש תרגום ומחת פגזהי ע"כ ופגזות הוא הפוקרמו שמלה ומלמה ואין קפידא. (ב"ר):

משנה אחרונה

דס"ל פגיון בכלל סכין והמכפרת בכלל מספריס ותלונזק בכלל מכתב. ומה שהוסיף תיק הכומת ובס"פ מקן חפוי הכומת עהור שם כתבנו בזה: תיק טבלא. נראה דטבלא זו היא כלי אמר הנקרא כן כדאמר בגמ' פ"ק דמ"ק (ד' מ') בת שיתין כבת שית לקל טבלא רשמא: בזמן שהוא נותן מלמעלה ממא מלדו טהור. פי' הר"ב כשנותנו מלדו אינו אלא כמכסה בכלמא וכ"כ הר"ש וחילוק זה אינו מובן. ועוד אמאי תני לה בסמפוניא דוקא. והרמב"ם בחבורו הסמיע זה ומה שכלל"ל בכנין זה דסימפוניא יש ממזמרין בה והיא מונחת על הסלמן כמו כלי זמר שקורין כאן (ימבל). ויש שמזמרין בה כשאוחזה בידו. אבל אחר כל הכלי אמר דרכן שלן לאותן בידו בשעת הניגון כמו כעור וכנל. והא דקתני

חליל הוא כמו קנה א"כ אף שנותן התיק עליו מלמעלה אין דרכו להצניע אותו מעומד מפני דקותו שהוא דק וגדול הן מצניעין אותו דרך הנחה וא"כ הוי התיק כשהוא מונח מצידו אף כשהיה עומד היה התיק נתון עליו מלמעלה ובזה פליגי ת"ק ור"י וק"ל:

מלאכה. ואנא בעניי שותא דמרן לא ידענא. דלדרכא כל הנך לא נלרך להן רק בלא בשעת תשמיש עיקר הכלי דכשמפיה הכלי. מיהו ושומרו תוך התיק. ול"ע:

מסתברא אתיא כר' יוסי בר' יהודה משום אביו דלקמן סכ"ו סי' ו' אם לא שמחלק בין שאר כלים להנהו דהתם מה"ר שמשו ז"ל. וע"ש בפי' ר"ע ז"ל שחילק.וכילך פי' תוספת יום טוב תיק מבלא וסקורטיא בערוך ערך סקורטיא כו'. ואני מביא סעד לפיכחו ממשנה ח' פ' שני דר"ש דמות טורות לבנות היו לו לר"ג בבבלא עכ"ל*:

הגה"ה גדול כאן לפרש נגד הגאון הרב ר' נתן בעל הערוך ז"ל. וודאי שגם פרמב"ם ז"ל וגם ס"ר שמשון וכלא"ם

ז"ל מדלא פירש פס מאומה הסכימו לפירוש שפירשו במלת סקורטיא דנעיל סי' ד' אלא שהאמת יורה דרכו שהיא דתיק:

הלכתא גבירתא כללא דפרק טז

משנה א כ"ע שיש לו ב' חלקים. ונחלקו. וכל חלק ראוי לתשמיש ראשון. כל חלק מק"ם. ובב"ם (פי"ג מ"א). אין כ"ע מק"ם עד שכשנגמר לא נשארו בו הוצין לסרס היד.רק כשאין מקפיד בזה.גם בלא קצצן מק"ם:

משנה ב אם גמר של מערבה שענפיו קשים צריך קינוב מבפנים ומבחוץ. אבל ענפי לולב רכים. א"צ קנוב מבפנים רק מבחוץ. מדעכ"פ מעכבים באחיזה יפה. גמר של קצן שדרך לתלותו. צריך שיגמור גם תליו. ואותו שעשוי לתת לתוכו כדים וכוכות א"צ קנוב. דניח"ל להניח בתוכו ההוצין הבולטין כדי להפסיק בין כלי לכלי שלא ישתברו:

משנה ג כאן מונה תנא כמה מיני גמר לכמה מיני כלים הארתים מערבת.

משנה ד וכאן נמנה כמה מיני גמר לכמה מיני כלי עור:

משנה ה כלי שעשוי רק לארעי או שמתפרק כשיסלמלנו. אינו כלי לק"ם. וכ"כ באינו יכול למלו מתוכו רק כשיקרענו [מיהא דוקא אותו שעשוי רק להן וליטול לחוכו ומתוכו. דאל"כ הרי תפילין מק"ם כפי"ח מ"ח]:

משנה ו כל פשוטי כלי עץ. עור. ועצם. שעשוי לקבלה. או להנן בגדיו מלבלוף מק"ם ואם מיוחדין רק לקנה הזיעה והלכלוך.לא מחשב עשוי לקבלה ואמק"ם:

פט"ז משנה א כלי תשמישי בהמה. אף שבתשמיש זה יש בו צורך אדם אמק"ם. ופשוטי כ"ע אמק"ם כשהן רק להתשמישי בלי רק כשצריך לתשמיש הטפל בשעת ושלא בשעת תשמ ש עיקר הכלי:

משנה ח מונה כאן התנא כמה מיני כ"ע פשוטין שנצרכים לתשמיש עיקר הכלי. גם בשעת שאין תשמיש בעיקר הכלי. או שיש להטפל לעיקר הכלי ג"כ ב"ק. דוה וזה מק"ם. מכסה לכלי אמק"ם. רק בשיש להמכסה צורת כלי כתיק שפתחו למעלה. **היוצא מפרק זה.** הוא ז' כללים (א) כל כלי אמק"ם עד שתגמור מלאכתו (כמשנה ב' נ' ד'). (ב) וצריך ג"כ שיהיה הכלי בת קיום (כמ"ה).(ג) ואם הם פשוטי כ"ע. עור. עצם. צריך ג"כ שיהיה להם צורת כלי (כמ"ח. ובפי"ב מ"ג). (ד) וצריך שיהיה הכלי מיוחד לתשמיש ממש. ולא להעביר ליכלוך ווישה (מ"ו). (ה) ואם הפשוטי כלים הם תשמישי כלים. צריך ששמש הטפל לכלי העיקר גם שלא בשעה שמשתמשין בעיקר הכלי (סוף מ"ז). (ו) ובמשמש רק לאדם לבד כגון סולם. וכדומה. אמק"ם. רק במשמש לאדם וכלים. כגון שולחן שאדם נתמך עליו ואוכל עליו. וכדומה. מק"ם. אבל רק מדדבנן. (תוספתא ב"מ דכלים פ"ו). (ז) חפרי אינו מקבל טומאה. רק תיק שפיו לפעלה:

משנה ז כלי תשמישי בהמה. אף שבתשמיש זה יש בו צורך אדם אמק"ם. ופשוטי כ"ע אמק"ם כשהן רק להתשמישי בלי רק כשצריך לתשמיש הטפל בשעת ושלא בשעת תשמ ש עיקר הכלי:

משנה ח מונה כאן התנא כמה מיני כ"ע פשוטין שנצרכים לתשמיש עיקר הכלי. גם בשעת שאין תשמיש בעיקר הכלי. או שיש להטפל לעיקר הכלי ג"כ ב"ק. דוה וזה מק"ם. מכסה לכלי אמק"ם. רק בשיש להמכסה צורת כלי כתיק שפתחו למעלה. **היוצא מפרק זה.** הוא ז' כללים (א) כל כלי אמק"ם עד שתגמור מלאכתו (כמשנה ב' נ' ד') (ב) וצריך ג"כ שיהיה הכלי בת קיום (כמ"ה).(ג) ואם הם פשוטי כ"ע. עור. עצם. צריך ג"כ שיהיה להם צורת כלי (כמ"ח. ובפי"ב מ"ג). (ד) וצריך שיהיה הכלי מיוחד לתשמיש ממש. ולא להעביר ליכלוך ווישה (מ"ו). (ה) ואם הפשוטי כלים הם תשמישי כלים. צריך ששמש הטפל לכלי העיקר גם שלא בשעה שמשתמשין בעיקר הכלי (סוף מ"ז). (ו) ובמשמש רק לאדם לבד כגון סולם. וכדומה. אמק"ם. רק במשמש לאדם וכלים. כגון שולחן שאדם נתמך עליו ואוכל עליו. וכדומה. מק"ם. אבל רק מדדבנן. (תוספתא ב"מ דכלים פ"ו). (ז) חפרי אינו מקבל טומאה. רק תיק שפיו לפעלה:

משנה אחרונה דהיפוי אינם מיקון.אלא מה שמתפיין הכלים בכסף מהותך או בכרזל מהותך דלכך שמזהבין כלי כסף וכהסיא דלכפ"ב אלמן שמיפסו בטיס ולכך לא הפסיק רמב"ם דין זה בחבורו שכבר כתב בלל בפ"ד כל הלפוין מהוכין ומזהבין אף הכלים. אבל לענין תיק הא כתב תיק סלומת בין המתאין כמש"ל אלא מיפוי היינו לפיי מהותם ומתובר על עצם הכלי וכ"כ בפשיטא כאן בהלא דמיפוין אינו מדין המעופה שמהור כדתנן פי"ח. ומתני' נופא הכי דיקא דקתני זה הכלל הטעמי לתיק ממא. לחפוי מהור אלמא דמרי מילי נינהו. אלא שלא"ע א"כ מאי קמ"ל הא כבר מני בכל דוכתא המצופין מהוכין ומאי איריא הכי. ובפי"ח מ"ב מני חפויי המעה מהוכין המס לריכא כמ"ש שם וכאן ל"ע. ואפשר דמני לא לדוגמא כשם שהחיפוי מהור בכני הכלים כמי מהור. ה"ש התיק שלהן מהור דכל שהתיק הוא לכלי אחד הוי כאילו מעשי לקבל כדפי' לעיל. והיינו דקתני זה הכלל העשוי לתיק ממא היינו בתיק העשוי לכמה דברים לעלעלן על ידו. והעשוי לחפוי היינו לכלי אחד דומיא דחפוי ודומק ופי' פכ"ו מ"ו:

תוספות יום טוב כלים כל כלי בעלי בתים פרק יז ר' עובדיה מברטנורה

פרק יז א כל כלי בעלי בתים שיעורן ברמונים. בעלי בתים חסין על כליהם. הלכך ניקב כמוליא קטנית מלגיעו לזיתים. ניקב כמוליא זית משתמש לאגוזים. ניקב כמוליא אגוז משתמש בו רמונים. אבל של אומן הטומד לימכר לא הוי שיעוריה בהכי רש"י פרק ו דברכות דף מא. ובפ"ק דסוכה ד"ו פירש דשל אומן מהור בנקב כל שהוא: **שעורן** ברמונים. פי' הר"ב אם נקבו במוליא

פרק יז א כל כלי בעלי בתים שיעורן ברמונים. אם נקבו במוליא רמון. מהורים: רא"א במה שהן. כל הכלים שיעורן כשאין ראויין להשתמש בהן מעין התשמיש שהיו משתמשים בהן החלה כגון כלים המיוחדים לתאנים שיעורן במוליא תאנה והמיוחדים לזיתים שיעורן במוליא זית. ואין הלכה כדבי אליעזר: קופות

פרק יז א כל כלי בעלי בתים[א]) שיעורן ברמונים[ב]). ר"א אומר במה

הגה. א ברמונים כ"ה נל"ל ובהגה"ל ברמונים וכ"ה נכה"מ המלייניה. ר"א נבהגה"ל ר' אליעזר. במה נל"ל כמה וכ"ה נר"ל.

רמין מהורים אם היו מתאים נמהרו בנקיבה זו ואם הם מהורים אינם מקבלים טומאה.הרמב"ם רפ"ו מה"כ. ודייק הר"ב לכתוב במוליא

מלאכת שלמה

פרק יז א שיעורן ברמונים. קלי אכלי בעלי בתים דעץ אבל דכלי חרס שיעורן מפורש למעלה בפ"ג. וכן פירשו תוס' ז"ל בכולהו לוכתי וכן פי' רש"י ז"ל ג"כ בפ' אלו קשרים ותימה שבפ"ק דשבת דף מ"ו פי' הוא ז"ל דנקיבת כלי מתכות ליטהר במוליא רמון גם בפ' במה אשה דף נ"ם ע"א פירש הא"ל ככלי עץ שניקב בפחות מוליא רמון והביאו לשון כך שם תוס' ז"ל ולא אלקו עליו בזה אע"ג דלעיל במכילתין בר"פ י"ל המתחיל כלי מתכות כמה הוא שיעורו יהיב תנא שיעורי אחריני ואפשר לומר דרש"י ז"ל נקט התם גבי כלי מתכות במוליא רמון אע"ג דלא מתניא גבי כלי מתכות משום דהויא מילתא דפסיקא כלומר דאם ולאי כיון שנשבר או ניקב במוליא רמון ולאי שוב אינו יכול לעשות מעין מלאכתו אפי' האלפס שטיעור נקב שלו גדול יותר מכולם דהייטו כדי לנקבו קיתונות קטנים כיון שניקב במוליא רמון ולאי נ"כ אינו יכול לנקבו קיתונות ונשבר מטומאתו ולקלר נקט רש"י

רמון

ז"ל הכי ונם לאשמועינן דאין קיתונות גדולות יותר ממוליא רמון א"ל דשיעורין דפירקין דלעיל פי"ל מיירי לענין שעדיין שם חשובים כלי לקבל טומאה מכאן ולהבא ומה שפי' רש"י ז"ל שם הוא לענין ליטהר מטומאתו הראשונה ופליג רש"י ז"ל אהרמב"ם שפי' דהנהו שיעורי בין ליטהר מטומאה ראשונה בין מלקבל טומאה מכאן ולהבא כמו שכתבתי לעיל שם רפי"ל ולראשון נראה עיקר לע"ל ועיין במ"ש לעיל רפ"ו. אחרי כן מלאתי שכתב הראב"ד ז"ל בהשגות שם ספי"ל וז"ל הפרש שבין כלי חרס לכלי שפף לענין קבולי טומאה הוא דבכלי חרס אזלינן למה שהוא מיוחד ובכלי עץ במוליא רמון מפני שהוא ראוי לתקנו ואין אדם פורש ממנו עד שיניקב במוליא רמון ולפיכך שנו במשנה כל כלי בעלי בתים שיעורן ברמונים כלל זה השיעור טלן שוין אבל יש שיעורין אחרים שאין כל הכלים שוין בהן שיש לכלי חרס שיעורין קטנים יותר מזה עכ"ל הראיה לענייניו בשנוי לשונו לקמן: ר' אליעזר אומר במה שהן.

יכין תפארת ישראל יכין

פי"ז א) מחסין על כליהן ואינן זורקין אותם עבור נקב קטן שנתהווה בהן. ולאפוקי כלי בעלי מלאכה: ב) דזוקא בשניקב כמוליא רימון נטהר מטומאתה שבו מקודם וגם אמק"ם עוד. ונקט רמונים לשון רבים. מדבעי ג' אחוזין יחד [כמ"ד]. ודוקא ביכולים לקבל רמונים. אבל באין יכולים לקבל כן. שיעור נקיבתן בכזית [כמ"ד]. וכל זה דוקא בכלי עץ. או עלם. אבל כ"מ. שיעור נקיבתן כפי התמשמן [כפי"ד מ"ח]. וכ"ח

שיעורין ברימונים. לכאורה היא נראה דדוקא בכלים המיוחדין לאוכלין שיעורן ברמונים כמ"ש תוי"ט בשם בפ"ב חסין על כליהם בשניקב כמוליא קטנית מלגיעו לאגוזים וכמוליא אגוז מלגיעו לרמונים ע"כ ובמתקין לא איין זה כן משמע בפ' כל הנשר ד' ק"ז דאמר אי בזיעי דוולא בכוגם משקה אין מוקלין ממנו לידים וקאם לי אל עץ הוא ושיעורו בכוגם משקה וע"כ תשום שדלי מיוחד לחיים וכ"מ מדברי הרמב"ם שכתב כל כלי שנשבר שביהה הטמאתו מטומאתה אין מוקלין ממנו לידים ע"כ ותמהו עליו הרמאי לא כתב שיעור כוגם משקה כלומנא דרבא. ונפי מ"ש מ"ש דרבא אייבי בלי מיוחד למים ובזה שמיוחד לתשקין לא אתמר שיעור רמונים ומיון לכלי חרס דהוי כ"מ. ואין ל"ב במיוחד לאוכלין והוא אל עץ דשיעורו ברמונים לגמילה נמי כשר כד ברמון. וכפ"ז מ"ח ר"ם קנ"ש הפרק בזה. ולפפ"ד דעת הרמב"ם כדפי'. ומיהו לקמן בהשנה ב' גבי ממת משמש דגם שמיוחד למשקין שיעורן ברמונים וע"ש מה שכתבתי בזה: רבי אליעזר אומר בתים

אין

ציונים

א כל כלי בע"ד. נלקוט מלא. שבת קיב: עירובין לב: כל. כוכה ה. מאמ' מכאות שם. ד"ה כאן מיי' פ"ו ש"ב ה"ג:

תוספות חדשים

פי"ז [מ"א] **ברמונים** אתי לאשמועינן דמאן ת"ק רבי יהודה. א"ל איכא ביניהו. אל נגעין ואל נלעין. דת"ק דוקא דבעלי בתים אמר. (הר"ם):

משנה אחרונה

פי"ז א כל כלי בע"ב. בכלי מן ובלים דאיכי בהו בהכי פרקי וכן פי' רש"י בשבת ס"פ המלגיע. ובהלא"ד פי"ד מה"כ דין מ' כתב אע"ג דלא אייבי הכא אלא בכלי מן תני כל כלי בע"ב כלומר לזה השיעור כולן שוין אאין שום כלי אלא ימכר במוליא ריימון אבל יש שיעורין אחרים באין כולן שוין שם לכלי חרס שיעורין קטנים מזה ע"כ: כלי בע"ב. רש"י דייק דתני בע"ב לאפוקי אל אומן דאין שיעורו כך ומיטהר בנקב כ"ם כמ"ש תוי"ט. אבל הרמב"ם לא אילק בזה. וכ"ל לידי' נקט אל בע"ב לאפוקי קיפות דיש חילוק בין בע"ב לבלגין וגנגים בדמסיק. ונראה דכל כלי בע"ב דוקא דהאיכא אמת וסלין אל פת דמפרש בהו בסמוך שיעורין אחרים

קופות הגנגנים. קופות בעלי הגנות שעשויין ליתן בהם ירקות. שיעורן במולית אגודות ירק. ובהא מודה ת"ק לר"א דאין שיעורן במולית רמון: בתבן. במולית תבן: גבבא. תבן דק מעורב בזבל. וזרגוס לקושש קש (שמות ה) לגבבא גילא. והכלים דהיינו בעלי מרחצאות שורפין אותן במרחצאות: כולן כרמונים. בין של בעלי בתים בין של גגנים ואין הלכה כר' יהושע: ב בפקעיות של שתי. מטוה השתי דק משל ערב כדמוכח בכתובות בפ' אע"פ [דף סד] ופקעיות של שתי הן קטנים מפקעיות של ערב. ופי' פקעיות גלומור"ש בלע"ז. א"כ מטאס"ש בלע"ז

שהן ג). קופות הגגנים ד). שעורן באגודות של ירק ה). של בעלי בתים בתבן ו). של בלנין ז) בגבבה ח). רבי יהושע אומר כלן ברמונים ט): ב החמת י). שעורה בפקעיות של שתי יא). אם אינה מקבלת של שתי.

אע"פ

ח"ג. הגגנים נל"ז ונל"ש הגנני. ברמונים נגל הל"ש כרמוניב.

רמון אע"ג דרמונים תגן דלא בעינן אלא כמולית רמון א'. כמ"ש בס"ד לקמן משנה ד: קופות הגגנים. כתב הר"ב ובהא מודה ת"ק כו'. ומסתברא דבשל כלנים גמי מודה. ובדברי ר' יהושע שהאכיר גם כן הר"ב של גגנים. וה"ה לשל כלנים. והרמב"ם מפרש דקופות הגגנים כו' דברי ת"ק הן. וכן העתיק בחבורו פ"ו מה"כ [הלכה ז]: ב שעורה בפקעיות של שתי. יש לתמוה למאי נ"מ דהא מסיק שאם מקבל של ערב טמאה. וכן תימה על הרמב"ם שבפ"ז מה"כ העתיק המשנה כלשונה. גם לשון אע"פ אינו מדויק שפיר והר"ם הגיה לשון אע"פ בקושיא. אבל מהר"ם כתב וז"ל נ"ל לפרש דכולה הא בבא. מלתא דר"ג היא. וה"פ החמת שעורה לטהר בפקעית של שתי ואם אינה מקבלת [של שתי אע"פ שמקבלת] של ערב טמאה לרבנן. וכן בית קערות שאין מקבל קערות אע"פ שמקבל תמחוי. טמא לרבנן. וכן בית הרלי שאין מקבל משקין אע"פ שמקבל רבי טמא לרבנן. אפ"ה ר"ג מטהר בכולן מפני שאין מקיימי כו'. וכה"ג ר"פ בא סי' הטלאין עד שלא בא התחתון אע"פ שא"ח ופריך גמ' [דלא דף מח] והרי בא. ומשני. בא לר"מ. אע"פ שא"ח לרבנן. וגרס אותן בנו"ן ופליג *) האי בבא אכל כנ"ל עכ"ל. ומיהו התס בפ' בא סימן איכא טעמא דקתני הכי כדאיתא בגמ'. ושם העתקתיה: של שתי. כתב הר"ב מטוה השתי דק כו' כדמוכח בכתובות. כמ"ש כבר בפרק א

מלאכת שלמה

ב בפקעיות של שתי. נראה דמתני' ר"א בן יעקב היא שסובר שאין דרך להשתמש בה פירות אבל חכמים אומרים שיעורה ברמונים כשיעור כל כלי בעלי בתים עיין בברייתא דמייתי בס"פ ראשית הגז ושוד קאמר ר' אליעזר בן יעקב דכל פקעת בת י' סלעים רביעית המנה הגדול: בפי' ר"ע ז"ל. כדמוכח בכתובות

*) נמ"ש העתיק בהאי

ר' אליעזר ביה"ד גרסי'. במה שאין כמו שמפ' והולך הר"ם ז"ל: בולן ברמונים. בבי"ת גרסי' לה. וכתב הר"ם ז"ל דאתא להמעיטן דמאן ת"ק ר' יהושע א"ל איכא ביניהו של גגנים ושל בלנים דת"ק דוקא דבעלי בתים קאמר ומיהו משמע דר' אליעזר אתא לפלוגי את"ק בכולהו דנכלי בעלי בתים*) הר"ם ז"ל:

*) א"ה לפנינו סגי' בר"ם דנכלי בע"ב הוא. ומפ' בס' מ"ל כלי' הקופות גמי בכלל כלי בע"ב הוא ועל כולן אמר ת"ק דשיעורן ברמונים וכפי' קמא דר"י היינו וכו' ת"ק אלא דאתא להמעיטן דמאן ת"ק ר"י עכ"ל:

יביז תפארת ישראל

וכ"ח שיעור קיבולן. אם עבוי לאוכלין בכמולית זית. ובעשוי למשקין. בכוסם משקין [כרפ"ג] ג) ר"ל אם ע"י הנקב אין הכלי ראוי להשמים. שהיה מיוחד לו בהחלה. טהר. וכגון קופת הגגנים וכו': ד) הוא כלי עץ שם להגגנים להניח בתוכו אגודות ירק: ה) בכמולית הנקב האגודה: ו) בכמולית הנקב אגודת הבן שגדול יותר מאגודת ירק: ז) מחממי מרחצאות באגודות גבבא: ח) בכמולית הנקב אגודת גבבא. שגדול יותר מאגודת הבן. דבמקום שאין עצים מצויין. מחממין המרחץ עם אגודות גבבא (א). כך כתב הר"ש. ולרמב"ם מקופת הגגנים ואילך דברי ת"ק הוא [וק"ל אם כן למה הפסיק עם דברי ר"א]: ט) ולא תקשה היינו ת"ק. י"ל דלת"ק הוקא כלי בעה"ב שיעורן ברמונים. אבל של בעלי מלאכה. במה שהן. ולר"א כולן במה שהן. ולר' יהושע. כולן ברמונים: י) שלייכע של עור: יא) הוא קנייעל שברוך בכדור של חוט שתי.

משנה

שהן. וקשה לומר דהכי אליעזר ליתא ליה שיעורא דרמונים דהא שיעורין הל"מ. וכן קשה בסמוך לסמוך קמא. גבי קופות בלנין וגגנים ושל בע"ב מה נשתנו אלו לשפרן מה שהן ולא ברמונים כשאר כל הכלים. ומיהו בהא י"ל דלא נאמר שיעור רמונים אלא לכלים המיוחדים לקבון מרמון וכדפי' רש"י בפ"ב הכין על כליהן אשם היה מיוחד לקטנית וניקב כמולית קטנית מלגיטו לאגוזים כו' וזהו עד רמונים. וכלים המיוחדים לגדול מרמון לא נאמר בו שיעור אלא ידוענין במה שהן. והלכך קופות שדרכן ליחדן לאגודות גדולות של תבן או של ירק וגבבא שהם גדולים מרמון שיעורן במה שהן. אבל לר"א דלא ס"ל כלל שיעור רמון אינו מיושב. ואפשר לומר דר"א נמי שמיע ליה הלכה בשיעור רמונים. אלא דס"ל שלא נאמרה הלכה לענין יחוד הכלים כמולית רמון דעהרה בגיעול תשמישו תניא. אלא דהלכה נאמרה לענין יחוד אשם ניקב בפחות מרמון מהני יחוד אשם ניקב במולית קטנית ומיתחו לאגוזים מקבל טומאה וכן ניקב באגוז ומיתחו לזיתים ועד רמון מהני יחוד. אבל ניקב ברמון לא מהני יחוד. ומינו שבבא זו גבי כלי חרס כמ"ש ברפ"ג וכ"מ בתוספתא נמי בכלי עץ שם פ"כ מ"ב. ות"ק ס"ל דלא נפי יחוד ועד כמולית רמון לא נעהר. ובזה נ"ל לייאש הא דאמר ס"פ המלביש כלי חרס שניקב מילו בגמיד פחיל עד שיפחת רובו וזימנין אמר בבא עד כמולית רמון ולא קשיא הא ברבנן והא בשומרי. ופי' רש"י דברבי נחוב שומרי במולית רמון. וכן פסקו הרמב"ם פכ"ו מהע"מ. והתוס' הקשו פ"ז מי יודע מה נקלא דברבי ופירשו בהפך. וכ"ל שדעת רש"י והרמב"ם דברבי הוי מה שמיוחד לגדול מרמון שבמולית רמון אינו בטל מכלי ופדיין מילו דברבי הוי מה שמיוחד לגדול מרמון שבמולית רמון אינו בטל מכלי ופדיין מילו

בועז

פי"ז (א) וב"ל דגבבא הוא הקנה שעד שמאר מהשבולת מחובר בארץ לאחר שקצרו השבולת וזה מדהוא גם מיוחד להיסק. דחלק הדק שבשבולת נמעלה לא חזי כל כך להיסק. התיקף בהריחו אם יתלהב ויתהווה אפר. ולהכי נקרא הגם גבבא. שהוא לשון לקוט. מדגבב ונלקט מהארץ כשיעקרוהו עם השורש אחת הגם ואחת הגם. דחלקים העליונות של השבולת. מילא כפו קולר הרבה מסם בזרועו ויקלרן הרבה ביחד. וכשיקרו זה החלק הגם מן הקרקע נקרא קש (כמ"ש רפ"ג דשבת) ע"ש קשיותו בעצו. אבל אותו חלק השמוך להשבולת ונקלר עמה הוא דק ורך. וחזי למאכל בהמה. וגם לשכיבת אדם ע"ג. ולהכי לאחר שדשו התבואה מהשבולת שבראשו נקרא תבן. ובזה נבין מ"ש בעבודת פרך שבמלרים לקושש קש לתבן מדרגילין ליקח תבן רך לגבלו בטיט לבנין כדי להקל על המגבלו בהטיט. אולם כאשר פרשה ברשעתו אמר. תבן לא יתן לכם. הולרכו ללקט הקש במקום גדולו בשדות שהגיחוהו שם בעלי השדות. מדלשון חשוב כל

אחרונה

בל"פ עד שיפחת רובו. ומה שמיוחד לקטן מרמון היינו שומרי ועהר במולית רמון ואז טוב אינו מגיע בל"פ וזהו כסבנתא ת"ק בכתבנו דלענין עהרה אמר שיעורא ברמון: של כל"ב בתבן של בלנין בגבבא. אחנודות דשיאה קלי כלומר באגודה של תבן ובאגודה של גבבא. ואגודות אלו גדולות מרמון ולא נאמר בהן שיעור רמון כדפי' לעיל אלא שיעורן במה שהן. אבל הרמב"ם כתב בפ"ו מה"כ דין ג' כלים שבשאר מתאלמן מקוין במולית רמון מקבלין טומאה עד שיקבע רובן ע"כ ולפי מ"ש הו"ל לספר במה שהן כמו באגודות הכהא. ומאלא מייני בכלי אלא ייחד לו תשמיש עדיין אם מיוחד לכמה מינים: ר"י אומר כולן ברמונים. ושאם מחלוקת בדבר לת"ק כולן ברמונים חוץ מקופות שבשיעורן במה שהן. ולר"א בין קופות ובין כל הכלים במה שהן. ולר' יהושע כולן ברמונים ופליג אה"ק בקופות ובכל הכלים: ב החמת שעורה בפקעיות. חמת הוא טוד והוא מיוחד למשקין כדאמרי' בכמה דוכתי שמא יבקע הטוד ומתלא שותה עבלים וכן במשנה דבגבוטים נודות יין. ולמ"ש לעיל דמיוחד למשקין לא נאמר בה שיעור רמונים אלא בכולם משקה כמו בכלי חרס א"כ ה"ל הו"ל לשער בכולם משקה. ובתוקפתא תניא חמת בתפרה ומקבעה שיעורה ברמונים דאמ"י אומר שיעורה בפקעיות של שתי. ומייתי לה בגמרא ד' קל"ח. ופי' רש"י שם דראב"י סבר זה הוא חמשיבה של חמת ואין דרכה להכנים בה פירות פ"כ. ואינו מובן שהיקר יתלוקו בדבר הנראה לעין מה משמשה. וכ"ל דתהוויהו ס"ל שמה טד מיוחד למשקין ותהוויהו ס"ל דאין חילות בשיעור רמון. וכן מיוחד לאוכלין. וכן למשקין שיעורן ברמונים. אלא

משה

ציונים

קופות. מיי' שם פ"ז: ב החמת. שם פ"ו פ"ו:

אליהו רבא

פי"ז א בגבבה. הוא התיכות הדקות שנתחבו מן הגגים. גבבא לשבא דלקטה הוא ואותן התיכות הדקות נגבב אותן מן האדן. וכי הא דתמרי' מגבב מן האדן ומדליק:

חדושי מהרי"ח

פי"ז משנה ב [הוי"ם ד"ה] שעורה בפקעיות של שתי כו' יש להמוה כו' עכ"ל. וג"ל לומר דרעתם הוא דבפי' המשנה החמת שעורה כו' פי' החמת הוא כלי מנוקב רק שעורה הוא נעשה בפקעית של שתי פ' בתחלה נעשית נקבים נקבים רק שיכולה להחזיק של שתי וקאבר אם אינה מקבל של שתי פירש שנקבו מעט וכהיום אינה מקבלת של שתי אפי' הכי טמאה מפני שמקבלת של ערב וכמו לת"ק כל כלי בע"ב שעורן כרמונים וכמו שפי' שאפי' נקבו בוית כאגוז עדיין מצניעו עד שינקוב כרמון ה"נ עדיין מצניעו לערב דומיא דבית הקערות דתני בתר הכי שנעשו לקבל קערות ואם נפתחו ויכולין לקבל תמהויין טמא וגם דומיא דבית הרעי שנעשה למשקין ג"כ ואם נפתחו אם מקבלין הרעי טמא ואף שזהו דוחק דא"כ הוה שיעורה בפקעת של שתי לאו דומיא דמשנה א' ומשנה ג' אפ"ה יותר טוב לרחוק מלשאר בתימה ונם הוי דומיא דמציעתא וס"פא של מחני' כמו שכתבתי וגם פי' מהר"ם דוחק ודו"ק:

תוספות אנשי שם

פי"ז א תי"ם ד"ה קופות הו' כלומר ואיכא ביניהו דלכ"ב לעולם ר"א קאמר לה לכולה מילתא דקופות דסיומא דמלתיה היא ומ"ה קאמר דקופות של בע"ב בתבן דאינו בכל שאר כלי בע"ב אלא דבכל גגנים וס"ס בשל בלנים מודה ת"ק ואע"ג דנראה שזה פשוט הוא דהא ת"ק לא קאמר אלא על כלי בע"ב והני לאו בע"ב נינהו הוצרך הר"ב לאומרו לפרש מאי איכא בין ת"ק ור"י ושיינו כפי' ב' הסרי"ם אבל לסר"מ ת"ק קאמר לה לכולהו קופות ול"ל לדידיה דהא דמתלקי רבנן בין קופות של בעה"ב לכל שאר כלי בע"ב משום דקופות שהם של גמי אינם שוים אלא דבר מועט והלכך בכ"ש שנקבו שדי להו ונשיב אחריני. ודע דהר"ם מפ' פי' אחר דמאן ת"ק ר"י ע"ש ולפ"ז נ"ל דמ"ש ברישא כל כלי בע"ב לאו דוקא בע"ב דה"ה לכלים של מוכרין

מקבלת של שתי לו מקבלת של ערב טמאה. ה"ק ואע"פ שאינה מקבלת
ממוליא שתי. וכן אע"פ שמקבל את התמחויין טמא. כלומר אע"פ
שהקב גדול שאינו מקבל את הקערות.
אם מקבל את התמחויין שהם גדולים
מן הקערות. עדיין מקרי חזי להשמיש
הראשון וטמא: *)אע"פ מקבל את
הרעי. אע"פ שאינו מקבל את המשקין
אם מקבל את הרעי טמא. בית הרא"ש.
כמו בית הרעי. כלי שנפנה בו ויש
בו טוהה ומי רגלים: מפני שאין
מקיימין אותו. גרסינן ואית דגרסי מפני שהן מקיימין אותו. ואמלתא דת"ק קאי. דאמר אם מקבל את הערב ואת התמחויין ואת הרעי
טמא. מפני שהן מקיימים ומומרים אותו. כיון דחזי להכי. ואין הלכה כר' גמליאל: ג שיעורן בכברות של פת. שיעור שביריהן במוליא
כברות של פת: אפיפירות. כלי חרוג מקיים או זמורות: שעשה להן קנים מלמטה למעלה.

*) נב"ש וב"מ וכן אע"פ מקבל את הרעי עי' אם הרעי טמא והר"ש למעלה

מלאכת שלמה

וכו'. אמר המלקט גם בגדה פ' המפלת: אע"פ שמקבלת של ערב. זה
האע"פ פירושו הוא"ל ויהיה סדר המשנה כן החמת שיעורה בפקעיות של ערב
אע"פ שאינה מקבלת של שתי הוא"ל ומקבלת של ערב טמאה וכן שיעור כולהו
תלתא באבי דבמתני' וכן פירשו הרמב"ם והר"ש ז"ל וכן פי' ר"ש ז"ל והוא
מוכרח בכולהו אע"פ דקתני הכא במתני' באע"פ שמקבל את התמחויין ובאע"פ
שמקבל את הרעי. ודכוותה אשכחן בגרייתא במגלה בפ"ק דף ד' דקתני אע"פ
ומפ' התם בגמ' אלא הוא"ל ואמרו וכו'. ומלאתי שמחק הרב בגלגל אשכחי ז"ל
הש"ן של אע"פ שמקבלת גם הש"ן של אע"פ שמקבל את התמחויין גם הש"ן
של אע"פ שמקבל את הרעי גם מלת את ומלת הש"א המשרתת את מלת התמחויין.
וגם ה"ר יהוסף ז"ל הגיה כל זה: בפי' ר"ש ז"ל. אית דגרסי מפני שהן מקיימין
אותו אמר המלקט לפי גירסא זו צריך לגרוס ג"כ רבן גמליאל אומר מפני שהן
מקיימין אותו. גרסינן ואית דגרסי מפני שהן מקיימין אותו. ואמלתא דת"ק קאי. דאמר אם מקבל את הערב ואת התמחויין ואת הרעי
טמא. מפני שהן מקיימים ומומרים אותו. כיון דחזי להכי. ואין הלכה כר' גמליאל: ג שיעורן בכברות של פת. שיעור שביריהן במוליא
כברות של פת: אפיפירות. כלי חרוג מקיים או זמורות: שעשה להן קנים מלמטה למעלה. שנפתחו שוליהן והכניס קנים ממטה
למעלה

יכין — תפארת ישראל — בועז

[ונ"ל דאורך החוט כדי לחרוג גע"ג אצבעות (כגעגים פי"א מ"ח)] שחוט שתי דק משל
ערב. ולכן כדור הכרוך כארכו מחוט שתי. הוא קטן מכדור הכרוך
משיעור אורך חוט זה. מחוט ערב. וכשמוליא הנקב כדור קטן כזה.
נטהר החמת: יב) תמוה הרי אמרינן דנטהר במוליא שתי. ותו מה
אעפ"י דקאמר. אדרבא מדמקבלת של ערב טמאה. וכ"כ ק' בכל ג'
בבי דנקט תנא במשנתינו. ונ"ל דתנא נקט ג' מיני כלים שמיוחדין כ"א לב' מיני השמשין. וכמו דבמשנה א' מודה ה"ק לר"א בקופת הגמים.
דמשתער נקב שבהן במה שהיו מיוחדין בתחלה. וכמו כן בכלי פת במשנה ג'. מודה ת"ק לשער בנקב שבו. כפי מה שהיה הכל מיוחד בתחלה.
כ"כ הכא במשנה ב' מודה ת"ק לר"א בהכך ג' מיני כלים. דהיינו חמת. ובית קערות. ובית רעי. שמשתערין בנקב שבהן. בהשמים שהיו מיוחדין
אלו בתחלה. לפ"ז ה"ק החמת שער נקב שבה לטהרתה. כפקעיות של שתי. ר"ל אם מיוחדת להניח בתוכה פקעיות של שתי. אז שערה
להטהר באם אינה מקבלת של שתי. וקאמר הו. אעפ"י שמקבלה של ערב. ר"ל אעפ"י דחמת המיוחדת לקבל כדורי ערב עדיין טמאה בנקב
זה שהוא רק כמוליא שתי [דהכי אפי' אינו מיוחדת לפקעיות של שתי ושל ערב. הוה אזלינן לחומרא לשבה בפקעיות של ערב כנפ"ג]. אפ"ה במיוחדת
לשתי נטהרה במוליא פקע שתי. וב"כ בקערות ורעי לקמן במשנה. בכולם. אע"פ שמקבלת דקאמר הכא. הכי פירושא. אע"ג דבמיוחד לדבר
גדול מזה. טמאה בניקבה בשיעור הקטן. אפ"ה במיוחד לשיעור הקטן דאיירינן בה. סני בניקבה בשיעור הקטן (ב): יג) המיוחד לעשות לרבו
להוטו: יד) ר"ל אם הנקב גדול כ"כ. עד שבשהן שבתוכו יולא דרך הנקב שבכלי שוב אמק"ע: טו) ר"ל אעפ"י שאם היתה מיוחדת לקבל גם לוחה:
טז) רק בעביט פלוג. דס"ל דמאחר שאין עביט תשוב כ"כ. להכי אפי' מיוחד גם לוחה. אע"ג דמסתבר למיזל בבה"ג לחומרא [וכרפ"ג] אפ"ה
כשניקב במוליא שהן. לא נחשב בעיניו וזורקו. ולהכי אמק"ע עוד: יז) במוליא ככר דרך הנקב נטהר. וג"ל דשיעור ככר הוא כגודל ו' בוצים.
והיינו כב' סעודות ליום [כפלה פ"ה מ"ז ושיטוין פ"מ מ"ב]. וגם נ"ל שהיה תמונת כל הכברות שוה. דהיינו ענול ככדור: יח) הוא לוח חרוג מקיים
יחד

אבל אם קיי"ל כראב"י וכסתם מתני'. ויש לתמוה על הרמב"ם שבפ"ז פסק כסתם מתני' ובפי"ד מה"כ דין י"ב הפתיק לשון התוספתא החמת והכפיפה בנפחתו במוליא לחמן אע"פ שבמנו
מכלי מלילין וכו'. גם התוס' בפ' בתה אמה ד' נ"ח כתבו בפקעיות דחמת שיעורה במוליא לחמן. וגם רש"י בפ' הקומץ ד' נ"ז כתב כן. והדברים נ"ע: אע"פ שמקבלת של ערב. לשון
אע"פ אינו מיושב כאן והו"ל למתני הוא"ל ומקבלת של ערב. ועוד למאי תני שיעורה בשל ערב: והרמב"ם בתבורו פ"ז כתב החמת שיעורה בשל שתי ואם אינה
יכולה לקבל של שתי הוא"ל ומקבלת של ערב טמאה עד שתנקב בדוב ע"כ וקשה ג"כ דלמאי שיעורה בשל שתי. ועוד הא דמבריים עד שתנקב בדוב. תנ"ל דבעי דוב כיון שמיוחדת לערב
יש לנו לשער במוליא ע"כ כתב"ם הר"ב. ובראה שהוא מפרש מתני' פי' אחר כיון דלפי' המפרשים אין לה בלול כלל. לכך תפרש הה"ק החמת שיעורה בשל שתי שדרכה בכך ואם אינה
מקבלת של שתי לא בניקבה מייני אלא מתחלתה עשאה נקובה במוליא שתי אבל לא יחדה להשתמש בה בשל ערב אבלאי לכך וניקבה במוליא ערב לא דייקינן לה
כמיוחדת לערב ליטהר במוליא ערב אע"פ שבראוה לכרב הוא"ל ולא יחדה לא טהרה במוליא ערב והיינו כדפי' לעיל דכל שמיוחד לגדול מהמון אינו מטר במוליא לחמן אלא בגיבול תשמישו
ואם אין לו תשמיש מיוחד אלא ייחד לה עדיין תשמיש אמאה אמא ייחדנו לגדול תערב. ומיהו משפחת רוגה ודאי מטור ולא לריך התנא למתניה. והרמב"ם באבדיה וכתב עד
שמנקב רובה. ובפ"ו דין ג' כתב ג"כ כה"ב כלי שעשאו מתחלתו נקוב כמוליא לחמן מקבל טומאה עד שיקיב רובו ע"כ. ובזה א"ש כמי לפי הגיגרא שנוסם בדברי ר"ג מפני שהן
מקיימין אותו ודאמרו בזה לפרש דבשמת דת"ק הוא. ולמאי דפי' כולה מלתא דר"ג היא ופליג את"ק דס"ל דוקא יחדה לערב בעינן. ור"ג סבר קתמא אמי כיחדו דמי שהן מקיימין אותן
לערב בסתם: בית הרעי. הוא כלי הבאוי לקבל הרעי ומקבל טומאה. ואמי תמה של הרמ"א בי"ד פי' ק"ל שכתב שבית הבסא אינו מקבל טומאה ומדברי המרדכי הוא ולא ידעתי
לישבו: ג הסלין של פת. פתם ככר יחול מהמון ואין שיעורו במוליא לחמן אלא בגיבול תשמישו כדפי' לעיל: אפיפורות. ובראה דהיינו כמו אפיפוכות דפ"ו דכלאים מ"ג והם מעשה
הדיוט ונקובין מתחלתן כמוליא לחמן כמ"ש הרמב"ם בתבורו פ"ו ותשוס שהוא דבר שאינו מתקיים אינו מקבל טומאה בהיות דס"ל בתחלת הקב. וקאמר אפי' עשה לה קנים לחיזוק
לא מסי דאפ"ה אינו מתקיים אלא אם עשה לה נפיים כמו לחודין ומסגרות סביב דבכך מתקיים. ואמי כך מלתא הכא דבנפיים מיהת מקבל טומאה אע"פ בנקובה כמוליא
לחמן סומיל ומתחלתה כך נפסית. ואל"ל הר"ש והר"ב דבנפחתו שוליהן חייבי אזה לא נזכר במשנה גם הרמב"ם לא כתבו: מלמטה למעלה. הרמב"ם הסתיק למטה ולמעלה:
רשב"ג

למעלה להחזיק המולים: גפים. שנפפו סביב. תרגום ויחבק וגפיף. פירש אחר גפים שעשה להן לחוטים: אם אינה יכולה לינטל בגפים. שכשאותו בגפים אין הכלי עולה עמו: ד הרמונים שאמרו. הא דתנן בריש פרקין כל כלי בעלי בתים שיעורן ברמונים. כשיהיו ג' רמונים אותן זה בזה. וילא האחד דרך הנקב. זהו שיעור של מוליא רמון: כדי שיטול ויהלך. שמתוך נעטוע של נטילה והלוך ממהר הרמון לצאת דרך הנקב: ובקופה כדי שיפשיל לאחוריו. שמתוך הפעלה לאחוריו הוא ממהר לצאת: שאינן יכולים לקבל רמונים. שהן קטנים: כגון הרובע. רובע הנקב: שיעורן ברובן. כיון דנפחת הקטנים הקטנים (לה). שיעורן ברובן (לה). דברי רבי מאיר. ר' שמעון אומר בזיתים

מטמאה. אע"פ שכולה [נקובה] כמוליא רמון. הרמב"ם פ"ו מה"כ מהתוספתא: ד הרמונים שאמרו שלשה לחוזין זה בזה. פי' הר"ב הא דתנן בריש פרקין כל כלי ב"ב שעורן ברמונים כו' וילא האחד כו'. ולהכי לריך ג' לחוזיס. שלריך נקב יותר רחב. מאילו היה האחד לבד. כ"כ התוס' בפ"ק דעירובין דף ד. ובפ"ק דסוכה דף ו'. ומשמע מדבריהם דבעינן שילאו שלשתן זה לאחר זה. והכריחו להוליא המשנה ממשמעותה. מדלאמרינן בגמ' בסוף המלניע כמוליא רמון. וכדנקט הר"ב בלשמיה בריש פירקין עוד הכריחו מהסוגיא. ע"ש. ועוד פירשו דה"ק שלשה לחוזיס כו': לומר דרמון ביטוי דאמרינן לקמן דהייט ביטוי. בג' לחוזיס זה בזה וגדילין יחד. אבל הרמונים הגדלים אחד לחד. או שנים.

לחיזוק (יח). טהורה (כ). עשה לה גפיים (כא) כל שהן (כב) טמאה (כג). ר"ש אומר אם אינה יכולה להנטל בגפיים (כד) טהורה (כה): ד הרמונים שאמרו (כו) שלשה אחוזין זה בזה (כז). רשב"ג אומר. בנפה ובכברה (כח) כדי שיטול ויהלך (כט). ובקופה כדי שיפשיל לאחוריו (ל). ושאר (לא) כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים (לב). כגון הרובע (לג). וחצי הרובע. הקנונים הקטנים (לד). שיעורן ברובן (לה). דברי רבי מאיר. ר' שמעון אומר

הס גדולים. ואותן שגדילים אחבעה יחד הן קטנים. כן לשונם בפרק בו דשבת דף קב. וכן פירש הראב"ד בפרק ו מהלכות כלים דמשערין בביטוית שבאלו השלשה הגדלים ביחד. [*ועיין מ"ש בשם הרמב"ם במתניתין דלקמן]: רבי שמעון אומר. שיאלו בנקב שלשה רמונים הגדלים יחד ויצאו שלשתם כמו שהן גדלים יחד זה אחר זה ואז יהא הנקב גדול מעט ממוליא רמון דאי אפשר לשלשה רמונים הגדלים יחד שלא יהא אחד נכנס ואחד יולא והא דבעי שיהא הנקב גדול ממוליא רמון משום דבכדי רמון מצומצם לא יצא ממנו רמון כשיעמוד בו רמונים כי דוחקים זה את זה כך הטעה הר"ם ז"ל*) מכח קושיית בקיאות דשבת פ' אלו קשרים וכן כתב ג"כ הרא"ש ז"ל: בגון הרובע וחצי הרובע הקנונים הקטנים. כך ל"ל: שיעורן ברובן דברי ר"מ. מתני' בכלי

מלאכת שלמה

כתב

סכולה נקובה כמוליא רמון מקבלת טומאה ע"כ: גפיים. לפי' שני שפי' ר"ע ז"ל אחי שפיר דלא הוי גפיים כמו גפפו מד' רוחותיו דתנן לעיל בפס"ו סי' ג'. ובתוספתא פרק כר שהפסו משמע ממי דאלחי הכלי וגפיים הכל אחד ה"ר שמשון ז"ל: ד שלשה אחוזין זה בזה. נקב אחוזים דלא תימא בשלשה זה אצל זה דהיינו ארכו בשלשה רמונים ורחבו כרמון אחד אלא בשלשה אחוזין דהיינו בשלשת רגלי הקנקן ובכל דוכתא דלא מזכיר אלא רמון אחד לפי שעשה הכשרו תלוי שהרמון טופל מן הכלי ובמתני' אשמעינן דבעי

*) כתב בס' מ"ג וק"ל אתין זה מבכים עם דברי הרא"ש שלפניו דלדברי הר"ם שבספריו מבואר דהר"ם ס"ל דשיעור דמתני' הוא בג' רמונים ממין סגולתא אופן דלריך שיעור גדול בג' רמונים ואלו לפי המ"כ הוי שיעורו ברמון א' אלא שהוא מרווח כמבואר ואולי הי"ל ג' אתרת בדברי הר"ם ז"ל ע"כ:

יכין

יחד. כעין סריגים שמעמידין בחלון. ודומו כפשוטי כלי עץ. ואמק"ט: יט) הר"מ גורס מלמטה ומלמעלה. ור"ל שחיבר להלוח ההוא מלפה שלמטה ושלמעלה שלו קנה עב קלת יותר מאריג שבהלוח כדי להחזיק אריגתו יחד. ולפי גירסת הספר טפי משמע לפע"ד דר"ל שתחב קנים בזקיפה סביב ד' שפתות הלוח הזה. ותחבן ממטה למעלה. ר"ל מתחת הכולים כלפי מעלה. להיות להלוח כעין חופן סביב. ומלת לחיזוק. ר"ל שעשה כן כדי שתוך הרווח שבין הקנים יחזיק שוס דבר שויח ביניהן. או ר"ל במלת לחיזוק. דהייטו שתחב בו הקנים סביב. כדי לאחוז ולהחזיקו בידו שס כשירלה לטלטלו: כ) נ"ל דקמ"ל דאע"ג שע"י הקנים הסס שתחב סביבו נעשה לו ב"ק. אפ"ה מדמתפרקין בקל לא מחשב ב"ק. ומה"ט גם טורת כלי אין לו עי"ז ואמק"ט. וכאלרובות של בעה"ב [פע"ז מ"ב]. ונקט הך דינא הכא בין דיני ביטול כלי. הייטו משום סיפא. דבשם לה ב"ק או טורת כלי. אע"ג שחיבר ביטול מק"ט: בא) ר"ל שפיות ממס חיבר לו סביב שיהיה לה ב"ק עי"ז. א"נ דגפיים הייטו אזניס. ועי"ז יהיה לחלוח טורת כלי עי"ז: בב) קמ"ל דאפי' נמוכין הדפנות הללו שסביב שפתות הלוח אחד. אפ"ה ב"ק אפי' קטן אחד מק"ט [כמש"ל]. ולאחיך פי' הנ"ל ר"ל אפי' האזניים קטנים. או שהן רק בגד מ' מהלוח. אפ"ה מחשב עי"ז טורת כלי: בג) ר"ל הרי זה מק"ט. אע"ג שהוא מלא נקבים כמוליא רמון. דכך דרך השמיטו: בד) שכשיתאזה בה תנתק: בה) ולא"ק אפ"ה מק"ט. מדעב"פ יכול לטלטלו כשיתאחז בהלוח ממש. ולהכי כשעשה לה ע"י הגפיים טורת כלי מק"ט. ומה"ט לא דמי לחסיעא [פע"ז מ"א] דלב"ע טהור. דהתם אינו יכול לטלטלה כלל: בו) ר"ל הא דאמרינן לעיל בריש פרקן דכלי בע"ב שיעורן ברמונים. אלו בשיעור נקב לחוד איירינן. דא"כ הוה סני למימר שיעורו במוליא רימון. אלא בהחזקת הכלי נמי מייריי. דבשיתזיק הכלי רמונים. ולא יצא אחד מהם דרך נקב שבו מק"ט. וכמה רמונים לריך שיחזיק הכלי: בז) ר"ל בשיתזיק הכלי ג' רמונים דחוקים יחד תוך הכלי. ואפ"ה לא יצא א' מהן דרך הנקב. אז מק"ט עדיין. אבל אם יצא א' מהן. אף שי"ל שרק ע"י דחיקתן יצא דרך נקב הקטן אפ"ה טהור. ובמחזיק הכלי רק ב' רימונים נטהר בשניקב כמוליא זית [כרמב"ם פ"ו מכלים פ"ה] (ג): בח) ר"ל אם נפה או כברה ניקבו כמוליא רמון. משערין כדי וכו': בט) דמדדרך השמים של הנף בנענוע רב. להכי משערין דאם יטלטל הכלי וילך יצא הרמון מהנקב ע"י הלוכו. אף דבכה"ג אין הנקב גדול כל כך שיצא הרמון ממנו כשיעמוד הכלי במקומו. אפ"ה טהור: ל) ויצא הרמון ע"י הנטעת הנפה שהיא קלה בכח. והייטו מדדרך השמים הקופה היא בהפעלה: לא) אלו אמוקי מילתא דרשב"ג היא. אלא סיפא דבבת רמונים שאמרו הוא: לב) שבקטנותן אינן מחזיקין ג' רמונים: לג) רובע הנקב: לד) כלים קטנים שגם חלי רובע אין מחזיקים. ואע"ג דכולהו כ"ש הן מרובע. אפ"ה נקט רובע לרבותא דר"ש דאע"ג שהן גדולים אפ"ה שני בכזית. ונקט קטנין לרבותא דר"מ. דאע"ג שהן קטנים ביותר אפ"ה לא שני להו בכזית. ולריך שבירת רובה: לה) כשנפחת רוב שולים. הוא דמן הסכנה יש לפחר בביטול השמיטו כמו שאר כל הכלים ואין לך בו אלא חידושו: שיעורן ברובן דברי ר"מ. כ"ל דהני חנאי פליגי נמי בפלוגתא דהנאי דרישא דר"ת

תפארת ישראל

בועז

עכל"ר. וע"כ ה"פ אם אינו יכול לקבל פקעיות של שתי. ר"ל אם מתחלה כשהיה שלם לא היה נאות לשוס להוכו פקעיות של שתי. וכגון שעשו בו מתחלה נקבים גדולים שיצאו מתוכן פקעיות של שתי: לא תימא דהו"ל ככלי שבור מתחלתו ולא יקב"ע. אלא הואיל ומקבל עכ"פ פקעיות של ערב. שהן גדולים משל שתי. לפיכך כלי שלם נחשב עד שיוקב כשיעור רוב הכלי. ובאופן זה כתב ג"כ שם (פ"ו ה"ח) בית קערות שאינו מקבל קערות (ר"ל שמתחלה לא היה נאות לקבל קערות) הואיל ומקבל תמחויין מק"ט. בית רעי שאינו מקבל משקין (ר"ל שמתחלה לא היה נאות לקבל משקין) הואיל ומקבל רעי מק"ט (ר"ל אינו נשהר עד שיוקב כמוליא רעי) והייטו ממש כדבריו בזה. בא"י חונן הדעת: (ג) ולהר"ב שיטורא דמתני' לחומרא. וה"ק תנא. רמונים שאמרו. דבניקב כמוליא רימון טהור. וכר"פ. הייטו בג'

יחד. כעין סריגים שמעמידין בחלון. ודומו כפשוטי כלי עץ. ואמק"ט: יט) הר"מ גורס מלמטה ומלמעלה. ור"ל שחיבר להלוח ההוא מלפה שלמטה ושלמעלה שלו קנה עב קלת יותר מאריג שבהלוח כדי להחזיק אריגתו יחד. ולפי גירסת הספר טפי משמע לפע"ד דר"ל שתחב קנים בזקיפה סביב ד' שפתות הלוח הזה. ותחבן ממטה למעלה. ר"ל מתחת הכולים כלפי מעלה. להיות להלוח כעין חופן סביב. ומלת לחיזוק. ר"ל שעשה כן כדי שתוך הרווח שבין הקנים יחזיק שוס דבר שויח ביניהן. או ר"ל במלת לחיזוק. דהייטו שתחב בו הקנים סביב. כדי לאחוז ולהחזיקו בידו שס כשירלה לטלטלו: כ) נ"ל דקמ"ל דאע"ג שע"י הקנים הסס שתחב סביבו נעשה לו ב"ק. אפ"ה מדמתפרקין בקל לא מחשב ב"ק. ומה"ט גם טורת כלי אין לו עי"ז ואמק"ט. וכאלרובות של בעה"ב [פע"ז מ"ב]. ונקט הך דינא הכא בין דיני ביטול כלי. הייטו משום סיפא. דבשם לה ב"ק או טורת כלי. אע"ג שיוקב כמוליא רימון מק"ט: בא) ר"ל שפיות ממס חיבר לו סביב שיהיה לה ב"ק עי"ז. א"נ דגפיים הייטו אזניס. ועי"ז יהיה לחלוח טורת כלי עי"ז: בב) קמ"ל דאפי' נמוכין הדפנות הללו שסביב שפתות הלוח אחד. אפ"ה ב"ק אפי' קטן אחד מק"ט [כמש"ל]. ולאחיך פי' הנ"ל ר"ל אפי' האזניים קטנים. או שהן רק בגד מ' מהלוח. אפ"ה מחשב עי"ז טורת כלי: בג) ר"ל הרי זה מק"ט. אע"ג שהוא מלא נקבים כמוליא רמון. דכך דרך השמיטו: בד) שכשיתאזה בה תנתק: בה) ולא"ק אפ"ה מק"ט. מדעב"פ יכול לטלטלו כשיתאחז בהלוח ממש. ולהכי כשעשה לה ע"י הגפיים טורת כלי מק"ט. ומה"ט לא דמי לחסיעא [פע"ז מ"א] דלב"ע טהור. דהתם אינו יכול לטלטלה כלל: בו) ר"ל הא דאמרינן לעיל בריש פרקן דכלי בע"ב שיעורן ברמונים. אלו בשיעור נקב לחוד איירינן. דא"כ הוה סני למימר שיעורו במוליא רימון. אלא בהחזקת הכלי נמי מייריי. דבשיתזיק הכלי רמונים. ולא יצא אחד מהם דרך נקב שבו מק"ט. וכמה רמונים לריך שיחזיק הכלי: בז) ר"ל בשיתזיק הכלי ג' רמונים דחוקים יחד תוך הכלי. אפ"ה לא יצא א' מהן דרך הנקב. אז מק"ט עדיין. אבל אם יצא א' מהן. אף שי"ל שרק ע"י דחיקתן יצא דרך נקב הקטן אפ"ה טהור. ובמחזיק הכלי רק ב' רימונים נטהר בשניקב כמוליא זית [כרמב"ם פ"ו מכלים פ"ה] (ג): בח) ר"ל אם נפה או כברה ניקבו כמוליא רמון. משערין כדי וכו': בט) דמדדרך השמים של הנף בנענוע רב. להכי משערין דאם יטלטל הכלי וילך יצא הרמון מהנקב ע"י הלוכו. אף דבכה"ג אין הנקב גדול כל כך שיצא הרמון ממנו כשיעמוד הכלי במקומו. אפ"ה טהור: ל) ויצא הרמון ע"י הנטעת הנפה שהיא קלה בכח. והייטו מדדרך השמים הקופה היא בהפעלה: לא) אלו אמוקי מילתא דרשב"ג היא. אלא סיפא דבבת רמונים שאמרו הוא: לב) שבקטנותן אינן מחזיקין ג' רמונים: לג) רובע הנקב: לד) כלים קטנים שגם חלי רובע אין מחזיקים. ואע"ג דכולהו כ"ש הן מרובע. אפ"ה נקט רובע לרבותא דר"ש דאע"ג שהן גדולים אפ"ה שני בכזית. ונקט קטנין לרבותא דר"מ. דאע"ג שהן קטנים ביותר אפ"ה לא שני להו בכזית. ולריך שבירת רובה: לה) כשנפחת רוב שולים. הוא דמן הסכנה יש לפחר בביטול השמיטו כמו שאר כל הכלים ואין לך בו אלא חידושו: שיעורן ברובן דברי ר"מ. כ"ל דהני חנאי פליגי נמי בפלוגתא דהנאי דרישא דר"ת

ציונים

ד הרמונים מומ' שנת קנ"ג ד"ש עד. וטירוגין ה: ד"ה שיעורן ומוכה ו. ד"ה שיעורן. מיי' שם ה"ב: ושאר כל הכלים. מיי שם ה"ה:

חילופי גרסאות

ד אחוזין בד"ונב"מ אוחזין. ובכברה בד"ל בכברה. הקטנים בכל הד"ל והקטנים ובד"ל והקטנים ובד"ל והקטנים' ופפוס בד"ל והקטנים הקטנים וב"ה נמון הד"ל נחנוטו.

תוספות אנשי שם

ד תי"ם סר"ה הרמונים כו'. כן לשונם בפע"ו דשבת כו' פתח בלשונם דעירובין ולסוכה ושיים בלשונם דשבת ולא ליתן מקום לנע"ד לתלוק ולומר שיש ספרים כין סי' התוס' להראב"ד שהרי ז"ל התוס' בעירובין א"ב ג' לחוזיס פי' שגדלים ג' ביחד והם רמונים ביטוים ולא מאותם גדלים א' או ב' כו' ומזה הי' אפשר להבין שכוונתם לומר בכל אלו הג' שגדלים ביחד מקבו ביטוים ובכל חד מלינן בעורים ות"ל שאלה נקוטים הר"ם שבניא פי' זה והקשה דלא יתכן כלל דהא קתני גאיתך בגא לא גדול ולא קטן אלא ביטוי אלכך הביא התי"ע דברי התוס' בשבת דהתם מחירים ומבלימין אם דבריהם לפי' הראב"ד והייטו דקאמרי דמתני' מס' מאי דתנן לק' לא גדול ולא קטן אלא ביטוי דמאי ביטוי דקאמר ומס' דהייטו ביטוי בג' הלחוזים וכו'

משנה אחרונה

ד רשב"ג אומר בנפה ובכברה וכו'. מדסילק דברי רשב"ג כאן אחר דברי ת"ק ובלשון פלוגתא משמע דפליגי ונסתרמב"ם בחבורו לא הבעתיק דברי רשב"ג. ולא אתפרש במאי קמפלגי. ונראה תרוויהו קיבלו הלכה בלשון זה דכלי עץ שיעורן ברמונים ופשיטא לה דבלמון אחד משערין ולמה אמרו ברמונים ולא ברמון. ואמר ת"ק דלהמיר אמרו דבשלשה אחוזין זה בזה לריך נקב רחב יותר כמ"ש התוס' ומסתבר ליה דלהמיר דפיקר שיעור רמון הוא דאמיר דאפי' כלי שהיא מחזיק לאחד מהרמונים אינו ברמון. ולהר"ב דאמר דאפי' מהר בביטול השמיטו עד כמוליא רמון. ורשב"ג סבר לסקל אמרו ברמונים שבנפה וכברה אפי' אין מוליא רמון אלא ע"י מלטול והילוך נמי טהור ולכך אמרו ברמונים שאין דרך לטלטל ולהלך בנפה וכברה ברמון אחד אלא במילואן וכן בקופה. ואמ"פ דפיקר שיעור רמון להמיר כיון דמיהם

כתב הר"ב דהלכה כר' במעון וכ"כ הרמב"ם. ובפ"ו מה"כ כתב הכ"מ טעמו בשם הר"י קורקוס [*דלקח על גב דדרכו לפסוק כמחמיר [עי' במסכת נגעים פ"ד מ"ד] הואיל ולא אפסיק הלכתא בפרק מי שהוליאוהו בין ר' מאיר ור' שמעון. הכא סמך על סוף המלגיע דלא אמרי' רובו אלא בלמיד פתיל אבל לענין טומאה בזיתים] נפרצו בדפנותיהן. עד שהתא מיירי שנקבו בצוליהן. מהר"ם: ה אלא ביטוי. לפי דעת הרוקח [כדתנן במתני' דלקמן] הרמב"ם פ"ו מה"כ [*ועמ"ש במתני' דלעיל]: הוזברו. בבית המדרש

נפחת רובו טהור: נפרצו. נפחתו וחסרו: נגממו. בשפתותיהן: שיעורן במה שהן. אם נשאר בהן כדי לקבל כל שהוא טמאין והלכה כר"ש: ה הרמון שאמרו. דכלי שניקב במולית רמון טהור: ולמה הוזכרו רמוני בדאן. כיון שאין מסברין בהן אלא ברמון ביטוי: שיהו

בזיתים [לו]. נפרצו [לז] שעורן בזיתים [לח]. נגממו [לט] שעורן במה שהן [מ]: ה הרמון שאמרו [מא] לא קטן. ולא גדול. אלא בינוני. ולמה [מב] הוזכרו רמוני בדאן [מג]. שיהו

ח"ג. נפרצו נל"ל גנמם כלו נגממו נפרצו ונפחתו מפר שם מלא נגממו ונל"ם הוא שפות הדפום.

מלאכת שלמה

עין דר' מאיר דאמר הכא ברובו ובמולית רמון מודה בכלי חרס במולית זית כלתנן לעיל בפ"ג: נפרצו. נפחתו וחסרו עכ"ל ר"ע ז"ל אמר המלקט כתב ה"ר אפרים אבכמי ז"ל הרר"ם ז"ל פי' נפרצו בדפנותיהן על כן נ"ל לפי פירושו שנפרץ עד למטה ודו"ק ע"כ: עוד כתב החכם הנ"ל נ"ע על מה שפירש ר"ע ז"ל שיעורן במה שהן אם נשאר בהן כדי לקבל כל שהוא טמאים אמר אפריס כך הוא לשון הרמב"ם ז"ל בהטורו וגם רבינו שמשון ז"ל ולולי חסידי עולם הייתי אומר שכך פירושו שיעורן במה שהן מעין התמים שהיו משתמשין בהן תחלה כלעיל ודו"ק היטב ע"כ. תניא בתוספתא ושאר כל הכלים שאין יכולין לקבל זיתים כמו הספורת והסנגון שיעורן ברובן דברי ר"מ ר"א בר"ש אומר בתבלין. נפרצו שיעורן בתבלין נגממו שיעורן במה שה ע"כ: ה לא גדול ולא קטן אלא בינוני כך נ"ל: ולמה הוזכרו. נרסי' הוי"ו בשור"ק והלמ"ד בשב"א: בראן. כך מצאתיו מנוקד בפת"ח ודגש בבי"ת ובלית

ה דרסתן. תוס' זבחים עג: ד"ה נפצלנו. פיי' שם פ"ג:

אליהו רבא

ה ולמה הוזכרו רמוני בדאן. כו' דבכי ר' מאיר. הע"ב דר"מ לא אמר בעלה רמוני בדן דתנן (ערלה פ"ג) שהיה ר"מ אומר אם בדרכו לנטות מקדם ומכ"א אין מקדם אלא ו' דברים בלבד ורע"א בבעה ואלו הם אגוזי פרך ורמוני בדן כו' רבנן ור"ע הוא דאמרי רמוני בדן אבל ר"מ לא. תניין הא אמרינן בירושלמי דר"מ נמי ל"ק דמקדם אלא עשרה דברים בלבד שבשה דמתני' ועוד תלתא דפליגי התם ר"מ ורבנן. והשתא לר"מ נמי הוזכרו רמוני בדן לענין ערלה:

תוס' אנשי שם

וכו' אלומר דבאוהן ג' המחוזים משערין בזיטוי שלהן וה"ז ממש כפי' הרלב"ד והשתא ל"ק קושית הר"ש כלל. וכל"ז לא נתעורר הכ"ד ע"ש. (ש"ל):

משנה אחרונה

דר"מ סבר כיון דעיקר שיעור רמון להחמיר אינו' בטולהו להחמיר ומאיזם יכולין לקבל רמונים נמי לא אינו' בהר ביטול תמציתן ועד כוב היו מהר והיינו כמ"ק דלעיל. ור"ש סבר כרבב"ג דלא אינו' להחמיר דאין לך בו בתר ביטול תמציתו אלא בתר ביטול תמציתו אלא שאנו הקנים אין לסם תמציתם מיוחד שפמיס נותן בו קנים ופמיס זיתים ופמיס אגוזים והאגוז גדול מזיתים וקנים זוטרי מזיתים אינו' בביטוי שבהן בזיתים ועוד שכוב שיעורי התורה הן בזיתים. וזה מיובב מה שסידר הכנה כאן דין שאינם יכולין לקבל רמונים דלכתי לא מסיק דיני רמונים גופייהו דאיירי בהו עד השתא וכן במתני' דלקמן. ובתר דיני רמון הו"ל לאיתני דין שאין יכולין לקבל. אבל שהכה מעין לתתני' דלעיל מכוס דהני תנאי כהני תנאי כדפי'. והא דפסקי' הכא כת"ק בהך דיעתא. ובסיפא כר"ש יהבאר בסמוך בס"ד: נפרצו שיעורן בזיתים. כתב תוי"ט בשם מהר"ש עד השתא מייירי שניקבו בצוליהן ע"כ משמע שמפרש נפרצו בדפנות. ולפ"ד א"א לומר כן דא"כ א"מ דפליג אינא דבזיתים ואיאך אפשר דיקבו בצוליהן ממיר מדפנות אדרבה בצוליהן יש לעבר יותר כדלעיל פ"ה דפרה ובכמה דוכתי. ומוד דמתני' שתמא קמני והו"ל לאיתני חילוק בין צוליה לדפנות. ולכך נלע"ד דתחוויהו בניקבו בדפנות ואתי הכא שתמא כר"ש דלעיל ולהכי תני נפרצו בזיתים כשבנה כ"ש ואתי לאיתני דיש חילוק בין נפרצו לנגממו. והיינו עשמא שכתב הר"ב לעיל הלכה כר"ש ונם הרמב"ם בחבורו פסק כן ובלתקו בעשמו. ולע"ד הענם ברור דשהם לן בסיפא כוותי': נגממו. הייט בשפתותיהן שיעורן במה שהן אם נשאר מהן כ"ש ממתין כמ"ש הר"ב וכ"כ הרמב"ם. והכי תנן בהדיא פ"כ מ"ב אבל פ"ש שנשבו שפתותיהן כ"ש ממתין. ויש לתמוה על הרא"ש שמפרש כיון שנגממו כ"ש הו לא חזו ע"כ משמע דמפרש עכשהן בכל שהו וא"א לפרש כן: ה ולמה הוזכרו רמוני בדאן. קשה לפמה לי' לאתויי הכא דין קידוש דבבר תני לה בסמ' שבלה ולא הו"ל לאיתי' הכא אלא לשבר אם כלים לר' מאיר ור"י בביטוי. ולריב"ל ור"ש בהמוני בדאן. אלא מאוד שלעניין קידוש הכינו נפיהם דרוני בדאן והתם דמתבר לי' דלהחמיר אינו' בה כמו דניקב שיעור רמון הוא להחמיר ולפ"ז היה לנו לשבר ג"כ בהמוני בדאן להחמיר. אלא מאוד שלעניין קידוש הכינו נפיהם דרוני בדאן והתם הוא

יכין

לו רוב גובה הופן הכלי. אף שנשאר ב"ק למטה מהנקב: לו) בשניקב בכמולית זית. נתבטל ממנו טומאה דלשעבר ושלהבא. והכי קיי"ל. מיהו נ"ל דכלי הקטן מלהחזיק כזית. לכ"ע שיעורו ברוב גובהו. אמנם פשוט דכל שעורי נקב מרים פרקן עד הכא. הייטו אף שנשאר ב"ק למטה מהנקב. אפ"ה אמק"ע. כדמוכח מנגממו בסיפא דמק"ע רק מדמיטל כל הספה בשוה. הא בנפרץ קצת מהספה אמק"ע. אף שנשאר ב"ק למטה מהפרץ. ולא מלינו נסטרא שמק"ע רק בכ"ח וכך פסק רמב"ם [פי"ח מכלים ה"י] [והנה נרסינו שבת (ק"ב ב') ניקב בכזית ופחתו וחזר וניקב בכזית ופחתו. עד שהשלימו לכזיתו מהו. ר"ל הא פשיטא דמק"ע להבא. מדחזר ותקנו בשפחתו. אלא הא מיכפי ליה דלמא רק בשניקב בפעם אחת בכזיתו אמ"ג שחזר וסותמו ומק"ע להבא. בכ"פ פרחה ממנו טומאה ישנה. אבל בשניקב מעט מעט עד שיעור כזיתו ופחת הנקבים ביני ביני. אלא היה הנקב מעולם יחד כזיתו מהו. ופשיט שהם דנם בכה"ג. אף שמעולם לא היה בכלי נקב כשיעור לעכבו. דהכי בכלי שמחזיק רמונים מייירי התם. והנקבים לא היו רק כזית וזית. אפ"ה פרחה ממנו טומאה ישנה. ואמרינן פנים חדשות נא לכאן. כך נ"ל פי' הסוגיא. וזה דלא כרבעתא"ם שם [ד"ה שנבל] ודו"ק. ולפ"ז לכאורה היה נראה. דבשני הפחם רק בכלי גדול שעשוהו בכזיתו. וניקב אחת אחת עד כזיתו. ולא בעי בכלי קטן שעשוהו בכזית וניקב אחת אחת כל כזית. ונפחם ביני ביני מהו. ע"כ נ"ל דנקבים קטנים כאלו. אע"ג שבסוף הנמרף לכזית. אפ"ה לא נתבטל ממנו תורת כלי ביני ביני. וכשחזר ונתקן חוזר לעוי"ש. ואמ"ל א"כ מה בין זה לכלי מתכות. דכל בו שמעטו מזכה לעוי"ש. א"ל דמומרת כ"מ. הייטו דאפי' הפיכו לגמרי ועשה ממנו כלי בחזר אחר. אפ"ה חוזר לעוי"ש. משא"כ כלי שעשה דוקא בניקב בפחות פחות מכזית. וא"כ דבריהו בזה דלא כתוס' הנ"ל. שכתבו שלא שמעטו חזרה לעוי"ש רק בכ"מ. ונמחב"ל הכי גם בשאר כלים מלינו כן לקתן [פי"ח מ"ו] במעשה שהיתה שמשה מדרש. ובשבר אחרה [שע"כ בשבר עי"ז] חזר ותקנה עשאה מדרש. הכי גם כלי שהיו כ"מ חוזר לעוי"ש. אע"כ שהחילוק בין כ"מ לשאר כלים הוא רק כדבריהו הנ"ל. ובזה יתורץ מה שיש לדקדק דבכי בשניקב בכזית וחזר וניקב בכזית וכו'. דל"ל דנקב בכזית דוקא. הו"ל ניקב פחות פחות מכזיתו עד שהשלימו לכזיתו. ונפחם ביניהיה מהו. אע"כ בכה"ג היה חוזר לעוי"ש כמו בכלי קטן שאינו מחזיק רמונים שעשוה בקיבתו בכזית וכדאמרן. אבל בני רק בכלי גדול שנתנקב בנקבים גדולים בכזית. ורק בכה"ג י"ל שאינו חוזר לעומתה שהיה (ד) ולפ"ז יש ד' תלוקים בנקבי כלים א) כלי קטן שניקב בכזיתו ופחתו. לו כלי גדול שניקב בכזיתו ופחתו ואינו מחזר לעוי"ש. ב) כלי קטן שניקב אחת אחת עד כזית ופחתו אחת אחת ביניהיים. חוזר לעוי"ש. ג) כלי גדול שניקב בכזית וכזית ופחתו ביניהיים אחת אחת. אינו חוזר לעוי"ש. ד) כ"מ אע"ג שהפיכו לגמרי ואפי' עשה ממנו בתוכר אחר כלי חוזר לעוי"ש]: לו) לעיל מיירי שיש נקב בשוליה לו בדפנות. אבל הכא מיירי שנפרץ דופן הכלי מרחבו מצד אחד: לח) בשלא זית דרך הפחת: לט) שנתקב קצת מנובה הדופן סביב שפחה בשוה: מ) דמדשפחו סביב שוה עדיין שם כלי עליו. ולפיכך כל שנשאר בו ב"ק כ"ש כשאר בעומאתו: מא) לעיל קאמר רמונים שאמרו. מדמייירי ברמון אלא מבין ג' רמונים שבתוך הכלי. והכא מייירי בשיעור גודל הרמון שלא מהגקב. ששואל בהיזה רמון משערים גודל הגקב: מב) כלומר לענין מה: מג) שהיו גדולים ביותר

תפארת ישראל

בג' אחוזין זב"ז. שמוחין בכלי. והן מחוברין בעגף א'. דאז ע"י חיבור יחד לא יצא א'. מהן כל כך בקלות. ולהכי אין הכלי מתפחר עד שיניקב נקב הרחב ביותר. ולפעד"נ נפ"ז דחיקא לן מלת רמונים בלשון רבים דקאמר תנא. אלא הול"ל רמון שאמרו. וכדקאמר לקמן מ"ה. דבשלמא לפירושיהו ה"ק. רמונים שאמרו ר"ל להכי קאמרינן במשנה א'. כלי בעה"ב שיעורן ברמונים. לשון רבים. משום דבהחזקת הכלי מייירי. מדלריך שיחזיק הכלי ג' רמונים בצמצום אלא לפי' הר"ב ק' מה הביב דלהכי קאמר תנא לשון רבים רמונים מדלריך שיהיו ג' רמונים אחוזים זה בזה. עדיין קשה למה קאמר רמונים הרי לא מאחיזת רמונים קאמר במשנה א'. אלא מייירי משיעור החזקת הכלי או משיעור גודל הנקב. ותו דלשון אחוזים דקאמר תנא ג"כ איכ מחיסב יפה כפי פי' הר"ב. דמפי הו"ל להתנא למימר ג' בעוקץ א'. כדנקט התנא בהך ליטנא (במנחות ס"ד ב'). גם אין לפרש מלת אחוזין. דר"ל שיליאת שלמתן יהיה אחוז זה בזה. דהיינו שילאת כל הג' תכופין זה אחר זה. וכמ"ש רתו"ע בשם התוס'. דבבר דחה הר"ם פי' זה מסוגיא דשבת (קי"ב ב'). ומדברי הרמב"ם (פ"ו מכלים) אין הכרע היאך פי' רבינו המשנה. מדנקט ממש כלשון המשנה איך מדנקט הרמב"ם שם. רמון שאמרו. ולא נקט רמונים שאמרו משמע קצת טעה לדברי הר"ב. אמנם. אנן בעניותן ליסב דברי אלהים חיים במשנה בלשון כפי היותר נאות בהלשון. וקרובים לבריו לא' מפי' הראב"ד שם: (ד) ומ"ש שם בש"ם ניקב כמולית זית ופחתו. וחזר וניקב בלד הסתימה כמולית זית ופחתו עד שהגיעו הסתימה לכמולית רמון. מהו. לכאורה משמע דמדנקט ב' פעמים זית. ש"מ דשיעור רמון הוא כב' זיתים. והיינו מדלא קאמר וחזר ונקבו עד שהגיעו וכו'. אבל הא בורכא.דא"כ הול"ל דנקט הא' שנקב הא' והגיעו לכרמון קודם דנקט סתימה שניה. והכי הול"ל. וחזר וניקב כמולית זית. שהגיעו לרמון ופחתו. ותו דהרי הכא תניא דכלי שמחזיק רובע אינו יכול לקבל רמונים. והרי רובע הקב מחזיק ו' ביצים. וזית הוא משע פחות מהני ביצה (כמנ"א א"ח הפ"ה סק"ב) ואי נימא דשיעור רמון הוא רק כב' זיתים. דהייטו לכל היותר כגודל ביצה. איך כלי שמחזיק ו' ביצים לא יחזיק ג' רמונים שהם כשיעור ג' ביצים. ודוחק לומר דרובע ואני רובע אינן מחזיקין רמונים. ע"י תמונת המדה שהיה לר ואדון. דמסתמא כל המדות

בועז

ממשמשין בהן תחלה כלעיל ודו"ק היטב ע"כ. תניא בתוספתא ושאר כל הכלים שאין יכולין לקבל זיתים כמו הספורת והסנגון שיעורן ברובן דברי ר"מ ר"א בר"ש אומר בתבלין. נפרצו שיעורן בתבלין נגממו שיעורן במה שה ע"כ: ה לא גדול ולא קטן אלא בינוני כך נ"ל: ולמה הוזכרו. נרסי' הוי"ו בשור"ק והלמ"ד בשב"א: בראן. כך מצאתיו מנוקד בפת"ח ודגש בבי"ת ובלית

ציונים

שיהו מקדשים בהן. שאם אחד מרמוני בדלן של ערלה או של בלאי הכרם. נתערב עם אלף רמונים של היתר - נתקדשו כולן ונאסרו. משא"כ ברמונים של שאר מקומות. בדלן. שם מקום: לשער בו את הכלים. קסבר דמוליא רמון דכלים ברמוני בדלן

מתעריגן: אמר ר' יהודה לא הוזכרו רמוני בדאן וכו'. אבל לענין קדוש. אין חלוק בין רמוני בדלן לשאר רמונים. דכולן מקדשים. דסבר ר' יהודה כל שדרכו לזמנות מקדש בפ' התערובות וברים מסכת בילה: בדאן וגבע. ב' מקומות של סוסים הן וגיכרים היו רמונים וחליר של מקומות הללו [מרמון וחליר] של שאר מקומות. וכותאי ודאי לא מעשרי מאי דמזבני

ישיהו מקדשין בכל שהן (מד). דברי ר' מאיר. רבי יוחנן בן נורי אומר לשער בהן את הכלים (מה). ר' עקיבא אומר. לכך ולכך הוזכרו (מו). לשער בהן את הכלים. ויהיו מקדשין כל שהן. אמר ר' יוסי לא הוזכרו רמוני בדאן. וחצירי גבע (מז). אלא שיהיו מתעשרין ודאי בכל מקום (מח): ן כביצה שאמרו (מט) לא גדולה ולא קטנה. אלא בינונית. רבי יהודה

ח"ג. ה שיהו נכל הל"י שיהיו וכ"ה נד"פ. הכלים נכל כל"י הכלי וכ"ה נד"פ. ר' יוסי פ"א ר' יהודה. אומר

לאחריני דלא חיישי אלפני עור לא תתן מכשול אף על גב דלכפשיטו מעשרי הלכך מתעשרים ודאי בכ"מ: חצירי. כרתי פורו"ש בלע"ז כמו את החליר ואת הבגלים (במדבר יא): ן כביצה שאמרו. גבי טומאת אוכלים שאין מטמאין בפחות מכביצה:

מלאכת שלמה

ובדלי"ת: בפי' ר"ע ז"ל. משא"כ ברמונים של שאר מקומות. אמר המלקט ואפי' לא"מ כל שדרכו לזמנות שניגו ר' מאיר לא חשיב לשאר רמונים אפי' בכלל כל שדרכו ור' יהודה חשיב להו בכלל כל שדרכו הר"ם ז"ל. ומתני' מייתי לה בירושל' פ' בתרא דמס' ערלה וכתב שם הר"ם שירילי"ו ז"ל ועל כרחך תלתא תנאי נינהו ר"מ ורבנן ור' יהודה ר"מ סבר את שדרכו דוקא מקדש. ושארה נינהו ורבנן סברי שיהא ניהו ור"י סבר כל הדברים מקדשין לכל שדרכו לזמנות מקדש ולריך לגרוס בירושל' מתני' פליגי על מ"ד כל הדברים מקדשין לר"מ עכ"ל ז"ל:

וטהן

לשער בהן את הכלים ושיהיו מקדשין וכו'. כך נ"ל. גם בפי' ר"ע ז"ל נ"ל ומיכרין היו רמונים וחליר של מקומות הללו מרמונים וחליר של שאר מקומות וכותאי וכו': אמר ר' יוסי לא הוזכרו. כך גרסה דגרים הרמב"ם ז"ל אבל הר"ם ז"ל גרסה דגרים א"ר יהודה לא הוזכרו וכו' וכמו שפי' ר"ע ז"ל וכדכתבינן וכן נ"כ בתוספתא. וכן הוא בירושלמי פ' שני דמסכת דמאי דף כ"ב וגם שם גפ' בתרא דערלה וגם בתוספתא דב"מ פ' שני: ועיין בהום' זבחים דף ע"ב עמוד שני: וחצירי גבע. אלדי"ק בחיר"ק והכי"ם

יכין תפארת ישראל בועז

ביותר: מד) משום דכל פרי שהוא ערלה או כלאי כרם שמתערב בהיתר במין במינו בטל באחד ומאתים. ואם היה הפרי רמון ערלה מהגדלים בעיר בדלן שהן גדולים וחשובים. אז לא בטל אפי' באלף. [והר"ב כ' שהיה רמון כלאי הכרם. ונמהכ"ר זה א"ל]: מה) דרק לישיר נקב הכלי שיתטהר על ידו הוא כמוליא רמון בדלן. אבל לקדש דוקא בשדרכו לזמנות מקדש: מו) ובלא תאמר דלכך ולכך דקאמר ר"ע היינו לכל דבר. וגם לענין מעשר דמשיק בה ר"י במהניתין. לחכי הדר ומפרש. לשער וכו'. לומר לך דרק בהגך ב' ס"ל לר"ע דמשערין ברמוני בדלן. אבל בשאר מילי משערין בבינוני: מז) מין בצלים שנקראין חליר. ובדאן וגבע עיירות כותיים בא"י היו: מח) דהקושה מע"ה פירות הללו. שהיו מיכרין בתמותן שהן מהמקומות הנ"ל. אפי' קושה אותן בשום מקום מעשרן ודאי. דכותיים שאני דחשידי אלפני עור. ולהכי ודאי לא עשרו מה שמכרו מאלה הפירות לאחרים. והע"ה שקנה מהם שבר עשרן הכותי המוכר. ולהכי גם הוא ודאי לא עשרן. ונקט הנך. וה"ה כל מיני פירות ותבואה שנקנו בערי כותיים. מתעברין ודאי מה"ט. רק נקט הנך. דאפי' בקנה במקום אחר מעשרן ודאי מדנכרין שהן מכותיים. וג"ל עוד דמדקאמר לא הוזכרו אלא וכו' ס"מ דס"ל דלאיך ב' מילי דרישא משערין ברימון בינוני: מט) דמאכל טמא אינו מטמא למאכל אחר. עד שיהא בהטמאה שיעור כביצה של תרנגולת.

משנה אחרונה וגם

הוא לשקל כ"ש שהיה להם להזכיר כאן רמוני בדלן לשתתיר. ומדלהזכיר כאן רמונים שתם ש"מ בבינוני. ויתא השתא דכ"מ נופי' ס"ל גבי קידוש דלאו ברמוני בדלן אמרו בכל שדרכו לזמנות מקדש. דמ"מ מייתי הכא שפיר לאיש מדברי חכמים שהזכירו שם רמוני בדלן בהדיא ולא כאן ש"מ דהכא לכ"ב בבינוני: ר"ע אומר לכך ולכך הוזכרו. וקיימי כ"ע וביב"ג לענין לשער הכלים במדה שיעמא ומשמע לפ"ז דהלכה כר"ע כיון דביב"ג קאי כוותיה וקי"ל הלכה כר"ע מתבנו וכ"ש מתלמידיו וכן פסק הרמב"ם בפירושו. אבל בחבורו פסק בבינוני. ונראה דס"ל משום דבזית ובכבילה ואינך כולהו שיעורים המשערין בבינוני כדלקמן ס"ה לרמוניים: ן כביצה שאמרו. לפוס סדרא דמשניות הללו מבמע

בכלים כביצה ממש בשבת כגרוגרת מביצה ע"ב מבלל בהכלים שוין שבכלים מתרגולים וגרגרי ממי בפ' בתרא דיומא דע"מאה אוכלין הוי כביצה תרגולת עכ"ל ולאיתי להכ"ד שכ' על מבמעינו ח"ל לא גדולה וכו' פי' לא גדולה של עוף היותר גדול שבעופות כו' אלא עוף בינוני מן הינוקות אלנו ור"י הולך ואומר מביא הבינוני שבבני התרגולת קאמר תיא בבינה שתרגולת קרי לה בכ"מ ביצה קלה שבבילים בהגן בפ"ע דשבת ועיל פ"ה מ"ב כל"ל ביצה שאמרו זו הוא ביצה קלה אלא בינונית אלא ע"כ דאכולהו בינים קאי ושוד דבכי מוכח נמי מדקאמר ר"ו מביא גדולה שבגדולות כו' דמשמע שבכת הגדולות וכו' ומדל' נשמע לרבנן כו' ואין רבינו בל המ"ת מבבעת דאיכא למימר מידי אריא הא בדאיתא והא כדאיתא ואי קבה על הרמב"ם הא קשיא איך יתכן לפרש דבינה האמורה בכ"מ היא בינת התרגולים ובהיא בינה הבינונית האמורה במשנתינו והא בינת התרגולים אינה אלא כב' זיתים בסרי בכיתות די"ד המרי' דבינרו חכמים דאין בית הבלישה מהזיק יותר מב' זיתים ובינתא ד' פ' איתא דבינרו חכמים דאין בית הבלישה מחזיק יותר מבינת התרגולת וא"כ דא ודא חד בינונא הוא ובשיעורין מוכח דהבינה היא בג' גרוגרות והגרוגרות הוא יותר מכזית כמ"ש הטוס' בחולין ס"פ גיד הנשה ה"ה ע"כ ומר דבינה הבינונית לאו בינת הבלישה אלא בינת התרגולת היא אלא גדולה ממנה הרבה ושוד יש להבית דאיה אתין עליה תשובה מדפ"ג דבכיתות אמרי' דבתבת הגסה דיוה"כ היא כב' זיתים ותסם ביומא אסיקנא שהיא שהותה מבבילה אלמא דב' זיתים שהם בבינת התרגולת וכן בכותבת הגסה פחות מבבילה שהיא הבינונית וא"כ בינת התרגולת היא קטנה יותר מבינה הבינונית ע"כ. ולק' במי"ל מוהר"ל הרלשונות לסוכות דלא הרמב"ם מן הינוקות שהבית הפי"ע בפ"י דעירובין הבלישה משקל ל"ג דינרי ובלים שהם כ' אונקיות וה' הלקים מע' באונקיות ומשקל הזהב לא ווינינא ובינת התרגולת לא הגיע ודאי לבינונה זה ושוב הרבה להמוה על מ"ש הרמב"ם בפ"ג דעירובין הבלישה משקל ל"ג דינר ועיינו רוחות הבינים: ולפיכך גם משקל הקמה של בינונה הלא בב' בפ"ל מה' בכורים איך לדקדק בו מובה שברי דרך הרמב"ם בבינונה ובמשקלה לינו מכוון לא עם הבבלי ולא עם הירושלמי וכו' ושוב הר' על מרן שבש"ע א"ח סי' הפ"ו כ' שיעור כזית י"א שהוא כחצי ביצה ומאן י"ל הולא בפסיעות שהוא כחצי בינת התרגולת ומנו שהוא בבוט בגמ' והרב שלרים יהודה בכוף הגבת י"ד מביא דעת ר"ת דכזית אינו חצי ביצה וכ' שכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ל מה' עירובין וכו' ואינו רואה מזה שום ראה בדברי הר"מ שם וכו' וגם מ"ש הר"ש והר"ב דמהני' אינרי בטומאת אוכלין א"ל לאומרו דהרי בטו"א בהדיא אמרו שהיא בינת התרגולת והבא בבינה בינונית הוא ענין אחר אלא שיהיו בכ"מ שהבינו ביצה ולא פרבו שהיא של תרגולין לא הוא דין משמעותו ע"כ הוכן דבריו. והדור אתם ראו ותמהו על המחבר הזה כו' הביאו הפסר לפרש דמ"ש לא גדולה וכו' דאתה לומר לא גדולה של עוף יותר גדול שבעופות הא אעבריכא למימר אמו ס"ד לשער בביצה בר יוכני וכ"ש שבבתרא ר"י לפי פירושו הוא דבר אחר א"ל שאר שאומר מביא גדולה וכו' אינו נקח ביצה בר יוכני ובינתא דיפרתא לשער בהם

לר"

תוספות רע"ק

פי"ז משנה ה [אות לט] שיהיו מקדשין כל שהן) ור"מ לשיטתו דס"ל בערלה פ"ב מ"ז דאת שדרכו מקדש משא"ה ס"ל דסתם רמונים אין מקדשים בכ"ש. ור"י לשיטתו דס"ל פ"ק דביצה דף ד' נבי ענול דבילה דבל שדרכו הוא מקדש בכ"ש משא"ה אבר כאן דלא הוזכרו רמוני בדאן אלא שיהיו מתעשרים ולר"ל דס"ל בפ"ק דביצה דבההיא דערלה הנ"ל דר"מ אבר כל שדרכו. צ"ל דר"מ ור"י פליגי במציאות דר"מ ס"ל דסתם רמונים אפי' כל שדרכו לא הוי. ור"י ס"ל דהוי כל שדרכו. הר"ש. וכ"כ חוס' זבחים דע"ב ע"ב ולפש"ש חוס' בזבחים דע"ב ע"א ד"ה ר"מ וכו' בהד תירוצא דהבי אבר ר"מ דכל שדרכו מקדש בכ"ש מדאוריתא משא"ה באיסור דרבנן את שדרכו מקדש י"ל גם לר"ל דסתם רמונים הוי לכ"ע בכלל כל שדרכו והא דאר"מ הבא שיהא מקדשים בכ"ש היינו שיהא מקדשים אף באיסורי דרבנן. ור"י לשעמיה דס"ל נבי ענולי דאפילו בדרבנן אמרי' כל שדרכו. משא"ה לענין קידוש ליבא נ"מ בין סתם רמונים לרמוני בדאן. וגם לאינך תירוצא דתוס' שם עכ"פ בב' דרבנן כגון תרומת פירות בזה"ז בטילה ס"ל לר"מ דכל שדרכו אינו מקדש דוהו ממש דינא דענולי דבילה. אבל בדבר דאת שדרכו י"ל דגם בזה לא בטילה וא"נ י"ל דלענין זה הוזכרו רמוני בדאן שיקדש בכ"ש אף ברמוני תרומה בזה"ז. וצ"ע:

תוספות אנשי שם

ן כביצה שאמרו כו'. ז"ל הר"מ בפי' ומאמר שכל שיאמר בו כביצה הם היא הביצה ממנה משעור מביצת התרגולת ובענין זה כתב בתבונו פ"ח בהל' שבת. ובעמו כ' הרמ"ח שאמילו מן הירוים' דבלבי' בפרק המוליא מר"ו כל ביצה דתינון

שיהיו מקדשין. מיי' שם"ז מה' מ"א ה"י מגמ לאיין קמא מוש"ע יו"ד ס' קי ס"א: לא הוזכרו ירושל' פ"ב דמאי ה"א ופ"ב דבלה ה"ל: ן כביצה. מיי' פ"ו מה' בכורים הע"ו:

ונותן לתוך המים. ממלא טס מים ונותן לתוכו גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות וחולק המים היולאין לב' חלקים והחלק האחד הוא שיעור כילה: וכי מי מודיעני. כלומר כשלוקח גדולה שבגדולות שמא יש יותר גדולה הימנה. וכן קטנה שבקטנות שמא יש יותר קטנה ממנה: הכל לפי דעתו של רואה. לפי לומד דעתו שהיא ביטנית למראה עיניו. והלכה כר' יוסי: ן בגרוגרת שאמרו. להולאת שבת ולשתופי מבואות ואין הלכה כר"י: ח כזית שאמרו. כגון כזית מן המת ומן הנבלה שמטמא. ורוב שיעורים שבתורה בכזית: תגורי

תוספות יום טוב

אומר. מביא גדולה שבגדולות. וקטנה שבקטנות ונותן לתוך המים נ). וחולק את המים נא). אמר ר' יוסי וכי מי מודיעני איזוהי גדולה. ואיזוהי קטנה נב). אלא הכל לפי דעתו של רואה נג): ן כגרוגרת שאמרו נד). לא גדולה ולא קטנה. אלא בינונית. ר' יהודה אומר הגדולה שבארץ ישראל נה). היא הבינונית שבמדינות: ח כזית שאמרו נו) לא גדול ולא קטן.

הר"ב. ן הכל כ"ה גם כלי"ו ובכל הר"י אלא חולק הכל. ח כזית נגרטום עם זית.

אלא

מלאכת שלמה

הרי"ם בליר": ן וכי מי מודיעני איזוהי גדולה ואיזוהי קטנה אלא חולק הכל לפי וכו'. לריך למחוק מלת חולק. גם הרי"א ז"ל מחקה וכתב עוד ס"א מי מודעני. גם ס"א לפי דעתו של אדם. וכתב הר"ם ז"ל דבתוספתא אומר ר' יהודה דמונית הבאי בילים מן הכוס ונותן במקומם אוכלים שאינם בולעים כעין בטנים ושקדים עד שיתמלא הכוס מן המים וחולקים אותן אוכלין וחלים הוא שיעור ביצה ע"כ ובר"פ כילד משתתפין תניא ר' נתן ור' יוסה אמרו כביצה שאמרו כמוס וכקליפתה וחכמים אומרים כתוה בלא קליפתה ע"כ. וראיתי מי שפירש דכביצה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא ביטונית בתמר ת"ק ר"ל בית התרגנולת והיא הבינונית שבבילים דכולהו עופות ור' יהודה בא להלוק ולומר לא כן שבית התרגנולת היא הבינונית אלא מביא גדולה שבגדולות כגון בית היעה וקטנה שבקטנות כגון בית לפרתא ונותן לתוך המים וחולק וכו' ור' יוסי אומר וכו' ולפי דבריו שלא מחלוקות בדבר ועשה חזוק וראיה לדבריו מפי' הרמב"ם ז"ל וגם ממקומות אחרות מסוגית הגמרא דעירובין פ' כילד משתתפין ומיומא פ' יום הכפורים ואני מה שנלע"ד כל ימי הוא לומר דבהסכמה והקדמה מוכחת פסוקה וידועה דכביצה שאמרו שיש בית התרגנולת כדמוכח לה מקרא בגמרא בפרק יום הכפורים אתא תנא השתא לאמשוינן דהאי בית תרגנולת לא בכל ביתי התרגנולת משערין רק בבינונית שבביתי התרגנולת ואתו ר' יהודה ור' יוסי לפרושי דברי ת"ק כילד נדע להבחין איזוהי ביצה בינונית שבביתי התרגנולת מר אמר סכי ומר אמר הכי והלכה כר' יוסי בפירושו לדברי ת"ק שאינו משער אלא באומר דעתו שהיא בינונית שבביתי התרגנולת וכך נלע"ד שהוא מפ' הרמב"ם ז"ל אע"פ שלשונו ק"ק לו מופעה קל להבין דולאי הכי מפרש כדכתיבנא. והשתא הוי האי בבא דומיא דרמון וגרוגרת שכבר הם ידועים ולא הולרך לו לתת לאמטעינן רק שהם בינוניים ואם כדברי מי שיפרש כדרך הראשון ה"ל למיתני כביצה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית זו בית התרגנולת וכדתנא נבי זית אלא בינוני זה אגוזי וכן נבי עדשה אלא בינונית זו מצרית וכן נבי עובי המרדע הולרך לפ' איזהו בינוני כל שהקפו עפח ולשון הרמב"ם ז"ל בפ"ח דהלכות שבת מוכח הכי שכתב שם וז"ל וביצה האמורה בכל מקום היא ביצה בינונית של תרנגולים ע"כ. ואי ס"ד כדבריהם הל"ל היא ביצה של תרנגולין מה לו להזכיר בינונית ואם לשמיעתו שהבינונית היינו של תרנגולת הל"ל היא ביצה בינונית שהיא של התרנגולין ופשוט הוא בעיני הרבה מאד מה שכתבתי ואלא היה לריך ליכתב: ן ר' יהודה אומר הגדולה שבארץ ישראל היא הבינונית שבמדינות. תימה לר' יהודה כילד אפשר שתקנלה כל כך ארץ ישראל אפי' בימי התנאים דגדול שבה בבינונית שבא"ל ולספרים דגרסי הקטנה שבארץ ישראל ניחא אבל לא ראיתי שהגיה בה הרב בנלגל אשכחי ז"ל. ח כזית שאמרו וכו'. ברכות פ' כילד מברכין דף מ' גרסי' ר"ר אבהו לא אגוזי שמו אלא אברוטי שמו ואמרי לה סמרוסי שמו ולמה נקרא שמו אגוזי

יכין

[וגם זה לא מדברבן. דמדאוריתא אין אוכל ממתא אוכל [בפסחים י"ד א'] אבל המאכל הנמתא. לרש"י [פסחים לא"ג]. וכן לרמב"ם (רפ"ד מאוכלין) אפי' כ"ש מק"מ. ולהוס' [בפסחים שם] גם הנמתא לריך שיהא כביצה. וכן משמע מתוספתא שהביא הר"ם [פ"ב דעו"ו]]. וכ"כ כל שיעורי כביצה דנקטינן בכל דוכתא. כולן אינן משערין לא וכו': ג) ר"ל לתוך כלי מלא מים: נא) היולאין מכלי המלא ע"י שהניח הב' ביצים לתוכן. ולא שיעור כ"א מב' החלקים הוא שיעור כביצה המשערין בו בכל מקום: נב) במשנה ה' ז' ח' לא שאל וכי מי מודיעני מכוס דבפירות רובן הן בינונות. והגדולים ביותר והקטנים ביותר אינן מצויין. מכ"כ כביצה גם גדולים או קטנים מצויין הרבה: נג) ר"ל כפי מה שנראה בעיניו שהוא בינוני ולהת"ק לא אזלינן בהר לומדנא. אלא

תפארת

מדליפכתא. זה אינו דהאוכא תו מינים עוכא דמוזא ודבר אוזא ודכוותייהו. וכולד דבפ' בתרא דיומא דף פ' בגמ' מקוא ובני בהא ופריך אימא דבר יוכני ואימא דליפכתא. וכי ס"ד דכל תרנגולת היא הבינונית. ליכא לאקשויי דמסתמא אזלינן בתר הבינוני בדאמרי' בכולהו שיעורין דסכה בזמנין ובזית ובעדשה כדלקמן ואכולהו לא פריך מידי דמסתבר שדברה הוראה בבינונים דוכא בינונים ניכא. ובראה הא דלא מפרש התנא של תרנגולת דסמיך דביצה סתם היינו של תרנגולת דבכיתא ומצויה יותר מכל המינים ודוב בינים של תרנגולת הם וכן משמע התם בגמ' דפריך ואימא דבר יוכני ואימא דליפכתא משמע דהא פשיטא ליה דלא שיעורא אלא בכל תרנגולת. ומהיכא פשיטא לה אלא מדאמרי לעומתה אוכלין בכביצה סתם משמע דכל תרנגולת היא. ומ"מ פריך ואימא דבר יוכני כו' סתם מקרא קאי דבמי למילף מן האוכל אשר יאכל אוכל הבא מן האוכל ולא הוכרח ביצה בקרא ולהכי פריך. אבל בתחני' כל שהזכיר ביצה סתמא הוא של תרנגולת. ומיהו לאתי דמוכח הכא בסוגיא דליכא לאוקמי אוכל הבא מן האוכל אלא בביצה הוי כאילו מפורש בקרא ביצה בהדיא וא"כ ע"כ בכל הרנגולת. וע"ל דאין ה"ל אלא דעדיפא מינה מבני דקרא מוכח בהדיא של הרנגולת דכתיב אשר יאכל ואין בית הבליעה פחוק יותר וא"ת אי ביצה סתם היינו של תרנגולת אמאי לריך לאיתני לעיל פ"ה מ"ב בדי לבטל ביצה קלה וכן בפ"ע דבבת ומפרשינן להכי בקא קלה לאיתמר דהיינו של תרנגולת שקלה להתבטל. הא אלא"ה

יכין

לריך להתברר שהוא בינוני. ע"י שיבוא גדולה וקטנה ובינוני. א"ל ר"י ור' יוסי פליגי בפי' דברי ת"ק: נד) לענין הולאה בשבת [בשבת פ"ז מ"ד] וכ"כ לענין עירובי חצירות ושתופי מבואות דלריך ליתן כ"א כגרוגרת [בעירובין פ"ז מ"ה] ולאידי דנקט החילוק בביצה ילמון לענין טומאה נקט נמי של תאן: נה) הקטנה שבא"י. כך הגי' בכותב. וס"ל דמשערין הקטנה שבא"י. ולה"ק משערינן בבינוני שבא"י [וי"ל הגדול שבא"י היא הבינונית וכו'. ולפש"ד א"א לומר כן. דהרי גרוגרת הוא תאנה יבשה. והרי תאנים הם א' מז' מינין שנשתבחה בהן א"י. ולאיך אפשר שיהיו קטנים מבשאר מלות ודומה לומר דרק בשעתן ולא בגדלן. או דרק בשהן רעובים הם גדולים בא"י מפי מבשאר מלות. אבל מדהן ספוגיים ומלאין שרף. להכי בשעתיבשו הם קטנים בא"י מפי מבשאר מלות]: נו) לרוב

שיעורי

אחרונה

ידעינן סתם ביצה היא של תרנגולת. י"ל דהכי ידעינן דבשיעור הוא בביצת תרנגולת. ה"א דבינוני שלמו יהא בשבר בשיעור ביצה ובשבר לריך בינוני מרובה להכי לריך למיתני קלה דבינוני ביצה עצמה שקלה להתבטל. ומ"מ נ"ב על הרמב"ם בפ"ד מהל' פ"ז כתב שיעורו בכביצה ולא פירש של תרנגולת ולא ביטנים ולענין שיעור חלה פ"ז מהל' ביכורים כתב מ"ג ביצים ביטונות ולא פי' של תרנגולת. וגם שיעור כשעורה וכעדשה דבסמוך לא פירשן שהם בינוניות: בינונית. ולענין עומתת אוכלין כמוה בלא קליפתה. גמ' עירובין דף פ"ב וכן פסק הרמב"ם פ"ד מהל"ש: מביא גדולה שבגדולות. נ"ב אמתי לא אמרה לעיל נבי לתון ביטוי. ונראה מבאן ראיה לאלו דמפרש התם שלשה אחוזין זה בזה היינו לשבר בבינוני שבגלגלתן והייט הך דהלא וכבא בביצה ס"ל לר"י דמשערין ג"כ כי התם וא"ל ר' יוסי דהכא אמרן בדלין ביחד מי מודיעני ס'. אבל לדברי בלאר מפרשים לעיל דשלשה אחוזין לאו לענין בינוני בבהם קאמר גם הרמב"ם מפרש שם שלשה אחוזין וכתב בינוני לפי דעתו של רואה נ"ש: וחולק את המים. ואפי' נמ"ד בידי אדם נמי א"ח לנמנם ומשמע אינה בחלק אחד מפי פוקתא. מ"מ כיון דרתמנא אמר לשבר בבינוניות וא"ח אלא בחלוקה כל היכא דמלי מבוד בינוא ליה כדאמר בבכורות ד' י"ח: ן ר"י אומר הגדולה שבא"י היא הבינונית שבמדינות. וכתב הר"ב אין הלכה כר"י וכ"כ הרמב"ם משמע דפליגי ולא אתפרש ממי קמפלגי. ונראה דת"ק סבר כל תרנגולת בינונית

מעטרין

ציונים

ח כזית. ברכות לם מייי פ"ל ה' ג' ר"מ ס"ל ס"ל כמב נלאין קנז טוב"ם ס"ח ס' ו' מפר:

אליהו רבא

ן רי"א הקטנה שבא"י. גרסינן דבא"י הן גדולות משאר המדינות:

תוספות אנשי שם

לר"י אמתמא ואם לאר יאמר דלא דברו הבנלים אלא בשופות הטבורים המעוייה גם זה אינו כלום דשוף עיקר נאכל במכורת ויש מקומות שמגלחים ביציהם מיני שופות ומכיריה אותם ומקומות אחרים אינם ממלאים והשתא נתת הורת כלו"ל בידו בין לת"ק ובין לר"י דלת"ק בכל מקום יעבדו בשל עוף ביומי המגלא אלא כו' וס"ל לר"י כו' ותו הא אחרי לך דמיינה ובזה אבא שדא כי' נרגא שהרי הוא סגיא לרחוים מהבטוית דומא שאמרו שבבותם פחות מכביצה וכו' דע"כ לא מייני בביצה הינונית אלא בביצה בינונית אבל ביצת תרנגולת קטנה ממנה ואינו עין יפה בגמ' לא הי' שולה על דעתו אלוק זה שהרי אתם בגמ' רצו לרוכיה דוכתבת פחות מכביצה מהבית דאר"י דאין מזמנין עד כביצה מבוס דלית בה כביצה ואי ס"ד כותבת יתקה מכביצה הבתא כביצה שבוני קמבעינא דעתא לא מייתבא אלא ס"מ כותבת פחות מכביצה ע"כ והבית דיומון דר"מ ע"כ מייני בביצת תרנגולת דהא בפ' ג' שאכלו ד' מ"ט ובפ' אלו עוברין דמ"ע רמי הבית מתני' ההבית דעד כמה מוזרין רמ"ח זה וזה בכביצה כ"ל ז"ל בבית ומשני הכא בקרלי פליגי כו' והתם בסברא פליגי דר"מ סבר חזרתו לטוחתו כו' והכי ביצה דטומאת אוכלין הוא בכל הרנגולת בשם הוכרת הב"ד לחודות לפי שמפו' הוא בגמ' ומדרבי הם"ם ז"ל ס"מ דביצה דזמון שוה בביצה דטומאה דכלהו בכל הרנגולת כו' ומה שבברית הב"ד דבכ"מ קרי לביצת תרנגולת ביצה קלה אינה הוכחה כלל דלא אשכחן דקרי לה הכי אלא היכי דמיירי לענין ביטול וקרי לה ביצה קלה לפי שקלה להתבטל יותר מכל הבינוניות דמיירי הכיא דשבת וגם הכיא דלעיל פ"ה זה בחר וגם מל' גדולה שבגדולות אין שום הכרת דבביצי הרנגולת איכא מונא מיני גדולות ומש"ה קאמר גדולה. שבכל הגדולות שיש לאלא במינם וקטנה וכו' ונפקא ליה לרמב"ם מבינוניות שב' הרב מ"ה ומהש"ם דיון ממי כדלעיל וגדולה מהם ע"ד שהיא הראיה מהבונית דבסתים שבשאחי לעיל שמשה שאר המקומות שהבינוי ביצה לביצה דטומאה והבית הוי' בל הרנגולת ודאי כדאי' בהדיא דיומא ס"מ בכל הביצים הן

מין

אחרונה

ח כזית. ברכות לם מייי פ"ל ה' ג' ר"מ ס"ל ס"ל כמב נלאין קנז טוב"ם ס"ח ס' ו' מפר:

אגורי. שסמטו לגור בתוכו: כשעורה שאמרו. עלס כסע.רה: בעדשה שאמרו. שרץ מטמא בכעדשה. ומחיה בכעדשה: מביאין טומאה. על אדם הנוטלן:בעובי המרדע.דהיינו מלמד הבקר ועביו אלבע ושליש אלבע בגודל שסה ב' אלבעות בקטנות שהטפח ד' אלבעות בגודל שסה שם אלבעות קטנות. וגמלא הקפו טפח שכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו שלשה טפחים. וגזרו על שיש בהקפו טפח לחבו על שיש בעביו טפח. שהוא מביא את הטומאה מן התורה: ט האמה שאמרו. לענין שבת ועירובין וסוכה ומדות וכלאים: באמה בינונית. היא אמה בת ששה טפחים דאיכא אמה בת חמשה*) [קטנה ממנה].ואיכא אמה גדולה בת ששה ואלבע. ואמה בת ששה היא הבינונית: שתי אמות. שתי מדות שבהן מודדים האמות וכל אחת

*) כ"ה בד"ו

אלא בינוני.זה אגורי נז). כשעורה שאמרו נח). לא גדולה ולא קטנה. אלא בינונית. זו מדברית נט). בעדשה שאמרו ס). לא גדולה ולא קטנה. אלא בינונית. זו מצרית נא). כל המטלטלין מביאין את הטומאה סא) בעובי המרדע סב). לא גדול ולא קטן. אלא בינוני סג). איזה הוא בינוני. כל שהקיפו טפח סד): ט האמה שאמרו סה). באמה הבינונית סו). וב' אמות היה בשושן

חיב. זה שם וזהו. איזה הוא בינוני נגל הל"י הבינוני. ט וב' נשפחים ב'.

תוספות יום טוב

ח זה לגורי. ל' הר"ב שסמטו לגור בתוכו. גמ' פ"ו דכרסות דף לט. ופירש"י מזומן לגלח ממנו שאינו נבלע בפרי כמשקה תפוחים ותותים. אלא לגור כמשקה ענבים: כל המטלטלים מביאים את הטומאה בעובי המרדע. עיין רפע"ז דאהלות: שעל

מלאכת שלמה

נתונות בנובה הסער של שושן הבירה שהוא בית הבעי על נובה הסער כדתנן במסכת מדות שער המזרח עליו שושן הבירה אורה והוא כנגין ועליות אלא שהקדשו גם לשאר כלי הקדש שאינם כלי שרת של מזבח היו מביחין בנגין ולא שיהיו כלי הקדש צריכין מקום מקודש רק במה שהיו מביחין לותן כלי הקדש

לגורי שסמטו לגור בתוכו פי' שאינו נבלע בפרי כמשקה תפוחים אלא לגור ומזומן לגלח ממנו כמשקה ענבים: ט האמה שאמרו וכו'. בפסחים דף פ"ו מפ' דאמ"ג דנגין לא נתקדשו היו מביחין שם כלי קדש הצריכין לנגין אבל לא הצריכין למזבח כדאשכחן שאותן שתי אמות מקלות של מדה היו

יכין תפארת

שיעורי הטורה: נז) הוא מין זית שאורך ומשמר שמטו בתוכו ואינו סולטו כמירדו עליו גשמים כשאר מיני זיתים. כך כתב בירושלמי [רב"א]. אולם מרש"י ברכות [דל"ט א'] משמע דפי' לגורי הייט שמתבשל כבר כל כך באילן עד שסמטו מכוגם בתוכו כיין בענב דאז הוא גדול כל צרכו [ונ"ל דבין לפי' א' או ב' טתן התנא פי' כפול ביטוי ולגורי. כדי שלא נטעל כר' יוסי לעיל (מ"ו) וכי מי מודיעני וכו'. לכאי קאמר דביטוי שאמרתי זהו לגורי. דבשהוא גדול ביותר לו קצן ביותר אין בו לא מדת הירושלמי ולא מדת רש"י]: נח) עלס כשעורה ממת מטמא במגע ובמשא [בהעלות פ"ב מ"ג]: נט) גם הכא נקט פי' כפול מעשה הל"ל: ס) כעדשה בשר לו דס מא' מח' שרצים המורים בפ' שמיני. מטמאין במגע [בחגיגה י"א א']. וכ"כ שיעור מחיה בלרעת לריך ביאיה גדול כעדשה [בנעים פ"ד מ"ז]: סא) דכשמהלילין על המת ועל עהרות נטמאו העהרות: סב) כרפע"ז דאהלות. דאם המטלטל המאהיל רחב כעובי מרדע נטמא העהרות: סג) ואפשר לי

משנה

משפרין וגמ"ו נמי בביטוים דידה. וכ"ו שבר דביטוים של כל העולם משפרין והגדולה שבא"ו היא הביטוים של כל העולם ומשפרין בא"ו בגדולה. ותכוייהו ל"ל דעמא דמשפרין בביטוים דרוכה הם ביטויות. ומ"ש ברוכה דידה משפרין. ומ"ש בכל העולם משפרין. ול"ע שלא הטתיק הרמב"ם משנה זו לא בהלכות שבת ולא בהל' עירובין: ח זה לגורי. לכאורה משמע דשיטן לביטוי שהוא לגורי ואם לא יתכן. ועוד למה לי שיטן לביטוי ושם לגו פי' לי כר' יהודה לי כר' יוסי לעיל מ"ו. אבל נראה דה"ק דביטוי זה משפרין בביטוי של לגורים מהם בשין לגורי שמטו בו ואינו בלוע כמ"ש חוי"ע בשם רש"י. ובפ"ק דביטוים מ"ג מביא הר"ש פי' אחר בלגורי דאמר בירושלמי שבאים עליו בשמים ואינו פולע שמטו ע"כ נמי ממילא הוא גם יותר מן הפולעים ובביטוי שבהן משפרין: זהו מדברית. ובשמוך נמי אמר זו מלרית. ונראה משום שיש בשעורים הרבה מינים וכן בעדשים וקל"א דכל מין משפרין בביטוים דידה. וקמ"ל דלא אלא בביטוים שבמינים משפרין. והמדבריות הם ביטוים שבמינים. וכן המלריות בעדשים. ומדבריות לאו הבלים במדבר. ומלריות נמי בעדשים לאו שיתן הבלים במלרים. אלא כולם בלים כאן ויש שנקראים מדבריות לו מלריות כדאשכחן דלעם יונית ופול המלרי: איזהו ביטוי. הכא לא משפרין לפי דשמו של רוחם כלעיל. דהכא בשיטור דוקא תליא דבלר מהקיפו טפח לא מטמא. דעיקר נזרה הקיפו טפח לאו טובו ובלר מהקיפו טפח לא נזרו כדאמר רפע"ז דאהלות. והכא קמ"ל דזה הוא הביטוי וכובן הם במדה זו ולכך נזרו בם ואילו לא היו כובן כן לא היו נזרי דבמלאה דלא שייחא לא נזרו: כל שהקיפו טפח. פי' הר"ב טפח מלבע אלבעות בגודל שהם שם בקטנות ע"כ משמע דכולהו כר מאגודל קרי להו קטנות והם שלשה בטפח. וכ"מ לשון הרמב"ם פ"ו דכלאים מ"ו כתב שיטור טפח בכל המשנה מלבע אלבעות בגודל לו שם באלבע שהחת האגודל ושני הביטוים שוין עכ"ל. אבל בגמרא לתנאות ד' מ"א אמר

דע"כ לפי דברי הרמב"ם ז"ל שהם כ"ל אין בה"ב מחזיק יותר מב' זיתים גדולות ואינו עניין לשיטור בזית של אבילת מלה דהשיא ודאי בביטוי מעשרין כמו בכל הדיעים דמעשרין בביטוי ובהתם לק' מ"מ והוא שחות מעלים ביאה ביטוית אלא דכיון דאשכח מרן כך שבאה אעיג ד"ל היכא דעפיק מיניה קולא כתבה כאן בשם י"ל ולהמיר אמרה ולא להקל והייט דל' שם הר"ל לא דק ולחומרא לא דק וגמוקו עמו וכדאמרן ומ"ש הר"ד על הייט דבעל אחרים יהודים שהוא לא מצא דברי הרמב"ם כו' אלו דק הוה אבכת דמדכתב שם שהגרוגרו' כשלים ביאה ופ"ב בזית פחות מבגרוגרות כדמוכח בהמלגיע וכדלעיל ס"מ בזית פחות משלים ביאה וזה ברור ולענין מה שהק' הר"ד הרמב"ם מאותו הירוש' כבר כתבתי בפ"ז דפאה מ"ו שבבר קדמוהו וזה גדולים ממנו שגם התי"ע ז"ל בשפרו מע"מ הק' כן הבינ בל"ע ומ"מ דינו של רבינו משה אמת ושוב ראיתי לבה"ע ז"ל בהאחיר ועוה גם הוא לפרש בשבנם ר"י דחיים לגלהו דשביתי בינאה ע"ש מ"מ לא פי' כך על דברי ת"ק ולא מלאו לנו לפשוט דברי הרמב"ם

יכין ישראל

דכלל ממי לענין נקב שבמרוח שבתוכו המוקף למיד פתיל. הנשם הוא כך שיעורו במרדע ביטוי שהוא שלש טפח [בלעיל פ"ש מ"ו]. ומרדע הוא מקל שמכין בה בהמה קיימטוק בל"א. אבל מרדעת הוא מכסה. שמכסה בה בהמה לחממה [בשבת דנ"ב]: סד) דאם עוביו שלש טפח. וגזרו על הקיפו אלו עוביו [והא דלא גזרו כן לענין הבאת עומאה מב"ק לאביו [לעיל פ"ש מ' כ"ו] ואין לומר דהתם מדהוא עומאה דלבון לא גזרו. ליתא. דהרי גם בעומאה מת מבית לאביהו לריך חלון טפח על טפח [בהעלות פ"ב מ"ו] ולא גזרו הקיפו אלו רחבו. י"ל רק בטמלעל המאהיל שאין דרכו לעמוד ימים רבים דיש לחוש שבביאבור האהל. שבאו אדרק הקיפו היה טפח. ויחבטו שגם רוחב טפח המאהיל מטור. וכ"כ נקב שבחנור [לעיל פ' ס"ג] דרך לבחמו מיד. ואיכא למטמי. אבל חלון שבבית אמיד אמר לפניו וה"א למטמי]: סה) מעביר ד"א בר"ה בשבת חייב [בבת ל"ו ב'] וכ"כ אמות מבוי והחומין ואמות סוכה. ואמות כלאים. ואמות מדות שבבהמ"ק ואמות חלר של שותפין לשהיה בת תלוקה [בפ"ק דנ"ב]: סו) היא בת ו' טפחים. אחרונה

והקטנה

טפח הוא מלבע אלבע בגודל בית בקטנה ואמה בתלמא ע"כ. ופי' רש"י בתלמא אלבע. ולא פירש למה נקרא האלבע תלמא. ואפשר שר"ל שכל האלבעות שבין האגודל לזרת וסיום תלמא לומר שלא אלבעות. אבל שבטרות בין האגודל לזרת וסיום תלמא לומר שלא אלבעות. ובמרוחין ד' ו' כתב הגיראה אלבע בגודל אמה בשלבע שיש בשוטרתא וכ"כ רש"י ותוס' פ"ק דבב"ב ד' י"ד. ומ"מ לכל הגיראות משמע שם בטפח הוא דוקא בקטנה שהוא הזרת ולא בשאר אלבעות. ולפ"ז לריך לסניה בלשון הר"ב שם בקטנה אבל לשון הרמב"ם בכלאים אין נייחנו. עוד ראיתי בחבורו פ"ם מהל' ס"ת דין ו' כתב רוחב הגודל האמור כאן ובכל שיעורי הטורה הוא אלבע הביטוי פ"ב ובלשון זה הביאו הש"ך בי"ד ר"ס רפ"ב. ואינו מובן איזה קולא לו הביטוי והוא הגם והרחב מכולם. ומ"ש שהאגודל הוא לכל שיעורי הטורה וכ"ב מלשון הרמב"ם הביאה הר"ש אלבע הוא מלבע בטפח משמע דכל האלבעות שבין שבתלמוד הוא האגודל. ואיתה מלינו כמה שיעורין באלבע שהם שאינם באגודל כהיא דתנן רפי"ג דאהלות רוס אלבעים על רוחב אגודל. משמע דאלבעים לאו באגודל. וכן בפ"ו דמקואות מ"ז שיעור שפופרת הנוד שתי אלבעות חוחות ופיהו שם דהם האלבע הקטנה הקטנה לאגודל ובגבורות ד' ג"ע מני אלבע שאמרו מלבע בטפח ופליגי בה אמוראי לאתי הלבתא מר אמר אמה ומר אמר אמה. משמע דלאו לכל שיעורי הטורה הוא. ול"ל דלכל שיעורי הטורה לאו דוקא אלא לרוב שיעורין והא דלא תני לה בפרקן גבי יש שאמרו במדה בטפח משמע דבלא אלבע שאמרו הוא האגודל שמוס דלאו כללא הוא דיש מהם שאינם באגודל כדפי' ולפי שרובן באגודל הי' לריך להאריך לפרוס כולם לכהי שביק לאו לגמרי: ט האמה שאמרו. פי' הר"ב לשבת ומיכוזין וסוכה ומדות ע"ב ולא הו"ל לכתוב של מדות שיש מהן בנת אמה בין לר"ת ובין לר"י בתמני' דלקמן והר"ש והרא"ש הסמיכו מדות. ונראה

ציונים

כל שרקיפו טפח. מיי' פי"ע מה' פ"מ ה"ה: ט האמה שאמרו. מיי' פי"ע מה' שבת הפ"ו. סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שנט סע' ס"ו: ב' אמות. שם ופ' ופי' שלו ס"ו: וב' אמות היו. פסחים פו. מגילה לא. בכורים לפ: :

אליהו רבא

ח זה לגורי. לאמר' בירושל' שכל הזיתים אם יעפו עליהן גשמים סולטין את המשקה שבתוכו ולוגרין את הגשמים אבל זית זה אינו מפליט את שבתוכו אלא לוגר את הגשמים עם המשקה שבתוכו. והיינו דלמרינן בגמרא למה נקרא שמו לגורי שסמטו לגור בתוכו הא כולהו זיתים נמי שמן לגור בתוכן. אלא שאינן סולטין את שמן כשיבואו עליהן גשמים כשאר זיתים שסולטין משקה מהו הגשמים:

תוספות אנשי שם

שוין והשאר שפיל ואחיל ג"כ מה שהתם הכ"ד דהא כלאי' והא כלאי' דהא חזינן בהדיא בש"ס דכל אפיל שוין ובר מן דין אין דמיהו דחייש דמל' הירושלמי מוכח דביאה של כלים היא עלמה של שבת ואין הפרש ביניהם אלא בין כולה לאקלאה ומה שהקשה הכ"ד מהמלון דכריתות וכו' בכר קדמו הרמב"ן שם בפי' תפ"ו והעלם דנ"ל דהסיבה דפרק המלגיע מייירי בזית קטן ולכן זית ביטוי בעינן ובזה הכל מיובב ואכולה בלעדיו דמשמעות הש"ס דהתם בהמלגיע מוכח דבזית כתם מיירי שהוא פחות מגרגרות ע"ש דנ"ל מ"מ אפשר לומר בעינן אחר מעין דרכו של הרמב"ן והייט דמאי דאמרי' בכריתות אין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים ר"ל מב' זיתים גדולות שהוא שיעור כביאה ביטוית ומסכים עם מ"ש ביומא דאין בה"ב מחזיק יותר מביצה תרנגולת וב' זיתים גדולות שם יותר מב' זיתים קטנות ומאלה נפ"ז הכלל העולה לפי הדין והאמת ע"פ דברי הרמב"ם שזית ביטוי בקטן מגרגרת כדאי' בהמלגיע הוא פחות מכזית בלא ביטוית וגרגרת הוא שלש ביאה כדומה בעירובין וב' זיתים ביטוים הוא שיעור כזהכת הבקה כדאי' בכריתות שהיא פחותה מביצה כדאשכחנא ביומא וב' זיתים גדולות הם שיעור ביצה ביטוית כדאמרן ובזה יתיישב ג"כ מה שהקן' התי"ט לק' מי"א על הר"ב ע"ש והכל אולך על כוון והשאת א"ש נמי מ"ש מרן בסי' שסח ששיעור כזית י"א שהוא חצי ביצה ויפה עשה שלא החליט הדבר בפשיעות שאין בזה ענין לא"ש בכריתות שמשם הק' עליו הר"ד וכבר אמרנו הר"ב:

ט שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע. והיא לכספא ולהבא כדפי' הר"ב. והתוספות בפי"א דמנחות דף לח. יהבי סימנא מלפון זהב יהתה. [*של משה. לפי מדת ארכו של משה. דהיינו אמתו. כך פירש"י בפ"ד דערובין דמ"ח]: **ולמה** אמרו כו' אלא שהאומנין כו'. עיין כיולא בזה הלשון ומ"ש בו. בספ"ק דב"ק: **כדי** שלא יבואו לידי מעילה. לאו דוקא. דהקדש שוה מנה שחילנו על שוה פרוטה מחולל. [כמ"ש הר"ש במשנה ה פ"ה דתמורה] אלא שלא היו רולין ליהנות משל הקדש. הוס' שם. ולמאי דתניגן התם בתמורה ולריך לעשות דמיס. מעיקרא לא קשיא ולא מידי: רבי

בשושן הבירה סז). **ארחת על קרן מזרחית צפונית. וארחת על קרן מזרחית דרומית. שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה** סח) **חצי אצבע. שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע. נמצאת יתירה על של משה אצבע. ולמה אמרו** סט). **ארחת גדולה. וארחת קטנה** ע). **אלא שהאומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה. כדי שלא יבואו לידי מעילה** עא):

לחמת מהן לחמה: בשושן הבירה. חדר א' בטי על שער מזרחי של עזרה ועליו שושן הבירה מלויירת כדי שתהא עליהם לחמת מלכות: על של משה. על לחמה בת ששה טפחים: שהאומנין נוטלים בקטנה. שהיה הגזבר מתנה עם האומנים כך וכך לחמות בנין תעשו לבדק הבית מלחמות של משה בכך וכך דמים. ומחזירים לו במדת הלחמה היתירה עליה אצבע. כדי שיוסיפו משלהם על הנאה. כן יפחתו ומלאו באין לידי מעילה שנהנו מן ההקדש. ולמה שנים חדא לכספא והבא שכשמתנים עם לורפי זהב וכסף לעשות טובלה

מלאכת שלמה ר'

מונה כך ושעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה על של משה אצבע ולמה וכו' וכל השאר ממחק. ולא מצאתי רמז להגהה זו. וראיתי שכתוב בפי' הר"ש ז"ל שתי אמות של שתי מקלות שבהן מודדין האמות והם אמה על אמה ע"כ. ואם אין עשות נע"ד נ"ע קאת: בשושן הבירה. חדר אחד בנוי על שער מזרחי של עזרה ועליו שושן הבירה מלויירת כדי שתהא עליהם לחמת מלכות וידעו מהיכן באו ולא יבאו למרוד במלך: ולמה אמרו ארחת גדולה וארחת קטנה

הקדש שם הוה לזו לגנים שהיא קדושה מועטת. ובפרק מומין אלו דף מ"ד כתב רש"י ז"ל דהא דקתני יתירה על של משה לאו באמתו של משה ממש קאמר דולאי של משה גדולה מאד דהא משה רבינו עשר אמות באמה של קדש הוה שהש שלש אמות באמה שלו דהא כל אדם אין גופו אלא שלש אמות באמתו אלא על אותה של קדש שתיקן משה קאמר יתירה על של משה. וכמו שכתוב כאן הוא נוסח המשנה שם וכן הוא הנכון ואמנם אני מלאתי

יכין תפארת ישראל יכין

והקטנה היא בת ה' טפחים. ובזלת הקטנה היו מודדין המזבח החיצון והקרן. והסובב והיסוד של מזבח החילון וכדמסיק [במשנה י']. והגדולה היא של ב' מיניס. א' בת ו' טפחים ואצבע. והשנית בת ו' טפחים וחצי אצבע. ושניהן היו מיוחדין לאומנין. וכדמסיק בסיפא דמתניתין [והא דלא נקט הכא ג"כ דנקט לעיל לא גדולה ולא קטנה. נ"ל דלא נקט כאן לישנא רק בשתיני גדלו ונקטו בנתנא ולריך לשמעו אם הוא ביטוי. משא"כ בשיחות ומפורסם הביטוי ע"י הסכמת בני אדם]: סז) נ"ל דה"ק. אע"ג שאמרו דכל אמה משערין בביטוית. אפ"ה אמות של כלי ביהמ"ק **משנה**

ונלחה דיות הכלים לקמן פכ"ע מני טולהו בשל ביטוית: **על** של משה. פי' הר"ב שהיתה בת ששה. ותוי"ע בשם רש"י כתב של משה לפי מדת ארכו של משה ט"ב ולא מזכר בדברי רש"י לשון זה לארכו של משה. וגם א"א לומר כן דאיתו לפי ארכו של משה הוי גדולה יותר מששה כדאיתא בנכותות ד' מ"ד ושיקר שם אמה שהוא במדת זרתו של אדם מן האצבעות עד המרפק כמו שכתב הרב רבינו שוברים פרק קמא דאהלות משנה ח והיל נקראת אמה בלבתיב ותשלא את אמתה וכן משמע מפירוש רש"י בנכותות שם וכ"כ מנן אברהם בא"ח ז סי' שמ"ע. ומשה רבינו שהיה גדול בקומה כדאיתא בפ' המנעיב ד' ל"ב לפי מדתו היתה אמתו גדולה הרבה יותר משאר כדאמרי' בני עוג באמת אים ופי' רש"י באמת עוג שגדולה הרבה. אבל של משה דאמרי' היינו אמה בשמסר למשה וכ"כ רש"י בעירובין אמה בת ששה היא משתי אמות לפי מדת אמה של משה ע"כ כלומר לפי אמה השמסר למשה והיא אמה של קדש ביטוית בת ששה ולשון רש"י בנכותות ד' מ"ד הא דאמרי' אחת יתירה על של משה אני אצבע לאו באמה של משה ממש קאמר דולאי של משה היתה יתירה מאד על אותה של קדש שתיקן משה פכ"ל. **ובגמ'** פ"ק דכתובות ד' כ' אצבעות של אדם כל חדא למלהה ביצילא ו' זרת ו' אצבע ו' אמה. ופי' רש"י מן הקטילה מודדין הזרת של מזון. מן הגדולה מודדין אמת הבנין והכלים. וגם במס' מנחות דף י"א פי' רש"י שתי אמות הם שתי מקלות שבהדד בהן אמה דקתני תתני' מודדין מן האצבע האלוכה פ"כ והיינו כמ"ש שהאמה במדדת מן האצבעות עד המרפק: **ולמה** אמרו אחת גדולה ואחת קטנה. לאו אשתי אמות דלעיל היתרות על של משה קאי. דהני תרתי חדא לכספא והבא וחדא לבנינא כדמפרש בגמ' פ' שתי לחם וכדמפרש הר"ב. ונמלא שעתיהן יתרות על של משה אף הקטנה והיכי קתני שהאומנין נוטלין בקטנה הא לא היו נוטלין אלא בשל משה כדמפרש הר"ב אלא אחת גדולה שהוסיפו על של משה ואחת קטנה היא של משה והאומנין נוטלין בשל משה ומחזירין ביתירה על של משה ואע"פ שאינה היו יתירות על של משה קאי לאו אחת גדולה דלכספא והבא אינה אלא אחת וכן בנינן. כך נלחה לפי שעת הר"ב והיא ג"כ שעת הר"ש ורש"י. ובעיני לא אוכל לעמוד על פירושם ז"ל. אי מה שהוסיפו על של משה לא הי' אלא משום מעילה לחה עשו כן בנית שני ולא בנית לאשון. ועוד מה שהנה ולמה אמרו אחת קטנה כו' אי אחלעיל קאי ליעשה יתירה הוא ולא ה"ל למיתני אלא ואחת יתירה עליה אני אצבע כדי שהאומנין יעלו בקטנה ויחזיר בגדולה. ועוד אחתי קאי לשל משה קטנה והיא ביטוית וה"ל למיתני ולמה הוסיפו על של משה. **וראיתי**

מסערין בגדולה אלא שני מיני אמות גדולות היו מונחים בהחדר שהיה ממעל לשער המזרח של העזרה. והחדר ההוא היה נקרא שושן הבירה. מדהיה מלויר על כותלו מבחוץ עיר שושן מושב מלך פרס שבנה המקדש. ולכבודו עשו כן: סח) ר"ל על האמה שמחשבת לפי אורך ידו של משה. שהיתה בת ו' טפחים והיא היתה האמה הביטוית. שלפי מדתה היו רוב האמות של האהל מועד: סט) ר"ל ולמה הצריכו שיהיו ב' מיני אמות גדולות: ע) דהיינו בת ו' טפחים: עא) מוטלין דקאמר היינו פוסקין. ור"ל דלהכי היו ב'. דהקטנה שבב' הגדולות. היתה

אחרונה לכלי

להרמב"ם ז"ל פ"א מהל' מעילה דין ה' כתב כשפוסקין עם האומנין לנטות במקדש ובעזרות פוסקין ממהם כך וכך אמה בכך וכך קלם באמה בת ששים אצבע וכשמוסמין להן מה שנטו מתשבון באמה גדולה בת ששים ואחרים אצבע כדי שלא יבאו לידי מעילה פ"כ והנך נוהה שמיאן בפי' המפרשים ז"ל שלדבריהם לא היו פוסקין עמהם בשל ששים אצבע אלא בשל משה בת כ"ד אצבע שכך היא אמת הבנין וגם אמת הכלים לר"מ דהלכתא כוותי'. ועוד שפוסקין בת ששים אצבע ומחזירין כ"ד אצבע ולמה כולי האי הא לכספא והבא מחזירין חצי אצבע יותר ולביולא אצבע. ותמיה הוא על מפרשי דבריו שלא הבינו בכ"ז. **ולבך** ל"ל דהרמב"ם ז"ל הבנים בקושיות הנופלות לפי' המפרשים ז"ל כמש"ל. ובאר לו דרך אחרת בפי' משנתינו דהך ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה מלאה אחריתא ולאו אדלעיל קאי ולא מיירי הכא באותן שהוסיפו. על של משה. שאותן שהוסיפו לאו משום מעילה הי' אלא שנסתפקו בנית שני אמה היתה האמה של משה גדולה משלנו חצי אצבע או אצבע כדאשכחן הך סברא לר' יוסי פ"ק דעדיות מ"ב שהבינים של מדבר היו גדולות משלנו וקים להו דלכספא והבא שהתורה חסה על ממון של ישראל אמר ג"כ נמשה בטפח אצבע ודי בחצי אצבע. ולבנין בטפח שוחק והוסיפו אצבע. ובנית ראשון לא שסתפקו בדבר. וס"ל אשכחן באמה מרקסין שנסתפקו בנית שני כדאמר פ"ה דיומא וזהו הטעם של שתי אמות שהוסיפו. והא דתני ולמה אמרו אחת גדולה וכו' מלאה אחריתא הוא וקאי אשתי אמות אחת ביטוית של משה והיא הגדולה בת ששה. ואחת בת אמה כדאמרי' לקמן ועלה אמר שנוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה וזהו שכתב רבינו שנוטלין בת ששים אצבע ומחזירין בת כ"ד ונתלא שלבולם לא החזירו יותר על של משה ולין מקום לאמה שתהה הכ"מ לאמה הששים רבינו חדא לכספא והבא וחדא לבנינא ע"כ ובאמילה מכבודו לא עיין בה שדברי רבינו אינם על האמות שהוסיפו. ולא הסתיק בשום מקום האמות שהוסיפו לפי שלא עשו כן אלא בנית שני משום הספק ולעתיד לא יבא ספק בדבר ולא הי' לריך להסתיקו. ונלאה שפיכות רבינו ז"ל יפה מאד ולאוי לו. אלא אשכח לשון ולאמה אמרו אחת גדולה כו' הא לריך אחת גדולה ואחת קטנה לר"מ כדאית ליה כולן היו ביטוית חוץ ממזבח הזהב והקרן כו' ולר"י כדאית ליה אחת הבנין ששה ושל כלים אחשה כדדבר מקלה. וי"ל לשון לאמה אחרו לאו דוקא אלא שבא לומר אף לזה הולרכו לגדולה וקטנה: **כדי** שלא יבאו לידי מעילה. ולא אמר שלא יפחתו מיקרו המלוה. כיון דמשום שא"א לנמלא הוא לא פקלי כדאמר נמס' בכורות ד' י"ז דאמרה אמר כל היכי דאמלי למיסבר ניחא לי: לידי מעילה. כתבו הסוס' מעילה לאו דוקא אלא שלא יהא מעל

הבנים

ציונים

שהאומנין. מיי' פ"א מעילה ה"ב:

חלופי גרסאות

שעל שם זו שעל. שעל שם וזו שעל ובנכוחות ושעל. אמרו בפסחים ובנכוחות היו. אלא שהאומנין בפסחים שיהו האומנין ובמנחות כדי שיהו האומנין ובנכוחות כשהיו אומנין. לידי מעילה נכל הל"י לבית המעילה.

תוספות אנשי שם

הרמב"ם מדרבא מחר גם הוא לייסב הסיא דכריתות דלא תיקני להרמב"ם בע"א ממ"ם וכיינו לחלק בין קלופה לשחיטה קלופה ע"ם ואני הגלע"ד לתנמי. (ם"ל): בר"ב ר"ה בשושן הבירה כו' של עזרה כו'. וכ"כ הר"ם ולית דלאו בעזרה היתה אלא בשער מזרחי של הר הבית כדתנן בפ"ק דמדות מ"ג והו דלא כי' שם מדר אלא עליו שושן הבירה עורה כדתני התם וכ"כ הר"מ. ואפשר לי לומר שבכוונה היו מונחות ע"ז בשער כדי שבבשה שהיו מזכירין ע"י עורה הנאת לימת המלכות יזכירו כ"כ המחוייב להם יותר ממע והוא מורגת המקדש ולא ימעלו בו כי הוא דבר הצריך הרחקה יתירה דהנהנה מ"פ מן הקדש מעל ואזו מה שהיו מוכיחים לאזן משתי אמות העשויות כדי שלא יבואו לידי מעילה וע"י זכרון זה ימשך להם זכרון אחר הענינים המחוייבים למקום הנכבד הזה ולמי שאבן שמו שם ית' ויתי'. (נ"ל): תוי"ם ד"ה כדי כו' מחולל כו'. למ"ש הסוס' בתמורה כ"ז כ' ד"ה לא דדין זה לאו אלא בבעה"ב הפורה הקדש שלו אלא גזבר כו' ע"ש מ"ש ל' מעילה בפסחים. (רש"ם): בא"ד ל"ק ול"מ. תמוה דמ"מ מעילה ליה בהו רק דצריך להשלים המותר וזהו ג"כ כונת הסוס' במ"ש אלא שלא היו רוצים היינו משום הא דוצריך לעשות דמיס. (הר"ל):

טבלה בת ארבע ואמה לאמות באמה של משה. מחזירים למדה היתרה עליה אלבע. לא למדה היתרה עליה אלבע לפי שאומנות יקרה היא ואין מספידין אותן כל כך: י כל האמות היו בינונית. באמה בת ששה: חוץ ממזבח הזהב. שהיה אמה על אמה: והקרן. של מזבח הנחשת. שהיו לו על ד' פעתיו ד' אבנים של אמה גובה ואמה על אמה עובי. ואותה אמה היתה באמה בת חמשה: והסובב והיסוד. של מזבח הנחשת: ובפ"ג דמסכת מדות הן מפורשים: אמת בנין. כגון חומת הבית ומזבח העולה: אמת כלים. כגון ארון ושלחן ומזבח הזהב. והלכה כר"מ: כלומר באלו אמות אני אומר שיהיו בנות חמשה באמה אמה זה יסוד. אין לפון חיקוי קביעות והוא היסוד בגובהו ולא בכניסתו. ולהרמב"ם לא הכניסה בבת חמשה. ונתלה בפי' הכוגיא. ואין להתריך. אמה רוחב זה סובב. כלומר אמה כניסתו. וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד. אלו הקרנות. זרת דמאמצעית האצבע מודד. והוה זרת לכל רוח דהייט אמה על אמה. וזה גב המזבח. כלומר באמה זו יהא נמי מזבח הזהב: והקרן. ל' הר"ב של מזבח הנחשת. וכ"כ עוד לקמן. והסובב והיסוד של מזבח הנחושת. ונמצא כמו כן בכתוב מלכים א ח [סד] כי מזבח הנחושת אשר לפני ה' קטן מהכיל. ופירש"י מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת של משה. אף בכאן ירצה הר"ב מזבח אבנים. שבמקום מזבח הנחשת. והר"ש כתב והקרן של מזבח העולה. וכן לשון רש"י במנחות פי"א דף נ'. והקרן של מזבח העולה. וכ"כ עוד היסוד והסובב של מזבח העולה. ומ"ש הר"ב ואותה אמה היתה באמה בת ה'. לא שנא גובהן ולא שנא רחבן באמה קטנה. כ"כ רש"י בפ"ק דערובין דף ד. אבל הרמב"ם מפרש בפי' רפ"ג דמדות. דגובה כל קרן חמשה טפחים. אבל ריבוע הקרן הרי הוא ו' על ו': אמת בנין. לשון הר"ב חומת הבית ומזבח העולה. שהמזבח מחובר לקרקע בסיד וכו' כמפורש ברפ"ג דמדות: ושל כלים חמשה. לשבר ר' יהודה

י ר' מאיר אומר. כל האמות היו בינוניות, חוץ ממזבח הזהב. והקרן עב). והסובב. והיסוד עג). רבי יהודה אומר אמת הבנין עד) ששה טפחים. ושל כלים עה) חמשה:

ר' מאיר אומר. כל האמות היו בינוניות. חוץ ממזבח הזהב. והקרן עב). והסובב. והיסוד עג). רבי יהודה אומר אמת הבנין עד) ששה טפחים. ושל כלים עה) חמשה: ויש

מלאכת שלמה

קטנה. תיסגי להו בשל משה רש"י ז"ל. ומצאתי מלת ולמה ממוקדת בשור"ק ושב"א. ויש מוחקין מלת אמרו גם החכם הר"ם ז"ל מחקה מספרו. ועיין בערוך ו"ל כאשר הוא כתוב שם בדפוס פי"ז בכלים ושתי חומות היו בשושן הבירה פי' יש מי שאומר מקום היה בתוי בבית המקדש לורת שושן הבירה ועשו בנין אמה אחת כמדת משה רבינו בעשה בה כל כלי הקדש ותוספת הני אלבע בקרן מזרחית לסוכית בנין אמה ואחת יתירה בקרן מזרחית דרומית ע"כ ואם אין טעות ל"ע לע"ל: י ר"מ אומר וכו'. ואיתי דגרסי ר"מ אומר כל האמות היו בבינוניות וכו'. תניא בתוספתא ר"מ אומר כל מדות שאמרו חכמים בכרס כגון חרבן הכרס ומחול הכרס ופסקי ערים ומותר אפפירות כולן באמה של חמשה טפחים חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד שהן באמה של ששה טפחים שנאמר ואלה מדות המזבח באמות אמה ובופח שיהא למזבח שני מדות יכול יהו כולן באמה של חמשה טפחים ת"ל באמות אמה אמה ופופח אמה שהיא יתירה על חברתה טפח פי' חרבן הכרס הוא קרחת הכרס דפ"ק דערובין וכולן שניהו בהן אמות פ"ד דכלאים קרחת הכרס בה"א שם עשרה אמה ותנן פ' שני דכלאים פסקי ערים שמנה אמות ועוד. ובפ"ז דכלאים תנן מותר אפפיירות ואין שיעורם במשנה מפורש אבל בירושלמי מפ' מותר אפפיירות ששה טפחים ושמא ר"מ היה שוה אמה ע"כ מה"ר שמשון ז"ל ואם אין טעות בהוספתא נראה דתרי תנאי אליבא דר"מ: ר' יהודה אומר אמות הבנין. כך הגיה הרב בגלאל אשכנזי ז"ל. ואיתי דגרסי הבנין: בפי' ר"ע ז"ל. והלכה כר"מ אמר המלקט ודוקא מזבח הזהב שהיה מרובע אמה על אמה באמה בת חמשה טפחים וכן גובה היסוד וכניסתו וכן ג"כ כניסת הסובב וכן ג"כ גובהן של ד' קרנות המזבח הוא דהוו באמה בת חמשה טפחים אבל גובה הסובב היה באמה בת ששה טפחים וכן ג"כ רבוע כל קרן של מזבח הנחשת היה בשה טפחים על ששה

פטחים

ציונים

רש"ם אומר. עיינתי זה פרק הה ממתם לא. יהונלמי דשקלים פ"ו ה"ח. והפופה פ"ח פ"ב: אמת הבנין. פי' פ"ב מה' בכ"ב ה"ל ז ח ז

חלופי גרסאות

האמות היו בינונית בנמחות שם אמות שהיו במקדש בינוניות. והסובב בגל הר"י וסובב. אמת הבנין שם אמות בנין.

תוספות חדשים

משנה ו' [הי"ט ד"ה] והקרן כו'. כ"כ כ"י כו'. וכן מסמעות ליצגא דגמרא במנחות דף לז ולח:

אל יהו רבא

ו' והקרן והסובב והיסוד. דכתיב ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה ופופח ופופח ומיק האמה ואמה רוחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד אלו הקרנות. זרת דמאמצעית האצבע מודד. והוה זרת לכל רוח דהייט אמה על אמה. וזה גב המזבח. כלומר באמה זו יהא נמי מזבח הזהב: והקרן. ל' הר"ב של מזבח הנחשת. וכ"כ עוד לקמן. והסובב והיסוד של מזבח הנחושת. ונמצא כמו כן בכתוב מלכים א ח [סד] כי מזבח הנחושת אשר לפני ה' קטן מהכיל. ופירש"י מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת של משה. אף בכאן ירצה הר"ב מזבח אבנים. שבמקום מזבח הנחשת. והר"ש כתב והקרן של מזבח העולה. וכן לשון רש"י במנחות פי"א דף נ'. והקרן של מזבח העולה. וכ"כ עוד היסוד והסובב של מזבח העולה. ומ"ש הר"ב ואותה אמה היתה באמה בת ה'. לא שנא גובהן ולא שנא רחבן באמה קטנה. כ"כ רש"י בפ"ק דערובין דף ד. אבל הרמב"ם מפרש בפי' רפ"ג דמדות. דגובה כל קרן חמשה טפחים. אבל ריבוע הקרן הרי הוא ו' על ו': אמת בנין. לשון הר"ב חומת הבית ומזבח העולה. שהמזבח מחובר לקרקע בסיד וכו' כמפורש ברפ"ג דמדות: ושל כלים חמשה. לשבר ר' יהודה

יכין תפארת ישראל בועז

לכלי כסף שהיו במקדש. והגדולה שבב' הגדולות היתה מיוחדת לבנין שעשוי שם. ובשני מיני בעלי מלאכה אלו מהנין עם האומנין שיעשו משלהן [פי' רמב"ם פ"ח ממעילה] באמה קטנה. דהייטו אמה בינונית בת ו' טפחים. כמצוה בתורה. שהיא קטנה יותר מהב' אמות שבשושן. רק בכשהחזירו היה חלוק בין כלים לבנין. דכשהחזירו כלי כסף וזהב. נתנו להן הגזברין שכרן לכל אמה כפי מה שפסקו. אבל רק כפי אמות גדולות שיש בהכלי שעשו. דהייטו אלו אלבע יתירה על אמה שפסקו עליה שהיא בת ו' טפחים. וסתמא כר"מ לקמן. דס"ל דגם אמה כלים היתה בת ו' טפחים. אבל בבנין דלא חשיב כולי האי חשבו עמם יתר על הנאה אלבע לכל אמה. ועכו כן. מדחשבו מאד שלא יבואו לידי מעילה ונמצא עכו קצת פחות מהמדה שהתנו עליה. ויחזו מקום לאותן ב' האמות בחדר ההוא. בקרן מזרחית דרומית היתה אמה של בנין. ובקרן מזרחית לפונית היתה אמה שהיתה מיוחדת לכלי כסף וזהב. וסימנך מלפון זהב יאמה (דף): עב) קרנות המזבח: עג) שהיו

(דף) וג"ל דלהכי יחזו להאמה של כלים לד לפון. משום דכלים קדשי שפי מבנין (כמעילה י"ח ב') ולד לפון שבמקדש ג"כ היה קדוש שפי לענין שחיטת קדשי קדשים (ועי' מ"ש בס"ד בפירושינו מדות פ"א מ"ה). וג"ל עוד דהא דמחזירין בזה ובזה בגדולה. לא שבאמת היו הכלים והבנין במדתם יתירים מאמת בינוני. דא"כ הרי לא עשו הכל בהמדה שאמרה התורה. והרי כתיב הכל מיד ד' עלי השכיל (כזבחים ס"ב א') והיה אסור לשנות. אלא ה"ק שחשבו עם האומנין שכרן לא לפי אמות בינוני שעשו. רק לפי האמות הגדולות שהיו בהומה שבנו. ומוסלין דקאמר ר"ל פוסקין. וה"ה שהיו יכולים להתנות עם האומנין כמה יקבלו בעד כל אמה שבכלי פחות חני אלבע. ובבנין בעד כל אמה שבו פחות אלבע. והאומנים יעשו בזה ובזה אמות בינונית. וא"כ לא היו צריכין במקדש רק אמה אחת בינונית. דהרי רק בהתנאי שהתנו עם האומנים יהיה חילוק בין כלים לבנין. ואעפ"כ עשו כן כדי שלא ישכחו מלהתנות כן. תדע דהרי בכל דוכתי קיי"ל דבדיני אדם אפשר לנמלא (עי' תוס' חולין כ"ח ב') והכא חשבו שמא אעפ"כ יעשו בכמלא

ימא

טלן בני אמה של ה' ה' טפחים. והייטו משום דהנך מעטיהו קרא: עד) כגון חומת החצר. והמקדש והמזבח: עה) כגון ארון ושולחן ומזבח

אחרונה משנה

הקדש ע"כ והייטו כת"ש הר"ב פ"ה דתמורה מ"ה דמדאורייתא אין מכילה בהקדש אלא שצריך לעשות דמים מדרבנן והייטו שלא יהיו מכל הקדש. ותוי"ע לא הבין כן בדבריהם וכ"כ מדנפשי' ולע"ד דברי הרוש' בעצמם הם כך: י ר"מ אומר אמת הבנין ששה. פי' הר"ב חומת הבנין והמזבח ע"כ וכ"ל המזבח עצמו אין מן הקרן והסובב והיסוד שאלו הם בני חמשה לד"ה. ומ"ש הר"כ הלכה כר"מ ובכל דוכתא קיי"ל כר"י לגבי ר"מ. כתב הכ"מ שאני הכא דאחנא שאול דוחתי

הקומץ

וזה גב המזבח [זה] מזבח החכב. וכזה יהיו כל אמות כלים. גמרא במנחות: **יא באיטלקי**. ל' הר"ב מדה של איטליה כו'. ואין לתמוה על הקו"ף. כדאשכחן בעזרא אוסנייכא. ע"ש סוכן. תוס' ריש קדושין: **והרחופן** את הקטרת. והר"ב העתיק וחפני קטורת. וכן הוא בנוסחת מהר"ם ז"ל. ובספרים ישנים: **כמלא** לוגמיו. עיין מ"ש ביומא פ"ח מ"ב: **וכמזון** שתי סעודות לעירוב וכו'. שעיה כבר בעירובין פ"ח מ"ב. וסס מפורשה בס"ד והגני יוסיף בכאן. שגתעוררתי ע"פ מה שכתבתי לעיל פ"ג מ"ב שהגרוגרת יתירה מזית שיש מקום תימה דבפ"ז דעירובין מ"ח פי' הר"ב די"ח גרוגרות ב' סעודות ובפ' בתרא דיומא בגמרא דף פ. שאין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרגולת ובגמ' פ"ג דכריתות די"ד. דשיעור שני זיתים מחזיק בית הבליעה. וגמליגו למדין דלשתי סעודות שהם ו' ביצים יהיו י"ב זיתים. ואיך אפשר מ"כ שהגרוגרת יתירה והרי הם י"ח בב' סעודות. אח"כ ראיתי בתוס' דיומא שהקשו זה. אבל תירוצם אינו עולה לפסק הר"ב [*ועי' המתלוקת בין ת"ק ור"י בפרקין משנה ז]: אלו ואלו מתכוונין להקל. וכן העתיק הר"ב. אבל בעירובין גרסי' וזה וזה מתכוונים להקל וכן העתיק הרמב"ם

*) כ"ה גם בר"ש אבל הוא ב"ש בי שם בויקרא ב' כמיב ובקבן מנחה והוא ביקרא ה' אבל שם כתיב ובקבן מנחה

יא ויש שאמרו הכל. עיינוני ג' מח. : הקומץ. פיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות פי"ב : וחופן. שם פ"ל מה' מעילה יוכ"כ ה"ח : והשותה. שם פ"ב מה' מעילה כ"פ סמב נאחיו פם פוס"ע אי"ח פי' מריב פ"ש : כמזון שתי בעודות. עיינוני שב: כעומת מד: :

חילופי גירסאות

יא במדה. בכל הל' מדה. באיטלקי. שם באיטלקי. הקומץ כו' נעיינוני שם מלא קומצו מנחה ומלא חפניו קטרת. והחופן. בכל הל' וחופן. כמלא נעיינוני מלא. וכמזון בכהל' כמזון ונעיינוני ובמזון.

תוספות רע"ק

משנה יא [אות מ] **כמלא** לוגמיו ביה"כ) גם לענין קדוש הדין כן דצריך שיעשום כמלא לוגמיו כפי מה שהוא אדם תוס' יומא ד"ם. ובפסחים ד' ק"ו :

תוס' אנשי שם

יא תי"ם ר"ח **והחופן** כו' והר"ב כו'. לפנות מלא הכגים הנעוי שבהר"ב בהקומץ את המנחה ג"כ שהעתיק קומץ המנחה. (רש"ב): **וכמזון** שתי סעודות לעירוב. פי' המבערין נמי כמו שהוא אדם שאם הוא זקן ושולה מבערינן כפי מזונו ולקולא אבל אם בעצמן הוא מבערינן בביטול דבטלה דעתו אבל כ"א אבי אסיקנא בגמ' דעירובין פ"ג וכן הלכה הר"ם וכ' עוד ח"ו ובפ' כיצד מצטרפין מס' שבועות דר"מ ור"י ויתכן דכל הני תנאי פליגי אה"ק וקיימי אפי' אחולה וזקן דלכולהו מבערינן בביטול ולה"ק אולה וזקן לפי מזונו ע"כ וע' מ"ש בפ"ג דעירובין מ"ב. (ב"ד):

משנה אחרונה

יא הקומץ את המנחה. וס"מ לאיתני נמי מעבל של מלילה דבעינן חופה את רוב רגלו דבכגלו של החולן הוא. ואיכא נמי כדי שניעה לברכת המזון מדאורייתא דבביעה של האוכל תליא ול"ל דתני ושייל: **וכמזון** שתי סעודות לעירוב. משמע דלכל אדם השיעור בכדי מזונו ואולה שאינו אוכל אלא מעט השיעור בפתות. ולרבעתן בשיעור מחצה. אבל בפ' בכל מערבין ד' למ"ד אמרי' דלאולה וזקן לפי מזונו ולרבעתן בעינוי דבעירוב הולכין להקל. ולפ"ז אמרי' לא אייני בעצמן אלא באולה וזקן ובינוני. ובהכי א"ש הא דמייתי הכא פלוגתא דר"מ ור"י שאין מינו לכאן אלא אחי לאמוטיון דאלו ואלו מתכוונין להקל בעירוב ומינה שמעינן דבעצמן נמי הולכין להקל: אלו ואלו מתכוונין להקל. פירוש הר"ב מה סבר בשבת כו' ולאולה אינו מיובב שהוא

יא ויש שאמרו מדה דקה וכו'. ה"פ דהני תלתא באי ויש שאמרו דקתני במתני' בתחלה פירש לו התחלת המדה דקה האמורה בכל מקום היא מדברית והדר מפ' מדה ביטוית דהייטו ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם אם גדול גדולה ואם קטן קטנה ואם ביטוי ביטוית והדר מפ' בגמ' תלתאה ויש שאמרו מדה גסה וכולהו הני לאחיל ומפ' מלא תרווד רקב וכו' הוו מדה גסה. לשון ס"ר יהוסף ז"ל ויש שאמרו במדה דקה וכו' פי' יש דברים אחרים שאמרו חכמים בשיעור שלהם ואינם אלא במדה דקה ומה הם מדות הלח וכו' ויש דברים אחרים שאמרו חכמים והשיעור שלהם הוא לפי האדם כגון הקומץ של המנחה שאין לו מדה אלא לפי גודל יד הקומץ וכן המלא הפנים שלוקח כ"ג מן הקטרת ביום הכפורים הם לפי גודל ידי הכהן גדול וכן השותה מלא לוגמיו ביה"כ ויש דברים אחרים שאמרו בהם חכמים ואינם אלא במדה גסה הם מלא תרווד וכו' עכ"ל ז"ל. עוד הגיה קומץ המנחה וחופני הקטרת וכתב ס"א גרסי' כמו בדפוס הקומץ את המנחה וחופן את הקטרת וג"ל דשגוש הוא ע"כ. ונלע"ד לפי הנראה דמלת קומ"ץ בנקוד סגו"ל גרסי' המ"ס. ומלת וְחָפַן גרסי' החיי"ת בקמ"ץ חטוף מפני הסג"א שבפ"א והגו"ן בציר"י והוא סמוך דוק: ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. בעזר ת"ח פי' תקפ"ו כתב דהא דאמרי' שיעור שופר כדי שיאחזנו לא אתוקע קאי דא"כ ה"ל למיתניה הכא בהדי כל הני דמי דשיעורן הכל לפי מה שהוא אדם אלא ולאי כדי שיאחזנו אדם סתמא קאמר דהיינו טפח. ובגמ' בפ' בכל מערבין מוקמינן לה כסומכוס דאמר אין מערבין לישראל אלא בחולין דמילי דחזי ליה בעי' והכא נמי במתני' בעי' שיעור מה שהוא אדם ואין שיעורן שוה בכל ובעי' התם בגמ' ליתא פליגא אדר"ם בן אלעזר דאמר מערבין לאולה ולזקן כדי מזונו ולרבעתן כסעודה בינונית של כל אדם ומשני מתני' דתני שיעורא באדם עצמו בחולה ובזקן ולקולא ולא לרבעתן ולחומרא דבטלה דעתו. ובפ' מי שהוליכוהו אמרי' דאמרבע אמות שאמרו לענין שבת באמה דידיה יהבינן ליה והא דלא תני לה הכא במתני' משום דלא פסיקא ליה דאיכא נגס באמריו שנופו בינוני ואמתו קצרה ולא סני ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש: ובמזון שתי סעודות לעירוב. כל"ל ומזון בני"ת: ר' יהודה אומר לשבת אבל לא לחול. רבינו יהונתן הכהן ז"ל מפרש טעם כולל הוי להקל לר' יהודה מלבד הטעם שפירש ר"ע ז"ל וכתבתיו בפ"ח דמסכת עירובין: זה וזה מתכונין להקל. כך היה נ"ל אמנם אני רואה שבפירוש הרמב"ם ז"ל שכתוב זה וזה והרב נעלם

יא במדה דקה. אל מדבר קרויה מדה דקה. לפי שיש מדבריות ירושלמית וגפורית. ומדברית קטנה שבכולן: מדות הלח. יין ומי יין: והיבש. עצרון: באיטלקי. במדה של איטליה של יון. וזו היא מדברית שהיתה בימי משה: כפי מה שהוא אדם. בין קטן בין גדול: קומץ המנחה. דכתיב (ויקרא ב) וקמץ *)ממנו מלא קומצו: וחפני קטורת. אל יוה"כ דכתיב (שם טז) ומלא חפניו קטורת סמים דקה: כמלא לוגמיו. אם שהה מלא לוגמיו ביוה"כ חייב ולפי לוגמיו של שותה מבערינן: כמזון שתי סעודות לעירוב. ערובי תחומין אינו בפחות ממזון שתי סעודות: מזונו לחול. כמזון לשתי סעודות של חול שאוכל מעט ולא כמזון שתי סעודות של שבת דאכיל טפי משום דבסיס תבשילים. ורווחא לבסומי שכיח: לשבת אבל לא לחול. דאדרבה שתי סעודות של שבת פחותים משתי סעודות של חול. כיון דבשבת סעיד שלש סעודות אינו מרבה לאכול בכל סעודה: ואלו ואלו מתכוונים להקל. כל אחד

יא ויש שאמרו מדה דקה וכו' **מדות הלח והיבש** עיי) **שיעורן באיטלקי** עיי) **מדברית**. **ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם**. **הקומץ את המנחה והחופן את הקטורת** פ) **והשותה כמלא לוגמיו ביה"כ. וכמזון שתי סעודות לערוב** פא) **מזונו לחול** פב) **אבל לא לשבת** פג) **דברי ר"מ. רבי יהודה אומר לשבת אבל לא לחול** פד). **אלו ואלו מתכוונין להקל** פה). **ר' שמעון אומר משתי**

מלאכת שלמה

ספחים: **יא** ויש שאמרו מדה דקה וכו'. ה"פ דהני תלתא באי ויש שאמרו דקתני במתני' בתחלה פירש לו התחלת המדה דקה האמורה בכל מקום היא מדברית והדר מפ' מדה ביטוית דהייטו ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם אם גדול גדולה ואם קטן קטנה ואם ביטוי ביטוית והדר מפ' בגמ' תלתאה ויש שאמרו מדה גסה וכולהו הני לאחיל ומפ' מלא תרווד רקב וכו' הוו מדה גסה. לשון ס"ר יהוסף ז"ל ויש שאמרו במדה דקה וכו' פי' יש דברים אחרים שאמרו חכמים בשיעור שלהם ואינם אלא במדה דקה ומה הם מדות הלח וכו' ויש דברים אחרים שאמרו חכמים והשיעור שלהם הוא לפי האדם כגון הקומץ של המנחה שאין לו מדה אלא לפי גודל יד הקומץ וכן המלא הפנים שלוקח כ"ג מן הקטרת ביום הכפורים הם לפי גודל ידי הכהן גדול וכן השותה מלא לוגמיו ביה"כ ויש דברים אחרים שאמרו בהם חכמים ואינם אלא במדה גסה הם מלא תרווד וכו' עכ"ל ז"ל. עוד הגיה קומץ המנחה וחופני הקטרת וכתב ס"א גרסי' כמו בדפוס הקומץ את המנחה וחופן את הקטרת וג"ל דשגוש הוא ע"כ. ונלע"ד לפי הנראה דמלת קומ"ץ בנקוד סגו"ל גרסי' המ"ס. ומלת וְחָפַן גרסי' החיי"ת בקמ"ץ חטוף מפני הסג"א שבפ"א והגו"ן בציר"י והוא סמוך דוק: ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. בעזר ת"ח פי' תקפ"ו כתב דהא דאמרי' שיעור שופר כדי שיאחזנו לא אתוקע קאי דא"כ ה"ל למיתניה הכא בהדי כל הני דמי דשיעורן הכל לפי מה שהוא אדם אלא ולאי כדי שיאחזנו אדם סתמא קאמר דהיינו טפח. ובגמ' בפ' בכל מערבין מוקמינן לה כסומכוס דאמר אין מערבין לישראל אלא בחולין דמילי דחזי ליה בעי' והכא נמי במתני' בעי' שיעור מה שהוא אדם ואין שיעורן שוה בכל ובעי' התם בגמ' ליתא פליגא אדר"ם בן אלעזר דאמר מערבין לאולה ולזקן כדי מזונו ולרבעתן כסעודה בינונית של כל אדם ומשני מתני' דתני שיעורא באדם עצמו בחולה ובזקן ולקולא ולא לרבעתן ולחומרא דבטלה דעתו. ובפ' מי שהוליכוהו אמרי' דאמרבע אמות שאמרו לענין שבת באמה דידיה יהבינן ליה והא דלא תני לה הכא במתני' משום דלא פסיקא ליה דאיכא נגס באמריו שנופו בינוני ואמתו קצרה ולא סני ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש: ובמזון שתי סעודות לעירוב. כל"ל ומזון בני"ת: ר' יהודה אומר לשבת אבל לא לחול. רבינו יהונתן הכהן ז"ל מפרש טעם כולל הוי להקל לר' יהודה מלבד הטעם שפירש ר"ע ז"ל וכתבתיו בפ"ח דמסכת עירובין: זה וזה מתכונין להקל. כך היה נ"ל אמנם אני רואה שבפירוש הרמב"ם ז"ל שכתוב זה וזה והרב

יכין תפארת ישראל בועז

ומזבח החכב שהיו מין אמות קיבוה לכל מ' מהן: עו) ונקט כל הנך ים ויש עד סוף מי"ד הכא. אף שאין להם ענין לטומאה ועהרה דמכילתין. הייטו רק לחידי דנקט לעיל במ"ה דרימון שאמרו שהוא בביטוי נקט נמי בתר הכי כבילה שאמרו שהוא בביטוי. ונקט נמי בתר הכי כל אינך שכולן משתערין לא בגדולה ולא בקטנה רק בבינוני. ולחידי זה נקט נמי ויש שמשתערין בגדולה. ויש שמשתערין בקטנה: עז) ר"ל יש שאמרו חכמים שיהיו ממדדין במדה קטנה: עח) שנלרכו במקדש למנחות ונסכים: עט) ר"ל כל סלה והין ולוג שהיה במקדש. היו כפי אותן המדות שהיו בזמן המשנה בתרן לוטאלינן. ומשערין בהנך. מדהן ממש בשיעור אותן המדות שהיו במדבר בזמן שניתנה תורה לישראל: פ) להכנים לק"ק ביוה"כ: פא) להניח עירוב לתחומין [בעירובין פ"ח מ"ב] (ן): פב) ר"ל משערין אלו הב' סעודות לכל אדם. כפי מה שהוא צריך לב' סעודותיו לחול: פג) דבשבת דבסיס תבשיליו. אבל טפי: פד) דס"ל דסעודה של שבת רגילה לשיות פחותה משל חול. לכל אדם כפי מה שהוא. דמדאכל בשבת ג' סעודות אינו ממלא כרסו בכל שעודה (ן): פה) דתרוייהו ס"ל וכדאמרן: (ן) מיהו אע"ג דקיי"ל כר"י לגבי ר"מ אפ"ה מודה ר"י דרוויחא לבסומא שכיח (וכדמוכח במגילה ד"ז ב') רק ר"י ס"ל דאפ"ה בשבת דאכל לדעתי

נימא. אע"ב דחשבו מאד נאסור מעילה. אמנם ק' מ"ש חשש מעילה שפי מחשש שמא לא עשו כפי המדה שנותה התורה. מ"ב לא קיימו המצוה כלל. ואת"ל התם מ"א. נעשות תיקון לזה. אמרינן דלא נתנה תורה למה"ש (קדושין ל"ד א') אבל לענין מעילה הרי יכולין לגדל החשש ע"י התנאי. עכ"פ ק' מה הועילו חכמים בתקנתן. הרי עכ"פ אפשר שיהנו מהקדש בשעשו דופן הכלי דק קלת יותר מהראוי. ומ"ש שהגאה מעובי הדופן או מהמשך הדופן. וצ"ל שבאמת התנו עמהן ג"כ כמה שקלו הכלים. כאשר באמת הוצרכו לעשות כן בכלי זהב קטנים שלא היה בהן מדה קבועה. כגון מזרקות וכוסות וכדומה. וגם בהן החזירו בחשקל יותר ממה שהתנו: (ן) אבל לעירובי תחומין ושתוף מבואות. אע"ג דגם בהנהו בעי ב' סעודות (בעירובין פ"ו מ"ח) אפ"ה כ"ע מודו בהו דישערו בסעודה קבועה. דהיינו ו' או ח' ביצים (כרמב"ם או כרש"י). דכך הוא שיעור סעודה לרוב אדם (כפאה פ"ח מ"ז). והא דאין משערין בהנך נמי כבתחומין לפי האדם האוכל. דהיינו בשבת או בחול. ה"מ משום דהנך לא אפשר. דבשלמא בתחומין כ"א מניח עירובו לעצמו. לכהי אפשר לשער לפי האדם המניח העירוב. אבל עירובי חצירות ושתופי מבואות שהרבה בני אדם משתתפים בעירוב א'. ומהן יש אוכל הרבה ויש מעט. לכהי א"א לשער לפי המניחין. מה"מ שיערו נביה בסעודה קבועה. אבל בעירוב ומינה שמעינן דבעצמן נמי הולכין להקל: אלו ואלו מתכוונין להקל. פירוש הר"ב מה סבר בשבת כו' ולאולה אינו מיובב שהוא

אחד מהן מתכוין למעט בכסר של עירוב: משתי ידות לבבר משלש לקב. די לעירוב בשתי ידות של כסר של שלש כסרות לקב. ומלא כסר שלש שלישית הקב ושתי ידותיה הוי כסר של עירוב: מכבר בפונדיון. כסר הלקוח בפונדיון מן הנחתום כשמכריס ד' סאים בסלע ותרבעה סאים הן כ"ד קבין שכל סאה היא ששה קבין והסלע הוא ד' דינריס והדינר ששה מטין ומלא הסלע כ"ד מטין ומלאו כ"ד קבין לכ"ד מטין קב לכל מטה והמטה ב' פונדיונים הרי הכסר הנמכר בפונדיון הוא חצי קב. אבל מפני שהחנוני רולה להשתכר וליליח האפיה והטחינה לא יהיה הכסר הנמכר בפונדיון כשמכריס ד' סאין בסלע אלא רובע קב. והרובע האחר הולך בשכר החנוני וליליח האפיה והטחינה. הרי כסר הלקוח בפונדיון הוא רובע הקב דהייט ששה ביצים והוא שיעור שתי שעורות והייטו כסר של עירוב. וכן הלכה: **יב** מלא תרווד רקב. מלא כף עפרורית מן המת אחר שכלה כל לחות שבו: מלא תרווד גדול של רופאים. שהוא גדול משאר תרוודים ושיעורו מלא חפניס: בגרים הקלקי. כחצי פול הבא ממקום ששמו קלקי והפולים שבו גדולים משאר פולים ושיעור מקום גרים הקלקי תשע עדשות ג' על ג' מרובעות ומקום עדשה ד' שערות ומלא מקום הגרים ל"ו שערות: כותבת הגשה. גדולה משאר תמרים ושיעורה מעט פחות מכבילה: כמוה וכגרעינתה. שלריך למעך חללה: ונודות יין ושמן. של עור שנקבו שיעור הנקב שלהן: כפיקה גדולה. שמשימים

ידות לבבר. משלש לקב פו) . רבי יוחנן בן ברוקא אומר מכבר בפונדיון. מארבע סאין בסלע פו): **יב** ויש שאמרו במדה גסה פח) מלא תרווד רקב פט). כמלא תרווד גדול של רופאים צ). וגרים נגעים צא) כגרים הקלקי צב). האוכל ביום הכפורים ככותבת הגשה צג) כמוה וכגרעינתה. ונודות יין ושמן צד). שיעורן כפיקה גדולה שלהן צה).

ומאור

הרמב"ם בכאן: **יב** כפיקה גדולה שלהן. פירש הר"ב שמשימים בפלך כו'. גרסה בעיני דל"ג שלהן וכן לא הגתיק אלא כפיקה גדולה ולכאורה יש פנים לכך מהגמ' פ"ג דכתובות דף כב מ"ר יוחנן ג' פיקות שמעתי. אחת של שתי ואחת של ערב ואחת של פיקה גדולה של סקלין. ומדלא חשיב הא דהכא. ש"מ שהיא אחת מכלל אלו והייטו לו דשתי לו דערב. אבל הר"ם כתב בהפך דהכא לא מיירי בהגהו. דשלהן קתני. וגם הרמב"ם גורס שלהן. וז"ל כפיקה גדולה שלהן. כמו הפלך הגדול אשר יקשרו בו לפי שבזה יקשרו פלך בקלה העוד. וכאשר ינקב נקב רחב [יכנס] ממנו [הפלך] ההוא [יטהר] ע"כ. ולא ידעתי למה השמיט הרמב"ם בבא

זו

בפלך

מלאכת שלמה

בגלגל אשכמי ז"ל הגיה אלו ואלו. ועיין במ"ש שם בפ"ח דעירובין סימן ג': כפיקה גדולה שלהן. פי' הרמב"ם ז"ל כפיקה הגדולה שקשרין בהן שכן דרך לקשור בשולי המודות וכשניקבו בשיעור שתלא מהנקב אותה הפיקה

יב כמוה וכגרעינתה. עיין במה שכתבתי בפ' בתרא דיומא סימן ג':

יכין

דסגי לעירוב תחומין בסעודות קטנות (ח): פו) ר"ל ב' חלקים של כסר שנעשה שלש כמותן מקב. דהו"ל ב' חלקים אלו. ב' הנעיות מקב. והן ה' ביצים ושלש: פז) דד' סאין הן כ"ד קבין. וסלע הוא ד' דינרין. ודינר ו' מטין. ומטה הוא ב' פונדיון. א"כ יש בסלע מ"ח פונדיון. ומלא שאם יטכרו ד' סאין בסלע. יגיע חצי קב לפונדיון. אלא משום שהחנוני רולה להשתכר בהכסרות שמוכר. לפיכך הוא עושה הכסר שמוכר בפונדיון רק מרובע הקב והוא כגודל ו' ביצים. דהרי קב הוא ד' לוגין. ולוג ו' ביצים: פח) ר"ל יש דברים שאמרו חכמים לשערן במדה גדולה: פט) ר"ל מה שאמרו חכמים דכף מלא מאפר רקבובית המת מטמא במשא ובאהל [כרפ"ב דאהלות] אין משערין בתרווד פשוט ביומי. אלא כמלוא וכו': צ) שמשימין בתוכו שממניהן. והוא מחזיק מלא חפניים של אדם ביומי: צא) ר"ל מה שאמרו דנגעי אדם או נגעי בגדים אמ"ש עד שיהיה נגע כגרים. ונגעי בתים אמ"ש עד שיהיה גדול כב' גרסין. שיעור כל גרים הוא כגרים וכו': צב) שם מקום וגדלו כג' על ג' עדשים. וכל עדשה הוא כמקום בשור האדם שבשוטות עליו ד' שערות ברבוע [גיטין דפ"ו] (ט): צג) והוא מעט פחות מכבילה [יומא ע"ג] נמלא דגם בזה שיערו במדה גסה. אלא אמרו לשער בכותבת פשוטה דהייטו תמרה ביומי שנתיבשה: צד) של עור שנתנקבו: צה) ר"ל אין מתטהרין כשנתנקבו. רק כשהנקב גדול כהפיקה גדולה של אותן המודות. ופיקה הייטו כעין כדור גדול. שדרך לעשות בשולי המודות מנוף עור הגוד. שחוזר בו הגוד. ושיעורו היה יהיו אלגס. ואם הנקב שנתהווה בהגוד הוא גדול כאותו הכדור. נטהר ושוב אמק"ש. אבל כשהנקב קטן מזה שאין הכדור יולא דרך הנקב. עדיין מק"ש. מדיכול להקן הנקב שבגוד בלי משפה לומן שיפתח בית החזיזה הישן. כדי להרחיב הגוד. ויקשור בית החזיזה חדש במקום הנקב שיכרוך העור שבמקום הנקב סביב הכדור שיולא מבית החזיזה הישן

לפי האדם. ואלו שמשערין לפי הכסר. טוען מתכוונים להקל. מיהו מלינו דוגמתו (שלהי מ"ק) דקאמר בראש חודש וחנוכה ופוריס וכו' בזה ובזה הרי דפתח בג' וסיים בב': (ט) והא דלא נקט נמי גרים של כתמי אשה. דהרי גם הכך כך הוא שיעורן (כגלה פ"ח מ"ב). ה"מ דהתם אם נמלא גרים גדול

תפארת ישראל

ג' שעודות אפי' בשיש תבשילא אפ"ה אינו אוכל כל כך הרבה כבשעודת חול אף דלא בשיש כל כך: (ח) ותמוה לכאורה דוכי פליגי במליחות. והרי בקל יכול להתברר מתי אדם אוכל אפי. ואם הרי מסתבר כר"מ דרוויחא לבסימא שביחא (כמגילה ד"ז ב'). ואת"ל דלא פליגי במליחות. רק ר"מ משער לפי מה דמצי אכל. ור"י משער לפי מה דאכל באמת. וכמ"ש רבינו ב"י באמת (א"ח רל"א) שהתכם עיניו ברשתו לבני ימלא כריסו בשעודת שחרית בפרטות. עב"פ ק' כיון דשניהן מקילין לשער בשעודה קטנה מה לי אם נאמר שהיא בשעודת שבת או של חול. הרי בין כך וכך בשעודה קטנה משערין. ולמה נקט להו תנא בלשון פלוגתא. וא"ל דלשולם תרוייהו ס"ל דכיון דעיקר טעמא שבשבת אוכל אדם שפי. הוא רק משום שאז אוכל מעדנים. א"כ עני שאין לו מעדנים לכ"ע אוכל בשבת פחות מבחול והייטו מדאוכל ג' שעודות. וא"כ מדמשערין בכל אדם לפי אכלו. א"כ אם הוא עשיר יהיה לרבי מאיר קולא שישערו בשעודתו לחול דאילו בשבת היה אוכל העשיר שפי ולר"י יהיה חומרא דשל"ל שישערו בשעודתו לשבת. ואולם אם הוא עני אז יהיה לר"י קולא שישערו בשעודתו לשבת. דאכל אז פחות מבחול. מדאכל שלש שעודות. ורבי מאיר דסבירא ליה שגם בו משערין בשעודתו בחול. אם כן יהיה על ידי זה חומרא. והיינו דקאמר זה וזה מתכוונין להקל. ולא קאמר זה וזה מקילין. דהרי באמת יש לכל חד קולא וחומרא וכדאמרן. רק שניהן מתכוונים להקל. רבי מאיר מיקל לעשיר. ור"י מיקל לעני: אבל עיקר פלוגתתן היייט דלר"מ מדמטיה דעירוב בחול. להכי משערין בשעודת חול. דהרי בשעת חול צריך שיקנה העירוב. ולר"י כיון דלצורך שבת מניחו להכי משערין בשעודת שבת. אכתם ק' מה אלו ואלו דנקט. הרי ר"מ ור"י דפליגי. רק יחידים מינהו. וא"ל לבאורה דאלו ואלו דקאמר תנא. הייט ר"מ ור"י דרישא משערין לפי האדם האוכל. ור"ם ורבי יוחנן דסיפא משערין לפי הכסר. שני כתות אלו. מתכוונין אלו ואלו להקל. והא דלא קאמר הכי בסוף המשנה. ה"מ. משום דאז לא הייטו יודעין מאן הנך אלו ואלו דנקט תנא. דהרי הם ב' בעלי פלוגתא נפרדין להכי הפסיק כין הנך ב' מיני פלוגתות. וקאמר אלו ואלו. ר"ל אלו משערין לפי האדם. ואלו משערין לפי הכסר. טוען מתכוונים להקל. מיהו מלינו דוגמתו (שלהי מ"ק) דקאמר בראש חודש וחנוכה ופוריס וכו' בזה ובזה

גדול

אחרונה

דאסיק לר"י בקושיא מהא דרוויחא לבסימא שביחא: **יב** ויש שאמרו במדה גסה. הא דלא חשיב אלגב שאמרו שהוא נמי בגסה והייטו אגודל כתבנו לעיל מ"ח: נודות יין ושמן שיעורן כפיקה גדולה שלהן. ל"ל דמתני' דהכא הייטו נמי הך דלעיל מ"ב שהמת שיעורה בפקעיות של שמי. שהתמת הוא הגוד כידוע וכ"כ

בועז

שהוא דבר הנלאה לעין וכי' אפשר לומר דעיקר מלות עוגב שבת פליגי ר"מ דבר המלוה להכרעת בהכילה ואינה אכילה גסה דרוויחא לבסימא שביחא. וכ"י אבר אין להכרעת בהכילה כיון שאריך אדם שעודות וסמלוה היא שהבלעון יהא מלא בתיני מגדים והוא אוכל דבר מועט מהל מין. ומיהו בגמ' לא משמע כן

יכין

בשעודת חול. ומשמע דאם אכל ג' שעודות אינו אוכל כל כך. ולכאורה אינו מובן. דהרי אם אכל ג' שעודות אינו אוכל כל כך. אבל אם אכל ד' שעודות

זו בפ"ז מה"כ: מאור שלא נעשה בידי אדם. פי' הר"ב כגון חור שחרכוהו מיס כו'. כדתנן בדפי"ג דאהלות. וע"ש: כמלא אגרוף גדול. דכיון דלא נעשה בידי אדם. בגיר מהכי לא חשיב. רש"י רפ"ו דבכורות: ישנו. לאותו אגרוף. רש"י: של נשכה. שמונח בלשכה לקדוה את הגריך לבדק הבית. רש"י: כפונדיון האיטלקי. בפ' הזהב משנה ה מפרש הר"ב דפונדיון שני איסרין. ובפ"ט דמקואות משנה ה'. דשיעור איסר איטלקי ד' גרגרי שעורות: וכמלא נקב שבעול. שעושין בו נקב ותוקעים בו יתד לקשור רלועות העול. רש"י: יג [*כל שביס כו'. כתב הר"ב דכתיב לו בגד כו'. מה בגד כו'. עיין בפ' י"א דנגעים מ"ח]: [*חוץ מכלב המים. כתב הר"ב והלכה כר"ע וכ"כ הרמב"ם בפירושו וכבר כתבתי בזה לעניל רפ"ו וע"ש]: וחבר להם מן הגדל בארץ. סיומא דברייתא בת"כ. דכתב הר"ב ריש"א. מה בגד מן הגדל כו'. יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא ת"ל או עור להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ שהוא אפי' חוט ואפי' משיחה. הר"ש. [*וכראה לי דמתיבת או דרים. שהרי היה הכתוב יכול לומר בכולן בוי"ו. וה"נ בלא וי"ו ועכ"פ בלא תיבת או. שאין מקום לטעות לתשוב שיהיה דוקא כלי המחובר מכל אלו מעץ ובגד ועור ושק אלא למדרש שיש במשמע עוד עור והייטו המחובר מכל ארץ לשל יס. ועיין מ"ש במ"ג ממסכת פרה ובת"כ דאיתי ת"ל בעור. אי בעור יש להביא את שחיבר

*) נדי"ו מין

מקבל

כי'

מלאכת שלמה

עדרו וכן פי' הרא"ש ז"ל וכן משמע קצת מתוך פי' הר"ש ז"ל: ר' יוסי אומר ישנו בראש גדול של אדם. בתוספתא קאמר ר' יוסי ישנו בראש סר גדול של נשורי ואחרים אומרים משמו עשה ושלים עשה וכך היו משערין עד שלא בא בן בתיה. ור' ברפון אומר פושע דאשי אגבעותיו ומראה ר' עקיבא אומר קופץ דאשי אגבעותיו ומראה ר' יהודה אומר מניח אגבעו על גולגלו וכופל וחוזר ומוריד: וכשלע הגירונית. משבע של גירון קיסר הייטו ההוא דערק ואינייר וגפק מיניה ר"מ כדאיתא ס"פ הגיזקין דף ל"ו. וכתוב בחדושי הרשב"א ז"ל פ' לא יחפור דף י"ע דמוכח במסכת בכורות פ' על אלו מומין. שסלע גירונית יתרה על סלע סתם שבתלמוד שסלע סתם פחות הוא ממקדח סתם וכ"ש ממקדח גדול ע"כ וע"ש עוד: שהוא כפונדיון. פי' וכמה הוא המקדח הגדול הוא כגודל פונדיון או כגודל סלע או כשיעור מלא נקב שבעול ה"ר יהוסף ז"ל: יג העושה כלים מן הגדול בים וחבר

להר

יכין תפארת ישראל בועז

היסן. מיהו אמן קיי"ל כר"ש דפליג בתוספתא וס"ל דשיעור נקיבת טד הוא בכוגם מסקה [ועי"פ ופי"ע מ"מ]. ולפיכך אחלה לה תמיהת רחוי"ע על שהשמיט הרמב"ם בבא זו [בפ"ז מכלים]: צו) חצון: צז) כגון שחרכוהו מיס או שרלים בכותל. מביא את הטומאה דרך שם מחדר לחדר: צח) [בפי"ג דאהלות מ"מ]: צט) הוא אדם גדול מאד שהיה בזמן המשנה: ק) ר"ל כראש של אדם הגדול ביותר: קא) ר"ל כסלע שהטביע קיסר ערגא (י): קב) כולן שיעורן שוה. וזוטר שיעורי' טפי וטפי מאגרוף של בן בתיה. דמדעשה החלול בכוסה. סגי בהכי. מיהו בין האי ובין האי נאמרו בשיעור גדול. ולא באגרוף ומקדח פשוטים: קג) ר"ל כל הכלים הנעשים מדברים הגדלים בים ואפי' מעלים ועשבים ולמר הגדל בקרקע היס אמק"ע [עי' בתמ"ש פ"ח מכלים ה"ג]. וכ"ש דבע"ח הגדלים שם. אף שאינן מחוברים בקרקע. אפ"ה כשמתו אין בהן טומאת נבילות. וגם כלים הנעשין מעורותן ועצמותיהן. אמק"ט. ואפי' טומאה מדרס אין בהם. והייטו מדאינן דומיא דבגד שמפורש בו קבלת טומאה והוא גדל מהארץ. דהייט שכל בגד הוא מלמר או פשתן או עור. והן ממין שגדורו בארץ ביבשה. משא"כ אלו מדורן בים (יא). מיהו יש דנקט לאו דוקא. אלא ה"ה הגדל תוך נהרות ונחלים. וכן ברוב דוכתא קרי במשנה גם לנהרות בשם ים. ע"ש כל הנחלים הולכים אל הים. [מיהו בפרה [פ"ח מ"ח] דאמרינן דימים כמקוה. אתם ודאי יש דוקא]. ונקטו הך מלתא. וכ"כ כל הך דמשנה י"ד הכא. הייטו מדנקט לעיל כמה מיני ים וים. להכי נקט נמי הגך דים במה שביס טהור וים שהוא טמא. וכ"כ כל הגך דמשנה י"ד. ים וים מיהו: קד) נ"ל דלהכי לא קאמר מפני שעולה ליבשה. ול"ל דנקט לשון בריחה אלא ה"ט. מדים כמה מיני דגים שמורגלין לעלות ליבשה

גזם

גדול מקלקי רשאי לשער בו (כי"ד ק"ל ס"ה) והייטו משום דכל שיעורי חכמים לשחמיר. ונ"ל משום דשיעורין בכל מקום הלגמ"ס (סוכה ד"ו א') וכל הלגמ"ס דיהם כדאו' (רמב"ם פו"מ פ"ב ה"י) חוץ משיעורי כתם (שמ"ם) דאחלין נביה לקולא (כגדה ב"ח ב'): (י) ואע"ג דפונדיון הוא חלק מ"ח שבסלע. וא"כ איך אפשר שיהיה גדול שביהן שוה. ודוחק לומר שקיסר נערא הקטין הסלעים כל כך עד שיהיה הסלע כחלק מ"ח בגדלו ממה שהיה בתחלה. אלא נ"ל דפונדיון הוא משבע נהושת שהיה גדול כסלע כסף. והרי גם דערי נחושת היה להן (בקידושין ד"ח א'). והא דמייתי תנא כל כך סימנים הרבה. והרי במלא מקדח לחוד כבר משומן הדבר יפה. נ"ל דה"ע. כדי שלא נטעה לומר. דכמלא מקדח וחסומו שניהו. וכו כשער. והרי הוא גדול מכסלע. שכו משערין ב"ש בגלגולת שחסרה (בכבורות ל"ח א'). קבל"ל דהכא סלע ומקדח חד שיעורא הוא. ורק אינך סימני דנקט תנא ודאי הייטו טעמא מדאיכא דידע בהאי ולא ידע באחיך: (יא) כך נלפע"ד. ותמוהין

ומאור צו) שלא נעשה בידי אדם צז) שיעורו כמלא אגרוף צח) גדול. זה הוא אגרופו של בן בתיה צט). אמר ר' יוסי ישנו כראש גדול של אדם ק). ושנעשה בידי אדם. שיעורו כמלא מקדח גדול של לשכה. שהוא כפונדיון האיטלקי. וכסלע הגירונית קא). וכמלא נקב שבעול קב): יג כל שבים טהור קג) חוץ מכלב המים. מפני שהוא בורח ליבשה קד). דברי ר"ע. העושה כלים מן הגדל בים. וחבר להם מן הגדל בארץ

אפי'

בפלך כשהגשים טווח בו: ומאור. כמין חלון שממנו האורה נכנסת לבית: שלא נעשה בידי אדם. כגון חור שחרכוהו מיס או שרלים. או שנפל העפר מאליו ונעשה שם נקב ואם [לא] חשב עליו [להשמים או] למאור שיעורו להביא את הטומאה מאהל המת לבית לדרך הנקב. כאגרופו של בן אבטיח. דהייט אדם ידוע אצלם. ובן בטיח שמו. שהיה אגרופו גדול: ושנעשה בידי אדם: שעשאו אדם להכניס את האורה: גירונית. משבע של גירון קיסר: כמלא נקב שבעול. מלא מקדח של לשכה. ופונדיון האיטלקי. וסלע הגירונית. ומלא נקב שבעול. כולן שיעור א' להן ויש מקומות שהיו יודעים בא' מהן. ולא באחר. הלכך תגנה לכולהו: יג כל שבים טהור. כל בריות שבים אם עשה מעורן כלים. אין מקבלין טומאה דכתיב (ויקרא יא) או בגד או עור או שק. מה בגד מן הגדל מן הארץ אף עור *) מן הגדל מן הארץ: חוץ מכלב המים. לפי שכל שאר בריות שבים אין אחד מהם בורח ליבשה כשבאים לגזר אותם. אלא כלב הים בלבד. הילכך הוי [בכלל] עורות היבשה. ואם עשה כלי מעורו

מקבל טומאה והלכה כרבי עקיבא: אפילו חוט אפילו משיחה. ובלבד שיחברנו לו בדרך שאם היו שניהם מן הגדל בארץ מחוברים בחבור כזה היה טמא האחד כשנטמא חבירו: **יד** יש במה שנברא ביום הראשון טומאה. הכי קאמר יש דברים שנברלו ביום ראשון שהעושה כלים מהם יש בהם טומאה כגון הארץ שנברלת ביום ראשון וכלי חרס הנעשים ממנה טמאים: בשני אין בו טומאה. שבו נברא רקיע ואין בו טומאה: בשלישי. נברלו אילנות. וכלי עץ הנעשים מהם מקבלים טומאה: ברביעי. נתלו המאורות. ואין בהם טומאה: בחמישי. עופות ודגים. ואם עשה מהן כלים. אין מקבלים טומאה: חוץ מכנף העוז *) העוז. כנף

אפי' חוט. אפי' משיחה קה) **. דבר שהוא מקבל טומאה טמא קו) : יד ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה קז) . בשני אין בו טומאה קח) . בשלישי יש בו טומאה קט) . ברביעי קי) ובחמישי קיא) אין בהם טומאה קיב) . חוץ מכנף העוז קיג)**

ח"ג. טומאה בד"ל מטמאה ל"ג מלת מטמא. יד בשני נכל הל"י ביום שני.

*) כד"ל המו

ומפרש ביום הראשון נברלו המים. והן מקבלין טומאה. כמו שנתבאר בטומאת משקין. וביום הג' נברלת הארץ והלמחים וקלת הלמחים יטמאו והן הגלוחים לאכילה בלבד. לפי מה שנתבאר בטהרות. ולזה לומר בג' יש בו טומאה ר"ל בקלת שנברלת בו יש בו טומאה. ע"כ. ואחי שפיר טפי לדידיה שהרי היבשה לא נראית עד יום הג' וכן טומאת ארץ הנעשים מדרבנן: חוץ מכנף העוזיה, לשון

מלאכת שלמה

להם מן הגדול בארץ אפי' חוט אפי' משיחה. ובלבד שיחברנו לו בדרך וכו' לשון ר"ע ז"ל והייתי דקתני דבר שכיולא בזה מקבל טומאה: יד ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה וכו'. בעשה כלים מפ' לה הר"ם ז"ל כדמפרש ר"ע ז"ל והרא"ש ז"ל ג"כ הסכים לפירוש זה וכתב אבל

יכין

ליבשה. כידוע ממין דג הנקרא אצל שדרכו לעלות מהמים לתוך שדות תבואה וקטניות שגדלים סמוך לשפת הנהר. זוחל לשם בכנפיהו כדי להשקיע רעבונו משם. ואפ"ה לא ס"ל משום זה יהיו הכלים שנעשים מעורו מק"ט. להכי נקט שבורח ליבשה. ר"ל כשיוקיהו מעודיו. או נרדף מתגיעים שביב. אז בורח ליבשה. ש"מ דהיבשה הוא מדורו האמתי [וכן אשכחן בגיהה [דכ"ל א'] דיוקי שוכן ועליה. מחשבו ביימות. מדשבידי לרבוי לבלונן כשנכפדין. דמוכח כי שם ביחסם]: קה) ר"ל אפי' חיבר רק חוט א' או משיחה באחדכנן בל"א מדבר הגדל בארץ. להכלי שנעשה מהגדל ביש: קו) ר"ל מק"ט. ודוקא בשנתחברו יחד באופן שאילו היו שניהן ממין המק"ט. היה נטמא א' כשנטמא חבירו. אז גם הנך בין שנטמא החוט או הכלי שהוא מדבר הגדל ביש. כשנטמא א' נטמאו שניהן. מדמחוברין יחד [עי' רמב"ם פי"ב מנגעים ה"ה. ופ"ח מכלים ה"ג והמגל"מ שם]. ואע"ג שהחוט והמשיחה אין בעצמן שיעור לק"ט. וגם הן עצמן אמק"ט כלל [כספרא שביה רשו"ע לקמן רפכ"ז] ממלא שנשיהן כשהן לבד גם אמק"ט. אפ"ה כיון שעכ"פ החוט והמשיחה הוא ממין המק"ט. להכי כשמחוברין כשנטמא א' נטמא חבירו [ולא דמי לתחכת המשמש לעץ דעהרו [כפי"ב מ"ו] שאני הכא דהיינו קלא מאו עור]: קז) הגה רק בכלים קמייתי. וה"ק במה שנברא ביום הראשון. אפשר שהכלים שנעשים מהנברא אז יק"ט דהרי אז נברא גולם הארץ. וכמ"ד בראשית ברא אלקים וכו' ואת הארץ. וממנה נעשו כ"ח וכלי מתכות שמק"ט. ואע"ג דגם אור ושמים ומים והר' יסודות עלעמעטע בל"א ארמ"ע נברלו אז. ומהם א"א לעשות כלים. י"ל הרי תמא לא כל הנברא קאמר רק יש במה וכו' קאמר. ור"ל יש בקלת במה שנברא בו אפשרות לק"ט [והרמב"ם בפירושו כאן פי' שביום א' נברא מים שמק"ט מנקין. וכן קאמר ביום ג' שבו נברלו הלמחים שמק"ט אוכלין. ומתוי"ט קלפי' לפירוש זה. ותמהני מאד א"כ ביום החמישי דקאמר תגא אחין בו עומאה. וקשה ומכי עופות ודגים שנברלו בו גם הם מק"ט אוכלין. וא"ל דבשגר אמק"ט כמו שהן הכי חסר מיתה [עי' עוקצין פ"ב מ"ה] א"כ ק' יוס ו' וא"ע]: קח) שבו נברא ריוח הרקיע: קט) שבו נברא אילנות ודשאים. שהכלים שנעשין מהן מק"ט: קי) שבו נברלו שרצים: קיא) שבו נברלו עופות וכל בריות הים שהכלים הנעשים מהן אמק"ט: קיב) ואע"ג דבלת עוף טהור מטמא בבית הבליעה י"ל דלא מייתי הגה רק בטומאה שיש בהגוף לכל דבר. משא"כ טומאת נבלת עוף טהור אינו רק לאדם באותה רגע שהיא בבית בליעתו [ולפמ"ש לעיל סי' ק"ז דתנא רק בטומאת כלים קמייתי וכן משמע מהר"ם והר"ב. כל מעיקרא. לא קשה מידי]: קיג) ר"ל חוץ מכלים הנעשים מקני עצות העזייה דמדהן גדולים וחזקים מק"ט מד"ס. מיהו

תפארת ישראל

בזה דברי הרמב"ם (רפי"ח דנגעים) שכ' שפי' הגדל מהארץ. מדידוע שרוב הנעה"ח יתהוו מהלמחים. אלו ליפנא משמע שמתפרנסין מלמחים. וזה תמוה להרי ידוע דגם הדגים אוכלין עשבים. וכן נמצא במעיהן. עשבים שאכלו במים. וכן אמרינן (עירובין כ"ז ב') דמה"ע מהשבו דגים גדולי קרקע. (עי' רש"י שם). ואע"ג דפסחים ל"ע א' אמרינן דלא מחשבו דגים גדולי קרקע. ל"ל

בועז

בזה דברי הרמב"ם (רפי"ח דנגעים) שכ' שפי' הגדל מהארץ. מדידוע שרוב הנעה"ח יתהוו מהלמחים. אלו ליפנא משמע שמתפרנסין מלמחים. וזה תמוה להרי ידוע דגם הדגים אוכלין עשבים. וכן נמצא במעיהן. עשבים שאכלו במים. וכן אמרינן (עירובין כ"ז ב') דמה"ע מהשבו דגים גדולי קרקע. (עי' רש"י שם). ואע"ג דפסחים ל"ע א' אמרינן דלא מחשבו דגים גדולי קרקע.

דאינהו נופייהו לאו בני קבולי טומאה נינהו. ודבר הגדל ביש באפי' נפשי' נמי לא מקבל טומאה. והתבור יהא נוהם לגן טומאה מכ"ל הא שאינו מן הסכנה. אם לא שנאמר שכך קבלו הלכה. ובאמת לפי מ"ש תוי"ע בשם מהר"ם דבר הגדל מן הארץ המתובר לו הוא לאחר לקבל טומאה כגון בגד של עצם פ"ש ושור ממשה על מתשה. אבל מהני דקתני חוט לו משיחה אין נייחש לפ"ז וכן הקשה במשנה למלך רים הל' כלים. ועוד כתב מהר"ם שם בשם הר"י מקימפונ"ש דאם מבר לו מן הגדל בארץ אין שמא אלא אותו הלטוטה שהוא מן הגדל בארץ ולא דבר שביש. ומשמע דס"ל דחוט לו המשיחה לבדו עומא אע"פ שאלו לא חבורו לדבר שביש אין מקבלין טומאה. מהכי ליה מיבורן להכלים ביטור טומאה כאילו הם מן הארץ. וכ"כ הרב משנה למלך. וזה דבר תמוה דכל חד באפי נפשי' לא מקבל טומאה ומתמת חבורן יקבלו טומאה ומכ"ל הא. ולע"ד נראה הביאור כפי' מהר"ם ז"ל שיש מן הגדל בארץ ביטור לטומאה והא דקתני אפילו חוט לו משיחה דבר המקבל טומאה. ה"ק לא מבעיא אם חבר הגדל ביש להגדל מן הארץ עצמו והיינו החיבור מעלית של עצם פ"ש למעלית הגדל ביש פשיטא דהגדל מן הארץ מביא טומאה על כולו דבחיבורן גלי דעתי' דיחתא ליה שיהיו כגוף אחד וחשיב הכל כגדל בארץ. אלא אפי' חבור יחד ע"י חוט ומשיחה שיוצא מן הגדל בארץ וחבר המעלית של הגדל בארץ מן הסוט היוצא לחה שבגדל ביש הוי נמי חבור כאילו חבר המעלית עצמה דמ"מ הא חזינן דיחתא ליה בחבורן וחשיב הכל כגדל מן הארץ. עוד כתב הרב משנה למלך דמסקקא ליה אם נקח לחבר הגדל ביש ולחבר הגדל בארץ ונעשה זה בזה חי אחלי' בחד דוכתא כמו בעמר גמלים ומחר כחלים כפי"ח דנגעים. אז דלמא אחלי' אתם שאינם מיכרין. אבל הכא אחלי' אחר שנעשה הממובר לו עומא כמ"ש הרמב"ם דבחבורן הכל עומא. אבל מ"ל לבנות חוט ומשיחה דאינהו נופייהו לאו בני קבולי טומאה נינהו. ודבר הגדל ביש באפי נפשי' נמי לא מקבל טומאה. אם לא שנאמר שכך קבלו הלכה. אם לא שנאמר שכך קבלו הלכה. ובאמת לפי מ"ש תוי"ע בשם מהר"ם דבר הגדל מן הארץ המתובר לו הוא לאחר לקבל טומאה כגון בגד של עצם פ"ש ושור ממשה על מתשה. אבל מהני דקתני חוט לו משיחה אין נייחש לפ"ז וכן הקשה במשנה למלך רים הל' כלים. ועוד כתב מהר"ם שם בשם הר"י מקימפונ"ש דאם מבר לו מן הגדל בארץ אין שמא אלא אותו הלטוטה שהוא מן הגדל בארץ ולא דבר שביש. ומשמע דס"ל דחוט לו המשיחה לבדו עומא אע"פ שאלו לא חבורו לדבר שביש אין מקבלין טומאה. מהכי ליה מיבורן להכלים ביטור טומאה כאילו הם מן הארץ. וכ"כ הרב משנה למלך. וזה דבר תמוה דכל חד באפי נפשי' לא מקבל טומאה ומתמת חבורן יקבלו טומאה ומכ"ל הא. ולע"ד נראה הביאור כפי' מהר"ם ז"ל שיש מן הגדל בארץ ביטור לטומאה והא דקתני אפילו חוט לו משיחה דבר המקבל טומאה. ה"ק לא מבעיא אם חבר הגדל ביש להגדל מן הארץ עצמו והיינו החיבור מעלית של עצם פ"ש למעלית הגדל ביש פשיטא דהגדל מן הארץ מביא טומאה על כולו דבחיבורן גלי דעתי' דיחתא ליה שיהיו כגוף אחד וחשיב הכל כגדל בארץ. אלא אפי' חבור יחד ע"י חוט ומשיחה שיוצא מן הגדל בארץ וחבר המעלית של הגדל בארץ מן הסוט היוצא לחה שבגדל ביש הוי נמי חבור כאילו חבר המעלית עצמה דמ"מ הא חזינן דיחתא ליה בחבורן וחשיב הכל כגדל מן הארץ. עוד כתב הרב משנה למלך דמסקקא ליה אם נקח לחבר הגדל ביש ולחבר הגדל בארץ ונעשה זה בזה חי אחלי' בחד דוכתא כמו בעמר גמלים ומחר כחלים כפי"ח דנגעים. אז דלמא אחלי' אתם שאינם מיכרין. אבל הכא אחלי' אחר שנעשה הממובר לו עומא כמ"ש הרמב"ם דבחבורן הכל עומא. אבל מ"ל לבנות חוט ומשיחה דאינהו נופייהו לאו בני קבולי טומאה נינהו. ודבר הגדל ביש באפי נפשי' נמי לא מקבל טומאה. אם לא שנאמר שכך קבלו הלכה. אם לא שנאמר שכך קבלו הלכה. ובאמת לפי מ"ש תוי"ע בשם מהר"ם דבר הגדל מן הארץ המתובר לו הוא לאחר לקבל טומאה כגון בגד של עצם פ"ש ושור ממשה על מתשה. אבל מהני דקתני חוט לו משיחה אין נייחש לפ"ז וכן הקשה במשנה למלך רים הל' כלים. ועוד כתב מהר"ם שם בשם הר"י מקימפונ"ש דאם מבר לו מן הגדל בארץ אין שמא אלא אותו הלטוטה שהוא מן הגדל בארץ ולא דבר שביש. ומשמע דס"ל דחוט לו המשיחה לבדו עומא אע"פ שאלו לא חבורו לדבר שביש אין מקבלין טומאה. מהכי ליה מיבורן להכלים ביטור טומאה כאילו הם מן הארץ. וכ"כ הרב משנה למלך. וזה דבר תמוה דכל חד באפי נפשי' לא מקבל טומאה ומתמת חבורן יקבלו טומאה ומכ"ל הא. ולע"ד נראה הביאור כפי' מהר"ם ז"ל שיש מן הגדל בארץ ביטור לטומאה והא דקתני אפילו חוט לו משיחה דבר המקבל טומאה. ה"ק לא מבעיא אם חבר הגדל ביש להגדל מן הארץ עצמו והיינו החיבור מעלית של עצם פ"ש למעלית הגדל ביש פשיטא דהגדל מן הארץ מביא טומאה על כולו דבחיבורן גלי דעתי' דיחתא ליה שיהיו כגוף אחד וחשיב הכל כגדל בארץ. אלא אפי' חבור יחד ע"י חוט ומשיחה שיוצא מן הגדל בארץ וחבר המעלית של הגדל בארץ מן הסוט היוצא לחה שבגדל ביש הוי נמי חבור כאילו חבר המעלית עצמה דמ"מ הא חזינן דיחתא ליה בחבורן וחשיב הכל כגדל מן הארץ. עוד כתב הרב משנה למלך דמסקקא ליה אם נקח לחבר הגדל ביש ולחבר הגדל בארץ ונעשה זה בזה חי אחלי' בחד דוכתא כמו בעמר גמלים ומחר כחלים כפי"ח דנגעים. אז דלמא אחלי' אתם שאינם מיכרין. אבל הכא אחלי' אחר שנעשה הממובר לו עומא כמ"ש הרמב"ם דבחבורן הכל עומא. אבל מ"ל לבנות חוט ומשיחה

ציונים

יד מבנף העוז. מיי' פ"ח מל"ב ה"ח ב':

תוספות אנשי שם

יג אפי' חוט כו' מימה דהכתם חוט טמא מטמאה מיכעיא ולפירש"י שכ' התי"ט בפ"ג דטוהר מ"ח מיתה דחוט של מטמאה גרע מחוט כתם ונראה דגם לפי' העבור שכ' שם להרמב"ם כאן יש לייחס דה"ק אפי' מטמאה באיכה מין נגד כ"ב כמו המחוט. (כ"ח) יד הי"ם הר"ה ויש כו' וא"ב שפי ט' · מטמע דדמיקא ליה טוכא לומר דמשמעינו

משנה אחרונה

דפליגי מה נקבא הגדל בארץ דחכמים סברי שחיותו וגידולו מן הארץ וכלב מיותו וגידולו מן המים ולא מן הארץ אמ"פ שבוטח ליבשה. וא"ע סבר דבשיבן הילוכו בארץ: אפי' חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה עמא. הלשון קשה וכי חוט לו משיחה הם דבר המקבל טומאה. והרמב"ם בהבורו הסמיכ דבר שמקבל טומאה. והרמב"ם בפירושו מפרש דבר שמקבל טומאה אחיכור קאי אם חבורו לו בשתי חכיפות שכיולא בו אם שניהם מדבר הגדל בארץ הוי חבור ליעמא זה מחמת זה ה"ל הוי חבור וכ"כ הרא"ש רפי"ח דנגעים. ומ"מ איכו מתמיע הלשון. ומקתני דבר שמקבל טומאה משמע שחבר לו דבר המקבל טומאה והיכי קתני לה על חוט ומשיחה. ועוד כיון דמחיבויא דקרא לו בעור מכיון הא לחבר לו מן הגדל בארץ. דלמא לא אחי קרא אלא כשחבר לו דבר המקבל טומאה כמו בגד של עצם על עצם דבפני עצמו מקבל טומאה מהכי קרא לחבור מעי' גוף אחד שאף דבר שביש המחובר לו עמא כמ"ש הרמב"ם דבחבורן הכל עמא. אבל מ"ל לבנות חוט ומשיחה

ל' מהר"ם ג"ל טוֹלת העזניה כמו נמרטו כנפיה דאלו טרפות דפירם"י טוֹלת הגדולות. ה"ג טוֹלת העזניה גדולות מאד וחותכים אותן ועושין מהם כלים. ע"כ. [*והא דקתני חוץ לאו דוקא דהא כלב שביס תנן לעיל דטמא. ועיין במ"ג פי"ד]: המצופה. לפי' הר"ב נראה דקאי אביצת הנעמית בלבד. ומהר"ם כתב דקאי נמי אטוֹלת העזניה ושכן משמע בתוספתא: **טַן העושה כלי קבול מ"מ טמא.** פי' הר"ב מ"מ ואפי' לא עשאו ראוי לקבל אלא משהו. וקלת קשה דהוה ליה למתני כלי קבול מ"מ טמא מהו העושה דקתני ועוד אמאי לא קתני משהו בהדיה. ול' מהר"ם ג"ל לפרש ליקט מ"מ מן הטמאים ומן הטהורים ועשאו כלי א' טמא והיינו הא דתנן לעיל העושה כלי מן הגדל ביס וחיבר לתן מן הגדל בארץ כו' והאי דהדר תנייה משום דבעי למתני העושה משכב ומושב מ"מ טמא וה"פ אם עשה משכב ומושב מבגד ומסק ועור ומפן טמא. כדאמרינן בפ' כלל גדול [ומתני' היא בסוף פ"ד דמעילה] הבגד והמסק. המסק והעור. העור והמפן. מלטרפין לטמא כקל שבהן ואר"ש מה טעם האיל ורחויה לטמא מושב ופי' ריב"א משום דשוו בשיעורייהו לענין מושב דתניא [מתני' היא לקמן פרק כז] קילע מכולן טפח טמא ואמרי' טפח למאי חזי. למושב. פי' דבמושב שיעורן שוה דכולהו שיעורן בטפח להכי מלטרפין במשכב. תע"ג דאין

מלאכת שלמה

כ': מה נשתנה כנף העוז מכל הבנפים ובל מה שנברא ביום השישי טמא. כך ל"ל. ויש גורסי' מה שנתה כנף העוז וכן הגיה החכם הר' יהוסף ז"ל והחכם הר"ם ז"ל: **טַן העושה כלי קבול מכל מקום טמא.** ואפי' לא עשאו ראוי לקבל אלא משהו עכ"ל ר"ע ז"ל אמר המלקט נראה שהוא פי' עצמו אבל הרמב"ם ז"ל וגם הר"ם והרא"ש ז"ל פירשו דאפילו

ביצת נעמית המצופה קיד). **א"ר יוחנן בן נורי מה נשתנה כנף העוז מכל הבנפים** קטו). **ובל שנברא ביום השישי** קטו) **טמא** קיז): **טַן העושה כלי קבול מכל מקום** קיח) **טמא. העושה משכב ומושב מכל מקום טמא** קיט).

הא. נשתנה שם שנשתנה. וכל שם ג"ג. העושה

כנף העוזיה דרבנן גזרו טומאה בכלים הנעשים ממנה דאתי לאחלופי בשאר כלים: וביצת הנעמית המצופה. בת היענה מחרגמינן נעמיתא ורבנן גזרו טומאה בביצתה כשהיא מצופה כיון דבלא לפוי נמי טומדת אבל בשאר ביצים אפי' במצופה לא גזרו כיון דבאוזה מצופה לא קיימא כלל: כל שנברא ביום השישי טמא. חיות ובהמות ושרצים ואדם. אם עשה כלים מעצמותיהן או מעורותיהן מקבלים טומאה: **טַן העושה כלי קבול מכל מקום.** ואפי' לא עשאו ראוי לקבל אלא משהו: משכב ומושב מכל מקום.

לישיבה

תוס' אנשי שם

דמשנתינו מיירי מטומאה דרבנן ולא ידעתי מה עשה הגאון לכנף העוז וביצת הנעמית שאינו אלא עזיזא דרבנן כמ"ש הר"מ והר"ב וגם הכלים עצמם מגומגמין במ"ש ומ"ש עפי' לדידי' כו' דאם ר"ל לדחות זה פי' הר"ם והר"ב המהני דהא גם המה לא פרשו טומאת מארץ בטומאה דרבנן רק בטומאה מה"ש ומיירו בכלים הנעשים ממנה. ובגמרא דמ"ש דמ"ש לדידים כו' היינו להרמב"ם עצמו והיינו דק"ל למה נדחק הר"מ לפרש טומאת יום הג' בעמים ולא בארץ עצמה ניחא לי' דטומאת מארץ אינה אלא דרבנן דהיכי דמי אם בעשה כלים ממנה ומקלה באור טומאתם דאוריי' ואם לא נקלו אינן מקב"ט כלל בשנם י"ל דמ"ש הר"מ ביום הג' הארץ והעמים רמז לטומאת ארץ עצמה ג"כ. (תכד"ן):

משנה אחרונה

כל לפור כל כנף. כלומר חוץ מן הטוף הנקרא עוז וביצת נעמית. ונראה משום שאלו הם גדולים הרבה וכלים מעצמותיהן מיתלפי בשל בהמה גזרי' בהו. ובביצה דוקא מצופה שאינה מתקיימת בלא הצופוי. ובשאר כל הכלים אדרבה ליפוין משהרן כדלעיל פי"ח. ומ"ש תוי"ט דחוץ דהכא לאו דוקא דהאיכא כלב המים. ואינו מוכרח דהכא בימי הבריחה חיירי ובבריחה לא הוחזר כלב ולא בהמה אלא ישראל המים שרץ וגו': **טַן העושה** כלי קבול מ"מ עמא. פי' הר"ב אפי' אינו ראוי לקבל אלא משהו ע"כ. ובראה לפי שעת הר"ב גבי כלי חרס פ"ב מ"ב גבי הדקין דאין מיטמאין אלא ע"כ מחזיקין כשיעור המפורש שם. ל"ל דהכא לא חיירי בכ"ח אלא בכלי עץ ועור דפרקין בהו חיירי. ומ"מ פשטא דמתני' משמע דהיינו כדמסיק הטעם כיס מעור המלה ומייר וכרמון בחקקו התיוקות. והיינו מכל מקום אפי' מידי דלאו אורחא לעשותן לקבלה אם עשאן לכך

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

איהו מדלא קאמר נמי חוץ מכלב המים ש"מ דהכי פליג אדר"ע לעיל [מי"ג] וס"ל דכלב המים אמק"ט. וכן משמע נמי מדקאמר לעיל דברי ר"ע. ש"מ דרק ר"ע ס"ל הכי. ויחידאה הוא בזה. וכיון דאתמה דהכא פליג עליה הרי קיי"ל דהלכה כאתם משנה [כיבמות מ"ב ב'] וכן פסק הרמב"ם [פ"א מכלים ה"ג] דלא כר"ע: קיד) דכשהיא מצופה היא בת קיום ומה"ט שייכן מק"ט מד"ם [ורתוי"ט הביא בשם מהר"ם דמלת מצופה גם אכנף עוז קאי. ובכן משמע בתוספתא [ב"מ פ"ז] והיינו מדקאמר התם דשב"א אומר משום ר"מ. אף בילת תרעולת המצופה מק"מ. ולא אמרו בילת נעמית אלא בהוה]. וא"ת עכ"פ הרי תניגן כל המצופים טהורים [כפ"א ופי"ד]. י"ל דהיינו שמקק"ט בעבור המתכת שבצפויו. אבל הכא לא משום הצפוי טומאים רק שע"י הצפוי יהיה להב"ק שהתיו קיום. והרי כל שיש לו ב"ק מ"מ עמא [במע"ז]: קטו) דס"ל דכל העשוי משום כנף גם של שאר עופות. אפ"ה כשהיא בת קיום מק"ט מד"ם [ביאהו מדלא קאמר נמי בילת נעמית ש"מ דבה מודה. דבק היא כשהיא מצופה מק"ט. ולא קליפת שאר בילים. והיינו דס"ל דשיהן מדהן חזקים ובני קיום מק"ט. להכי קאמר בשלמא קליפת בילה שהוא דבר המשתבר. שפיר יש חילוק. דדוקא קליפת בילת נעמית הוא שעמדים בל"ח שהוא הצוף היותר גדול בטולה. לכאי גם קליפת בילתו הוא יותר חזק ומתקיים כשהוא מצופה. אבל כנף הוא קנה של טולה. אינו דבר המשתבר. דבל קנה של טולה אינו משתבר. לפיכך מ"ש כנף עז מכל הכנפיים. לפיכך כל כנף שיש לו ב"ק כ"ש עמא. רק דבכו חכמים בהוה דלגילין להשתמש בקני כנף עז מדמתוות עפי מבשאר עופות. ובכנן ס"ל דלאו משום קיומן לבד. הכן ב' מק"ט. דמ"ש אל אתן נמי בת קיום ולאי הוא ויק"ש. אלא משום דדמיין לכלי עצים [כרמב"ם פ"א מכלים ה"ג] לפיכך הני מנתי אין אחריני לא]: קטז) שנברלו בו בהמות וחיות ושרצים ואדם: קיז) **ואע"ג** דעור האדם שביבדו אינו טהור מדאורייתא. **וא"ל** דעכ"פ עמא מדרבנן [כחולין קכ"ב א'] והרי גם טומאה דרבנן קחשיב הגא. ככנף עוז וביצת נעמית לעיל. שכתב הרמב"ם שטומאתן מדרבנן. **עכ"פ** קשה הרי עור שבילה ושרצים לאחר שהופשט טהור גם מד"ם [בחולין קכ"ג] וכ"כ עצמות וקרניים וסלפיים טהורים לגמרי [בחולין קי"ג ב'] וכ"כ חלב בהמה טהורה שהגבלה טהור לגמרי [בשוקלין פ"ג מ"ב]. י"ל דכולהו אע"ג שאין בהן טומאת עצמן עכ"פ אם עשה מהן כלים מק"ט. והרי כל הדך דנקט הגא דיש בהן טומאה. היינו שמקבלין טומאה מדבר אחר הטמא. ואעפ"ב שני הגא בלשניה הכא וקאמר טמא. ולא כדקאמר לעיל יש בו טומאה. משום דהכך כולהו לעיל א"א שיהיה טומאה בעצמותיהן רק יש בהן שייכות טומאה כשנעשה מהן כלי. אבל הכך דביום השני. כל שנברא בו טמא ר"ל אפשר שיהיו הן עצמן טמא. דהיינו כשמהו [ובולה מתיתין משנה שא"ל היא. ולא דמי כלל לשאר יש ויש דנקט. דבכולהו י"ל דשמעינן דבר מה לדינא. משא"כ משנתינו אין בה שום נ"מ לדינא. ואי משום דנפי לאשמעינן דין דכנף עוז וביצת נעמית שמק"ט. ואגבייהו נקט כולהו. עכ"פ אין לנו שום נ"מ גם בהכך ב' אם נכנלו ביום השמיני או ביום אחר ומה קמ"ל בזה. אולם הנם שאפשר להביא עוד מתוק ולמלוה גם בהכך שום נ"מ לדינא. כגון לענין כדר וכדומה. אמפ"ש ממקומו הוא מוכרע עפי לומר דאלו ואלו דברי אלקים חיים. והן הן הדברים שבסה עתיק יומין בסוד ד' ליהאו וברימו לחודיעם. מי יתן מיהו מעמא לא אחד וד"ל]: קיח) האי מ"מ אתא לאשמעינן. דאפי' הוא מעור אלא נעבד. לא אמרינן דהו"ל כגולמי כלים. ואפי' מקבל רק כ"ש [ועי' ספי"א הו"ק] ואפי' לא נעשה הב"ק רק ע"י אחיבר מין שאמק"ט למין המק"ט [בלעיל מי"ג] בכולהו נוונא מק"ט [ובמה שהקשה רחוי"ט אדקתא העושה כ"ל דאתא לאשוקי במאה קליפת אגוז]: קיט) הא דלא כלליהו הגא. הכך הרתי בחד בבא. ה"ש מלאה דמי הך מ"מ למ"מ דלעיל. דלעיל קאמר מ"מ. היינו ממאים והיינו הטומה דקתני וכן פי' הרמב"ם והר"ש והרא"ש. ואפשר דהר"ב לא ניחא ליה לפרש כן משום סיפא דעושה משכב ומושב דהתם אין לפרש כן דפשיטא דכל מידי חזי למשכב ומושב ומיהו גבי משכב ומושב גם פי' הר"ב לא מתייחב דליתיבה בל דהו נתלה וכשכן לא לגיך לאשמעינן דבהדיא תניגן לה בפ"ב דזבים. ופירוש מהר"ם דלעניין ליטוף דבר שביש עם דבר הגדל בארץ קמ"ל. ג"כ איכו מובן דהא חזי לה לעיל בהדיא. ומ"ש מידי דמשכב ומושב הדר חזי לה. משכב ומושב נמי לא לגיך דכיון דמלטרפין לטומאת כלי קיבול ה"ה למשכב ומושב דמאי בנא. ואי לעור וצק ומפן דמלטרפין פשיטא דלא לגיכא דהא תניגן לה בהדיא פב"ז מ"ד המקלט מכולן טפח כו'. **ויש** לפרש הטומה כלי קבול מ"מ עמא. כגון שדרך כלי קבול אין פחות מארבע דפנות והוא עשה שלש דפנות אע"פ שאין מקבל במלואו כיון שעשאו לקבל עמא כדפי' פ"ד מ"ב וכן אם עשאו מתחלה נקוב כמוניא כמון אע"פ שכלי שלש עשר ברמוניים אם עשאו מתחלה כך עמא כמ"ל בשם הרמב"ם. וכן הטומה משכב ומושב מ"מ. שהרי משכב ומושב הוא שיהא מיוחד למשכב ולא שא"ל עמוד ונעשה מלאכתיו. ואם עשאו למשכב בלילה ומלאכה ביום ה"ז כמיוחד למשכב שבאותה שעה מיוחד למשכב אין ר"ל עמוד. ולפי מ"ש בפכ"ד מ"ב דיש חילוק בין פשוטין לכלי קבול דכלי קבול אם חק קפיא בקבא אחר בדאמר' פ"ק דחולין דף כ"ש והכא דאתי לאשמעינן' דכלי קבול עמא במשהו אפי' וכשהשה כלומר שעשאו לשם כך לקבל משהו אתם עשאו לשם מדה מהובה אינו עמא עד שיגמרנה. מעור

ליסיבה מוטעת. כגון שיהיה נשען. או נתלה בו: מעור המצה. דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ: ומן הנייר. העשוי מעשבים: שיש להן מעשה. כיון שחקקום: ואין להם מחשבה. אם חשבו למוד בהן עפר כמות שהן חקוקים מאליהן ולא עשו בהן מלאכה. אין מחשבתן מביאתן לידי טומאה: **טז** קנה המאזנים. הרמאים עושין אותו חלול. ומניחין בחללו כסף חי וכששוקלין מטין בקנה מעט והולך הכסף חי לצד הדבר הנשקל ומכביד ומכריעו: והמחוק. שמוחקין בו המדה כשהיא גדושה. ואם עושין אותה של דלעת וכיולא בה מן הדברים הקלים הוא מיקל ורע למוכר ואם עושים אותה ממתכת הוא מכביד ורע ללוקח. אבל עושים אותה של זית ושל אגוז ושל אשכרוע. והרמאי עושה המחוק של זית ושל אגוז חלול. כשהוא מוכר מכניס בו

העושה כים מעור המצה (קכ). **ומן הנייר** (קכא). **טמא. הרימון. האלון** (קכב). **והאגוז. שחקקום התינוקות** (קכג). **למוד בהם את העפר. או שהתקינום לכף מאזנים** (קכד). **טמא** (קכה). **שיש להם מעשה** (קכו). **ואין להם מחשבה: טז קנה מאזנים** (קכז). **והמחוק** (קכח). **שיש בהן בית**

האלון. פרי הוא. שקורין גלאנ"ץ. רש"י פ"ק דחולין דף יב: **שחקקום**. נקב קטן בגדיהן והוציאו האוכל שבתוך הנקב. רש"י: **למוד** בהם את העפר. כדרך שהתינוקות עושים לשחוק. רש"י: ["**טמאים**. עיין בפי' הר"ב מי"ח ומ"ש שם בס"ד]: **ואין** להם מחשבה. פי' הר"ב אם חשבו למוד כו'. משמע דאילו מדדו הוי מעשה. והא דסיים ולא עשו בהן מלאכה. היינו שלא מדדו. אבל רש"י כתב שאפי' מדדו בה אלא שלא עשו בה מעשה לשם כלי: **ואין** להם מחשבה. שאם בן דעת חשב עליהן טומאים במחשבה דתנן [שבת"ה] כל הכלים יורדים לידי טומאתן במחשבה. רש"י [שם דף יג]: **טז והמחוק**. כתב הר"ב עושים אותה כו' ושל אשכרוע. מפורש בשם פ"ק יב: **והאכל**

מלאכת שלמה

דף ס"ו כתבו דאילו נבי לפת ואתרוג שחקקו קטני שאינם מקבלין טומאה לפי שאינם מתקיימין ע"כ. וכן פסקה הרמב"ם ז"ל שם בחבורו אלא שקשה בעיני

קאי העושה וכו' מ"מ טמא אפי' מעור המצה ומן הנייר וכו' וטמא שהוא פי' הרמב"ם ז"ל שם בחבורו ר"פ שני: **הרימון והאלון** וכו'. תוס' פ' במה אשה

יבין תפארת ישראל יבין

היינו בכל איזה מין שם בו ב"ק מק"ט. אבל הכא מרבה במלא מ"מ. בכל איזה הבמים מדרש שיהיה עומד ויושב שוכב ונתלה נשען [בכפ"ב דזבים] ובכ"פ לריך שיהיה רחב טע"ט. ויהיה מיוחד למדרס: קכ) היינו עור דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ לעבדו: קכא) הוא העשוי מעשבין כעין פאפיר שלנו [ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ב פי' י"ז]: קכב) לאיכעלען בל"ש: קכג) דג' מיני פירות הללו קליפתן קשה. והילדים חוקקין ומוציאין מתוכן הגרעינין. כדי לעשות מהקליפות כלים לשחוק. למוד וכו': קכד) ר"ל או שמלאו קליפות החקוקות וקבלו בהן חוטין לחוות כעין מאזניים: קכה) ר"ל מק"ט מדתקנום הילדים לכלי שחוק שלהן: קכו) ודוקא בדאיכא הרתי מעשה ומחשבה דידהו מהני להחשב כלי. אבל מעשה בלי מחשבה. כגון שחקקום בלי שום מחשבה להכלות מלאכת מה. אפי' מדדו בהן אח"כ לא אמרינן הוכיח כופן על החלהן שלכך התחוו בתחלה בשעה שחקקום. או שמלאו הקליפות חקוקות. ולא עשו בהן מעשה להקנום למוד או להיות מאזנים. רק אמרו ברוגים ליתנו למוד בהן אמק"ע [עי' רש"י חולין די"ב ב' ד"ה בים]. והא דקאמר שם להן מעשה אילה"ק הרי מעשה דידהו לא מהני בלי מחשבתן. וכ"כ ק' סיפא דקאמר ואין להן מחשבה. והיינו מחשבה בלי מעשה. ולמה לא נקט רבותא טפי. דאפי' מעשה דידהו לא מהני כשאין עמה גם מחשבה. כ"ל דלרש"י הכ"ל דהרתי בעינן. ה"ק. שם להן מעשה. אם עשו הן המעשה בלי שום מחשבה. ואח"כ חשב הגדול. שיהיה לשום מלאכה. מהני מעשה דידהו לשווי' כלי לק"ט. דאע"ג דאם מלא הגדול קליפות חקוקות מעצמן. וחשב עליהן שיהיו לשום מלאכה אמק"ט [בפ"ב מ"ד] הדע דהרי לקמן [פכ"ז מ"ז] דתנינן כל הכלים יורדין לטומאה במחשבה. לא אקמוה רק בעבאו כבר כלי לגבמה. ולא אקמוה במלא קליפה חקוקה וחשב עליה לכלי. ש"מ דבכה"ג דלא עשה בה מעשה כלל. באמת לא מהני מחשבה. אעפ"כ הכא כיון שכבר עשו הקטנים מעשה שחקקום בכוונה. מהני מחשבת הגדול שאח"כ לחוד דלק"ט. והדר קאמר. ואין להן מחשבה. ר"ל אם היה הגדול חקקם בלי שום מחשבה. ואח"כ באו אלו הקטנים וחשבו עליהן למוד או למאזנים. לא מהני מחשבתן. דבעינן שבשעה שעשו בהן המעשה. דהיינו בשעה שחקקום יהיה להם מחשבה למוד. אבל מחשבה שאח"כ לא מהני בהו. וכן נראה גם דעת הרמב"ם [בפ"ב מכלים]: קכז) הוא הקנה שבו תלויין ב' כפות המאזניים א' מזה וא' מזה: קכח) שעדייך האלן

בל"ה

ציונים

כים. שם פ"ב מה"כ ה"ח: הרימון. תוליזינו: **טז** קנה. עיי' שם ה"כ:

חלופי גרסאות

טז הרימון כו' בתוליזין האלון הרמון והאגוז שחקקו תינוקות לשוד בהן עפר כו' שמאין מפני שיש.

ראשון לציון

[משנה טו] תוי"ם ד"ה האלון פרי הוא כו' רש"י פ"ק דחולין דף יב. ובקרבנות מז. ביאור רש"י באריכות:

תוספות רע"ק

משנה טו [אות מב] מן הנייר) ע' לעיל פ"ב מ"ה בתי"ט ד"ה והנייר [ומ"ש רבינו שם אות י"ז]: [אות מג] שיש להם מעשה) מהרות פ"ח מ"י. מכשירין שפ"ג ורפ"ו דשם:

משנה אחרונה

מעור המצה. הר"ש הביא דדעת הרמ"ב דממעט עור המצה מעומאה דכתיב בכל מלאכת עור. ילאו עור המצה ועור המיפה אלא נעשה בהן מלאכה ב"ל וכתב הרב מנחה גמלן דף פ"ב מה"כ שבקרבן אהרן פי' אלא אעפ"ה בהן מלאכה ממלאכת תיקון העורות כ"ל ול"ע דהתי קרא בעומאת נגעים כתיב או בעור או בכל מלאכת עור. ומשמע או בעור אלא נעשה בו מלאכה או בכל מלאכת שנעשה בו מלאכה וכ"ל רש"י בפירוש התורה בהדיא ואל"כ היכי ממעט אלא נעשה בו מלאכה. אבל הר"ש פי' כאן אלא נעשה בו מלאכה אלא עשה אותו כלי וזה שנעשה מתחו כיס הרי נעשה בו מלאכה. ולפי' זה יש לפרש דקרא ה"ק או בעור שהוא בעצמו כלי והיינו שהוא מעובד כתיקונו. או בכל מלאכת עור היינו שהיו מעובד ועשה בו מלאכה שנעשה כיס לאפוקי שהיו מעובד ולא עשאו כלי היינו עור

המצה גרידא דטהור. ובמשנה למלך הקשה דאי לא עשה ממנו כלי מאי איריא עור המצה אפי' מעובד טהור דכלי עור פטוריהן מטורין. ולפי מ"ש ברפ"ב הא דכלי עור פטוריהן עיהור ע"כ בעור אלוק וקשה דאילו בעור כך הא ק"ל דפכ"ז העור המשה על המצה עמא ס"ב בים מילוק בין קשה לרך וכ"כ הסו' בשבת ד' ס"ב בהדיא. ולפ"ז א"ש דאו בעור היינו במעובד ורק. אלא שהרמב"ם כתב פי"ג מהט"ל עור שהוא מעובד היינו מעמא בנגעים שנאמר וכל כלי עור ע"כ מבואר מלשונו דגולם אפי' מעובד היינו מעמא. ובאמת מעובד אפי' עשאו כלי היינו מעמא דאיתא ס"ל כהרמב"ם לענין טומאת נגעים. ואיהו בשאר טומאות אייתי הכא. דע"כ אין חילוק דהא מקרא דנגעים ליף לה. לבולה מלתא. והרי"ב מבאר למלך דבריהם זו דת"ב דממעט עור המצה מטומאה כתובה בטהרות שהיא עור' אחרא דפ' שמיני ושם לא כתיב בכל מלאכת עור אלא בנגעים כתיב בכל מלאכת עור' ע"ש שהאריך. וכ"ל מדברי מהר"ם שהביא הוי"ע כאן שכתב בפשיטות דעור המצה מקבל טומאה: **מן** הנייר. לפי מ"ש התוס' דפ' שמה אמה ד' ס"ו הא דלגי הקש מקבלין טומאה מטוס דקש הנייר כתו עץ כדאמרי' עץ שאכל אדם"ל תמה איתה פ"ל וזה לא שייך בכלי הנייר שנעשו מעשבים. אבל עוד כתבו שם דטומאת כלי הקש מדרבנן. וא"ל ה"ה בנייר מדרבנן. אבל הרמב"ם כ' פ"ח מהל' כלים שכל היולת מהאדם בכלל כלי עץ. אלא שבכפ"ב שהעתיק מנאמינו זו כתב הטוהר כלי מן הנייר אע"פ שהנייר אינו מקבל טומאה הכלים מקבלין טומאה ע"ב ואינו מובן לפי"ד מאי רבותא הוא אע"פ שאין הנייר מקבל טומאה הא כלי עץ הנעשה מנקבת. הנקבת אמי אינו מקבל טומאה. וכן כלי מתכת מן הנעשה אמת. ואם ר"ל במאי אינו מקבל טומאה. כיון דס"ל כל היולת מן האדם בכלל כלי עץ הרי נעשים אמי מין המקבל טומאה: **שחקקום** התינוקות. שהם חקיקת התינוקות פילבו לחוד בהן הוא חקיקה מוכח דלגבי קבול טומאה והוי מעשה גמור. ומשמע לפי' התוס' דהתקיעוס לכף מאזנים היינו אמי שחקקום דהוי מעשה גמור. ולישנא דמתני' לא משמע הכי דלמה ליה לאתיתי התקיעוס וה"ל לאתיתי שחקקום לחוד בהם לכף מאזנים. ועוד למה לי' לאתיתי תרתי מה לי הא מ' הא. אבל נראה דהתקיעוס לאו בחקיקה אלא שהמלוקה ובישום ועשאום כלי פשוט אלא בית קבול בלאוי ג"כ לאתיתי. וקמ"ל דמעשה דידהו מהני אמי לטומאה דהכא בפשוטי כלי עץ כמו דחקיקה מהני לטומאה דאוריתא. והשתא ל"ל כפי' רש"י. בפירוש בשאום לאתיתי כיון דליכא חקיקה לא הוי מעשה גמור אע"ל פירוש: **טז** קנה מאזנים והמחוק. לכאורה משמע דבהני אמי אין קבולן אלא דבר מועט ואפ"ה אמאי דקאי אדעשה כלי קבול אינו אלא מעומאתו אפי'

והאסל. פי' ה"ר מוט כו'. ועיין עוד בפירושו למשנה ה' פ"ז דפרה ומ"ש שם: בית קבול מים. מהר"ם הגיה בית קבול שמן: ומקל שיש בו בית קבול מזוזה ומרגליות. לכון הר"ב ועושין כך כדי לגנוב את המכס. וכלומר שמניח בו המזוזה שאין נותנין ממנה מכס ותחתיה עומן המרגליות אבל לכון הרמב"ם בפ"כ מה"כ מקל שיש בו בית קבול מזוזה לא מכוס גזיבת מכס ואפשר שהיו האנשים בזמן המשנה נוטלים מזוזה עמם וחשבו זה למעלה. ולשמירה להם: ועל כולן אמר ריב"ז אוי כו'. כתב הר"ב ולמה אמרה מכוס דכתיב כי ישרים דרכי ה'. דברי תורה. לדיקים ילכו בם. יזהרו בם שלא לרמות הברות. ופושעים יכשלו בם. ילמדו לרמות. הרשב"ם פ"ה דב"ב דף פט: **רן משחזות.** פי' הר"ב של עץ. ואינה של אבן לפי שכלי אבנים לא יטמאו כלל. ואינה ג"כ משחזת ברזל. לפי שכלי מתכות פשוטיהן טמאים. הרמב"ם: **שיש** בה בית קבול שמן. פירש הר"ב שמוסחין בה שמן להשחיז. כמו שאנו עושין במשחזת של אבן במיס. הר"ש: מחלת

מלאכת שלמה

בעיני שהוא דימה שם לעת היעשה לעפת ואתרוג: **מצ האסל.** פי' הרמב"ם ז"ל הסרסור מרמה ומשיס בראשה בית קבול מעות להשיס שם מה שינגוב מדמי ההפך ולא יודע: קנה של עני. פי' ראשון שהביא ר"ע ז"ל הוא פי' הרמב"ם ז"ל: אוי לי אם אומר וכו'. בגא בתרא פ' הספינה דף פ"ט אמרה ג"כ גבי מדידות של רמאות ואמרי' התם ולמה אמרם משום בו מתכה כדי שיכביד. וכשהוא קונה מסלקו: והאסל. מוט שמושאים בו בכתף. וכשיש פועלים מרוכים לאחר שקבל שכרו מניס בב"ק שבמוט את שכרו ואומר לבעה"ב לא נתת לי שכרי וכשמחפשי' אותו אין נותנים לב לחפש שם: קנה של עני. שיש בו בית קבול מיס ושותה מהן. וכשהולים אותו אם מעשה כלום אומר אני מהעגה היום. ולביתי פי' בית קבול מיס ב"ק משקין וכשעורת אלא בעל הבית בבית הבד גונב בו מן השמן: מקל שיש לו בית קבול מזוזה ומרגליות. ועושין כן כדי לגנוב בו את המכס: אוי לי אם אומר. שמא ילמדו ממני בני אדם לרמות: ואוי לי אם לא אומר. שמא יאמרו הרמאין אין תלמידי חכמים בקיאים במעשה ידיהו. ומתוך כך יבואו לרמות יותר. ולמה אמרם משום דכתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' לדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם: **רן תחתית הצורפים.** טורפי זהב וכסף יש תחתיהם כלי שמנו תחתית. והוא עשוי לתת בתוכו גרוטאות של כסף ושל זהב. אבל של נפחים. אין עשוי לקבל ולא מיוחד גמי לישיבה:משחזת. של עץ שמשחיזין בה את הסכין ועושין לה בית קבול שמן שמוסחין בה שמן להשחיז: פנקס של שעוה. שיש לחנוני ולשולחני שכותב

מלאכת שלמה

דכתיב כי ישרים דרכי ה': **רן תחתית הצורפים.** פי' הרמב"ם ז"ל התחתיה של עץ שמרכיבים עליה הסדן היא שמה תחתית וכשמניחים הברזל ממנה מקבץ בה שיפת הזהב או הכסף אבל של נפחים לא. ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סי' קל"ה: פנקס שיש בו בית קבול שעוה. שהוא חקוק וממלאין החקק שעוה וכותבים בו: טמא ושאין בו טהור כל"ל: מחלת

יכין תפארת ישראל יכין

בל"א שמוחקין בה גודש המדה בשוה: **קבט)** שהרמאין עושין קנה המאזנים חלול. ומשימין לתוך חלול הקנה כסף חי. שהוא כבד מאד יותר מכל המשקין. וכשבוקל למכור מעה הקנה לצד הדבר הנשקל וכשרולה לקנות מעה הקנה לצד הכף שבו המשקל. וכ"כ הרכס לרמאות במחוק שיחלולהו. וכשירלה למכור יתן לתוך חלול כסף חי. אמא ע"י כבידת הכסף החי. ומחוק גם מתוך חלול המדה. וכשירלה לקנות יוציא כסף החי מתוך חלולו. ועי"ז יהיה המחוק חלול וקל. וימיה גודש יותר מהראוי: קל) מוט לנושאי כתף. והרמאי חוללו ומעמיק שם שכר פעולתו שקבל מבעה"ב שמרוד ברבוי פועליו. ואומר לבעה"ב שלא קבל שכרו עדיין. ואין בעה"ב מרגיש לחפש גם שם: קלא) נשחות בו בדרך ומעמיק ג"כ שם תוך המים גנבותיו: **קלב)** קובע מזוזה תוך מקלו. ואומר שעושה כן לשמירת הדרך. ושומן תחת המזוזה מרגליות כדי לגנוב המכס שלה: קלג) וקמ"ל דאע"ג שב"ק הכ"ל כולן באיסור נעשו. דהרי גם בגונב המכס אפי' של מלך שאינו ישראל יש בו משום לא תגזול [כמ"ש שם"ש מ"] אפ"ה מק"ע ע"י ב"ק זה: קלד) שמא הרמאי שלא ידע עדיין ממרמה זו. ילמוד לעשות כן: קלה) שילמדו אין ת"ח בקיאין ברמאות הללו. ולולי ידעוש. היו גם הם עושין כן. ועוד הרי צריך להודיע הדין מהגיד ב"ק. ואעפ"כ בחר לאמרן. דכתיב כי ישרים דרכי ד' לדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם: קלו) כלי ב"ק מעין שהשורף עומד בתוכו כדי שיפלו לתוכה הגרוטאות מכסף וזהב שיתפרדו מהן בלא"ה שמוחקין בה גודש המדה בשוה: **קבט)** שהרמאין עושין קנה המאזנים חלול. ומשימין לתוך חלול הקנה כסף חי. שהוא כבד מאד יותר מכל המשקין. וכשבוקל למכור מעה הקנה לצד הדבר הנשקל וכשרולה לקנות מעה הקנה לצד הכף שבו המשקל. וכ"כ הרכס לרמאות במחוק שיחלולהו. וכשירלה למכור יתן לתוך חלול כסף חי. אמא ע"י כבידת הכסף החי. ומחוק גם מתוך חלול המדה. וכשירלה לקנות יוציא כסף החי מתוך חלולו. ועי"ז יהיה המחוק חלול וקל. וימיה גודש יותר מהראוי: קל) מוט לנושאי כתף. והרמאי חוללו ומעמיק שם שכר פעולתו שקבל מבעה"ב שמרוד ברבוי פועליו. ואומר לבעה"ב שלא קבל שכרו עדיין. ואין בעה"ב מרגיש לחפש גם שם: קלא) נשחות בו בדרך ומעמיק ג"כ שם תוך המים גנבותיו: **קלב)** קובע מזוזה תוך מקלו. ואומר שעושה כן לשמירת הדרך. ושומן תחת המזוזה מרגליות כדי לגנוב המכס שלה: קלג) וקמ"ל דאע"ג שב"ק הכ"ל כולן באיסור נעשו. דהרי גם בגונב המכס אפי' של מלך שאינו ישראל יש בו משום לא תגזול [כמ"ש שם"ש מ"] אפ"ה מק"ע ע"י ב"ק זה: קלד) שמא הרמאי שלא ידע עדיין ממרמה זו. ילמוד לעשות כן: קלה) שילמדו אין ת"ח בקיאין ברמאות הללו. ולולי ידעוש. היו גם הם עושין כן. ועוד הרי צריך להודיע הדין מהגיד ב"ק. ואעפ"כ בחר לאמרן. דכתיב כי ישרים דרכי ד' לדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם: קלו) כלי ב"ק מעין שהשורף עומד בתוכו כדי שיפלו לתוכה הגרוטאות מכסף וזהב שיתפרדו מהן

בית קבול מתכות קבט). **והאסל** קל) **שיש בו בית קבול מעות. וקנה של עני שיש בו בית קבול מים** קלא). **ומקל שיש בו בית קבול מזוזה. ומרגליות** קלב). **הרי אלו טמאין** קלג). **ועל כולן אמר*) רבי יוחנן בן זכאי. אוי לי אם אומר** קלד). **אוי לי אם לא אומר** קלה): **רן תחתית הצורפים** קלו) **טמאה. ושל נפחים טהורה** קלז). **משחזת** קלח) **שיש בה בית קבול שמן** קלט). **טמאה** קמ). **ושאין בה. טהורה** קמא). **פנקס** קמב) **שיש בו בית קבול שעוה. טמאה. ושאין בה טהורה.**

*) כיה בהגהלי הלאחר ל"ל רבן וכ"ה בכ"ג דף פ"ט

ציונים

ועל כולן. ב"מ פפ: ז תחתית. מיי' פפ ה"ג: משחזת. שם ה"ג:

תוספות אנשי שם

מצ ת"ט ד"ה ובקל וכו' ואפשר שהיו אנשים כולו עפשים היו ומו לכנסו שב' הרמב"ם בפ"ב מה' תפילין ומזוזה ותנא דמתני' לא עסיק בבופטני אלא נראה דהיינו כהיא דתנא במנחות דל"ב הלאה במקל או שבמיתה מחורי הדלת שכנה ואין בה מזוזה של בית מונגו המלך היו עושין כן בפונדקותיהן זכר למזוזה ופירש"י ז"ל כשהיו מהלכין בדרך ועשין מזוזות עמהן והולין אותו בפונדק במקל עד הנוקר זכר למזוזה וכו' ע"כ וה"ג דכוותה שהיו עושין עמהם המזוזה ומקל עם בית קבלה להכלות זה ואגב שמגיר בית קבול מרגליות תני נמי בית קבול מזוזה

משנה אחרונה

אפ' כמו אמ"כ ליד הכשרים. דלדידהו לא מהיב בית קבול. מ"מ כיון שנעשה לקיבול קודם לכן לעולם עמא. וכהכי ניחא הא דא"ל יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר ופי' הר"ב ביאמרו אוים"ה בקיאין כו' וכ"ה בגמרא הביאה הר"ש. ולמה ליה ה"מ והיפוך ליה דהוה היא ולריך ללמדה לתלמידים. ולמאי דפי' ניחא דהך מלתא הא שמעינן לה מתיוקות שחקקו לעיל דפסיעה דעמאן אפי' כמו אמ"כ ליד גדולים ובני דעת. ולא הי' לריך לאומרה דה"ה הכא דמאי בגמ'. אבל בהוספתא פ"ז מני הך מעמא נמי אם לא אומר אני מונע את התלמוד. ונראה דהתם א"ע דמקיים בה התם וכונן אין עמא אלא הלוך. וקולא היא דיסר מן הלוך פטור ולהא מלתא שפיר אמר שמונע את התלמוד דקולא זו לא שמעינן מתיוקות. אבל מתני' דלא הני קולא אלא שעמא שפיר אמרי' לה מתיוקות. ואע"ג דאמרי' בפ' כירה ד' מ"ז בגדי עייר לעייר בגדי עשירים לעשירים אבל של עניים לעשירים לא מעמו וא"כ י"ל דה"ה הכא של תיוקות לגדולים לא הביא. אבל בחנו הוס' שם דהתם דוקא למדרש דייחוד תליא: **רן תחתית** הלורפין ממלה. לפי' הר"ב לא אתפרש מאי קמ"ל. והרמב"ם בחבורו תפרש תחתית הוא בקעת שהסדן מקוע בו בחלו ודרכן ליטול משם הסדן לפעמים ומשימין גרוטאות בחלו ושוי עשוי לקבלה ושל נפחים אין מוציאין הסדן משם וא"כ אינו עשוי לקבלה מה שמקבל הסדן אינו מהיב קבול בית הטעשי למלאות הוי ע"כ. ואיתא דתני לה הכא דאמ"ש שברוב פעמים אינו עשוי לקבלה אלא לפרקים אפ"ה מהיב בית קבול דהטושה כלי קבול מ"מ עמא כדלעיל. ומיהו בעיקר דין זה דהעשוי למלאות לא מהיב בית קבול וכ"כ תוי"ט פי"ב מ"ז בשם המגיד אבל הר"ש תולה בזה לקמן פכ"ו מ"ב וכ"ד הרשב"א הביאו המגן אברהם סי' תרכ"ט ס"ז: **משחזת** שיש בה בית קבול שמן אבאין בה מטורה. ולא אתפרש מאי קמ"ל וכן קשה בפיקה דבשמוך. וי"ל דקמ"ל אפ"ה שמניח עליה שמן בלא בית קבול וכן פיקה שמושה בשעה שמתינן עליה אין זה מהיב קבול. ולא דמי לקנה של זיתים ויש קשר בראשו שמקבל עומאה

בפי' ז

בכיתב עליו בחרט: קש. זגבות הסבלים ועושים מהם מחצלאות: ושפופרת הקש. שהוא חלול ויש לו בית קבול: רבי עקיבא מטמא. ואע"פ שקבולו מועט. דהא הכא לעיל העושה כלי קבול מ"מ טמא. וקמיפלגי אי הוי דבר העומד אי לא. דאין טמא אלא דבר העומד מאליו ור"ע חשיב ליה דבר העומד. ור' יוחנן בן טורי לא חשיב ליה דבר העומד והלכה כר"ע: פקועות. דלעת מדברית. וי"א אבטיחים קטנים מריס. וקנה שלהן חלול כשפופרת של קש: חלף. מין עשב הוא ועושים ממנו *)חלפים ומחצלאות וקורין לו בערבי חלפא: טהורה. מטומאת שרץ. אבל לא ממשכב ומושב שהיא מטמאה משכב ומושב דאורייתא אם אינה עשויה לשכב: קנה שחתכו לקבלה. נתת בו כחול וכיולא בו: הכבי. המות הנכנס שבתוך הקנה וקודם לכן אין לקנה טומאה ואפי' מדברי סופרים:

מחצלת הקש קטנ). ושפופרת הקש. רבי עקיבא מטמא קמד). ורבי יוחנן בן נורי מטהר קמה). רבי שמעון אומר אף של פקועות קמו) ביוצא בהן. מחצלת קנים ושל חלף קמז). טהורה קמח). שפופרת הקנה שחתכה לקבלה קמט). טהורה. עד שיוציא את כל הכבי קנ):

*) בד"ו חכלים

[*מחצלת הקש ושפופרת הקש. שכל הגדל מן הארץ בכלל כלי עץ. כ"כ הרמב"ם בספ"א מה"כ. וזה דלא כהר"ם. ואין להאריך]: קש. פי' הר"ב זגבות הסבלים וכ"כ רש"י*) פ"כ דשבת דף ק"מ. ועיין מ"ש ברפ"ט דב"מ: [*רבי עקיבא מטמא. כתב הר"ב ואע"פ שקבולו מועט וכו'. ואף לפי' מהר"ם דלעיל שאינו מפרש לענין שיעור הקיבול אפ"ה מצי סבר דדינא הכי אפילו כלי קבול כל שהוא טמא. וילמדהו מסיפא דמתני' דהתם שחקקום התיוקות כו' ולהיוקות פשיטא שאין להם שיעור ואף כל שהוא מספיק להם למדידתן. ומ"ש הר"ב. וקמיפלגי אי הוי דבר העומד כו' כ"כ הר"ם מהתוספתא שהביאה אז"ל העושה כלים מדבר שהוא של מעמיד ממא מדבר שאינו של מעמיד טהור. הלפת ואתרוג ודלעת שחקקום תיוקות למוד בהן עפר טהורים הרמון והאלון כו'. ע"כ. ואף הרמב"ם בחבורו רפ"ב מה"כ כתב שיהיה דבר של קיימא שאפשר שיעמוד ע"כ. אבל גריכין עדיין למודעי דבר הטמיד כדמוכח בתוספתא ע"כ: שפופרת הקש קטנה שאינה אלא שפופרת וקמ"ל שהוא דבר של קיימא לר"ע. וגריב"ן לא. אבל מחצלת של קש קטנה לי. וכ' הר"ם מחצלת הקש וגבות הסבלים שעושים מהם מחצלאות וסל קטן כמו שפופרת. ע"כ. ויכולני לפרש שר"ל שהם קטנים מאד ומפני שנעשים הזגבות שבלים מחוברים קלת. לכן לר"ע מקרו יכולים לעמוד ואפ"ה לריב"ן לא. וכ"ל דמתני' הכי דייקא דאילו לקמן קתני מחצלת קנים ולא הקנים אלא כלומר של קנים וכדתניא ושל חלף ומשמע שהיא מחצלת גדולה שראויה להקרא עליה שם מחצלת והיא נעשית משל קנים או של חלף. משא"כ הכא קרי לה מחצלת הקש שמשמע שהקש הוא העיקר כי אין ראויה להקרא מחצלת כתם שהיא קטנה במאד וכ"ל ג"כ פשוט דלפי' זה של הר"ם הקש בפני עצמו כל אחד לבדו אף לר"ע לא יהיה יכול לעמוד. והרמב"ם בפירושו כתב ומחצלת הנקרא בערבי א"ל הלי"ר ושפופרת הקש קנה התבן היא ג"כ כלי קבול. ואע"פ שהוא קטן הנה כבר התבאר לך שכלי קבול אין לו שיעור כו'. ע"כ. והוי יודע שאע"פ ששפופרת הקש כתב הרמב"ם בפ"ב הנה מחצלת הקש כתב בפכ"ה אבל מחצלת הקנים ועיין לקמן]: מחצלת כו' טהורה. פי' הר"ב מטומאת שרץ אבל לא ממשכב וכו'. אם אינה עשויה לשכב. עיין ספ"ק דסוכה. [*ולפי מה שאפרש בס"ד במ"ד פכ"ד דפשוטי כלי עץ הראוי למשכב טמא אף בשאר הטומאות ל"ע. ופי' הר"ב הוא מפי' של הרמב"ם. ומליגו לו שחזר בו בחיבורו פכ"ה מהלכות כלים שכתב טהורה מן המדרס וכתב הכ"מ שכן שיקר וכתב שהטעם י"ל מפני שמחוך שהיא קשה אינה ראויה לשכיבה. ע"כ]:

*) בוזמתו לכס"י שם ד"ה תנן ע"ש ובד"ח הגיהו בפ"ב דשבת דל"ו

מלאכת שלמה

מחצלת הקש וכו'. וכתב הר"ם ז"ל דפירש רש"י ז"ל דפליגי בהא דמר חשיב ליה כשל עץ ומר לא חשיב ליה כשל עץ וכאן לא יתכן לפ' כן דטומאת מחצלת משום דעביד ליה לשכיבה ומשמע בספ"ק דסוכה דטמא מדרס אפי' מידי דלאו עץ וגראה דפליגי אי חשיב דבר מעמיד אי לא דאין מקבל טומאה אלא דבר המעמיד כדמוכח בתוספתא ע"כ: שפופרת הקש. הוא ג"כ כלי קבול אע"פ שהוא קטן שהוא קנה התבן: של חלף. בספ"ק דסוכה גרסי' חילת והוא החלף הר"ם והרא"ש ז"ל: שפופרת הקנה שחתכה לקבלה טהורה עד שיוציא את כל הכבי. ביו"ד אחת גרסי'לה. וברמב"ם פ' שני דהלכות כלים

יכין תפארת ישראל יכין

דקין שממרחין אותן בשעוה. כדי לחקוק עליהן דברים לזכרון: קמג) קש הוא חלק התחתון של הסבולת. שבשאר מחובר בארץ. כשיקצרו הסבולת ממנה. ומשוס שאותו החלק הנשאר בארץ אחר הקצירה הוא עב וחזק. לכן נקרא קש. ע"ש קשיותו. ולכן עושין ממנו מחצלאות לסכך ולשכיבה [אבל תבן הוא חלק העליון של הסבולת שנקצר עמה. והוא דק ורך. לפכי מוסגין אותו למאכל הבהמות. כמ"ש הטעורים והתבן לבוסים (מלכים א' י"ד) ועי' מ"ש בבר בזה נעיל ר"ש ופ"ג דשבת]. עוד רגילין לעשות מהקש שפופרת. דמדחלו רחב קושרין אותו בסיפו. כדי שיהיה לו ב"ק. לשוס בתוכו שוס דבר. והיינו שפופרת שמכר במשנתיו. דאילו בפתוח בב' קצוותיו. לא היה מחשב ב"ק. מדהו"ל כסילון. דרק בב"ח כל שיש לו חוך אפי' בלי ב"ק. כגון חביות בלי שולים מק"ט. משא"כ כלי עץ [ועי' מ"ש לעיל פ"ב מ"ח]: קמד) אף שקבולו מועט. עכ"פ הוא עשוי לקבלה: קמה) דס"ל דמדמתמעך הקש בקלות. הו"ל כאינו בר קיימא דאמק"ט [בעיל פע"ז מ"ה] ולר"ע לא דמי להכך דהתם אינן בר קיימא עלל. משא"כ קש מתקיים זמן מה. מיהו הני מילי לטומאת מת ומרץ וכדומה אבל במחצלת הרגילו למשכב ומושב. מק"ט מדרס. דלמדרס א"ל שיהיה כלי בת קיום [ולרש"י מה דמ"ש א' דכל שמיוחד למדרס שם כלי עליו ומק"ט]. ומדמק"ט מדרס. נמצא נמי בשאר טומאות [כמה פ"ו מ"ג]: קמו) ר"ל גם כלי הנעשה מדלעת מדברית גם בה פליגי ר"ע וריב"ן אי מהשבה כלי בת קיום או לא. ולא"ק לכ"ע אמק"ט וכ"כ דלעת פשוטי לכ"ע אמק"ט [כתוספתא כלים ב"מ פ"ו ומכ"ש רפ"ב מכלים] מיהו קרויה שחלולה ונתיבשה לכ"ע מק"ט [כפרה פ"ם מ"ג]. מיהו גרלה פשוט דכל דלעת פקוע וקרוי כל שהיא לחה. אף שיהדה לכלי עכ"פ מק"ט אוכלין: קמז) מין עשב: קמח) דלכ"ע לא מהשב כלי בת קיום ודמי שפיר להכך דפט"ז מ"ה. ול"מ היה כ"ל דמחצלת קנים מכו"ה אמק"ט. מדהוא קשה. אינה עשויה רק לסכך. והו"ל כעשוי לשמש הקרקע: קמט) שחתכה ממחובר. ועשה לה בת קיבול: קנ) הוא המות שבתוך

במה אשה ד' ס"ו וכ"כ המוס' שם ולהרמב"ם ל"ל דכלי עץ שבתורה במקבלין אחיני דומיא דשק ומפץ פשוט הוא ועיין בסמוך: ושפופרת הקש. נראה דמחצלת לענין מדרס אחיני ושפופרת לשאר טומאות. ותני לה גבי הדדי משום דנין במדרס ונין בשת פליגי בכלי הקש. ואין לפרש דמחצלת נמי בת קיבול דומיא דשפופרת וכאותה שבאינו פ"ב דעדויות כל החוללות ממאות עמת מת וחכ"א אף מדרס ומשמע התם דחוללות יש להם בית קבול. דא"כ הוי ריב"ע דלא כר' יוסף ודלא כחכמים דבטומאת מת לא פליגי אלא ע"כ מחצלת לענין מדרס וכ"כ הר"ם וכן הפתיקה הרמב"ם פכ"ה לענין מדרס. ומ"מ ל"ש בתמי קמפליגי. והכ"ם הביא פי' רש"י בשבת דפליגי מר חשיב לה ככלי עץ ומר לא חשיב לה ככלי עץ ודחה הר"ם פי' זה ופירש כמ"ש הר"ב דפליגי אי הוי דבר המתקיים. ונראה בכוונתם שמתקיימים זמן מועט ולא כשאר כלים. ומר חשיב לי' מתקיים זמן מועט. ומר לא חשיב לי' זמן מועט. ואין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב בחבורו רפ"ב בהדיא שכל שאינו מתקיים אלא זמן מועט אינו כלי ובהך דהכא פסק כר"ש. ואין לפרש מנוס שקבול הנשפופרת דבר מועט ממכר ריב"ע דבמחצלת מתי איכא למימר. ואפשר בין במחצלת ובין בשפופרת שעשאן אחת ולא פיכם לאיזה לורך פליגי דמ"ם מחצלת אחמה לשכיבה ומאלה מדרס ומ"ם אחמה לסיכוך. ובשפופרת נמי מ"ם אחמה לקבלה לקבל בה בחיל וכיולא בו. ומ"ם לחלון בה מעקה מן המחבת ואין זה כלי קבול כמו המשפך לעיל פ"ב ומבאר: ר"ש אומר אף של פקועות. ות"ק דבר פקועות אוכלין הם ולא כלים. כ"כ הרמב"ם בחבורו: של קנים ושל חלף עהורה. כ"ב בשאר מיירי דאחמה אינה לשכיבה כמ"ש הכ"מ שהם קנים. אבל עשאן לשכיבה ממאין כדלקמן פכ"ד מ"ו: עד שמוציא אחת כל הכבי. אפי' הוציא אחי לא

הכבי

ציונים

מחצלת. שנת מו. בזיטי לשון קנת. מיי' שם פכ"ה הי"ב: ושפופרת שם פ"ב ה"ד: מחצלת קנים. שם פכ"ה הי"ב: שפופרת הקנה שם פ"ב ה"ד:

תוספות אנשי שם

מזוזה אע"פ שאינו מעניני הרמאות של מו"מ. (כ"ד). ול"ג שיש בו כ"ק מזוזה לענוב אותה מעל הפתח לאכוב אותה לאחר וסמך זה לענין מפני שבידו ימלא מה יותר מכ"א שבעוד שממתין על הפתח עד שיוציאו לו פרוטה פת הוא גונב המזוזה ומתנה באוך מקל זה התלול כדי שבשיחזור הנעה"ב ויבלה שאין מזוזה בפתח ויהבדנו ויתפשם אחריו לא ימלא אותה כי לא יתן לב שיהיה בית קבול באותו מקל ובזה יתבלה נקי אע"פ שהוא רבוא. (הו"ע):

משנה אחרונה

בפי"ז דשבת מ"ג וכ"כ הטוס' בתמ' סוכה ד' ה' כל כלי עץ שהוא רחב קלת וראוי להניח עליו דבר דמי לכלי קבול ומטמא. דהכא שאני דלאו אורחא להניח עליו ודרכן בנית קבול הלכך אינו מיטמא אלא כי אורחיה. ועוד י"ל דהכא קמ"ל דאם אין להן בית קבול מהודין אפי' מדרבנן דהא דשבוני כלי עץ ממאין מדרבנן היינו בטמטם אדם וכלים. אבל אם בטמטם הכלים לבד מהוף כמ"ש הרמב"ם רפ"ד מה"ש והל"ש רפכ"ב: מחצלת הקש. הרמב"ם כתב בחבורו רפכ"ג מה"ב המפץ הוא המחצלת שאורגין אותו מחבלים וסוף וגומא וכיולא בהן ואין המפץ בכלל כלים שאמורין בתורה ואעפ"כ מטמא הוא במדרס מן התורה וכו' ובשאר טומאות מדבריהן ע"כ. וקשיא לי לפי מ"ש רביט ספ"א מה"כ שכל היולא מן הארץ בכלל כלי עץ וא"כ הכי המפץ בכלל כלי עץ התורה בתורה. ובפ' כיצד הרגל ד' כ"ה גבי מפץ בחת מנין פי' רש"י ב"כ שאינו בגד ולא בכלל כלי עור ולא בכלל כלי עץ וכו' לדידי' ניחא דאיכו לים לה הך סברא דכל היולא מן הארץ בכלל כלי עץ בתורה תפיכותו בפ'

שבתוך חלול הקנה. וקמ"ל דלא תימא דמשהוליא מהקנה מעט ככיי. הרי כבר יש לו ב"ק ויק"ע. קמ"ל דכיון דדעתו ליקח הכל עדיין אינו כלי עד שיוליא כולו. ואפי' כגולמי כ"ע אינו מדלא נגמר חלנו:

אמרי' הרי הינו לאינו לקבל ולכי קבול מיעמאין בכל שהוא הכא כיון דמתחבר לקבלה לכולה כתכוון ואינו מיכמא עד שיוליא כולו והכי אמרי' בחולין ד' כ"ס דחק קפיזא בקבא לא הוי כלי קבול עד שיחוק את כולו כיון דגלי דעתי' בלריך לקב וכדפי' לקמן פכ"ח מ"ז:

מן סמורה מקום דוק ותשכח ומכל מקום גרסה דמתני' ר' יהודה היא שכך אמר בתוספתא דאינו ת"ק דידיה אמר משיחסום ויקנב:

הלכתא גבירתא כללא דפרק יז

פי"ז משנה א שיעור נקב המטהר בכלי שטף של בעה"ב הינו כשהוא גדול כמוציא רימון. רעץ מקופה המשערין כדלא חזי לתשמישה שבתחלה:

משנה ב וכ"כ חמת. ובית קבורה. ובית רעי. כולן משתערין בדלא חזיין לתשמישן תחלה:

משנה ג וכ"כ סלי פת. משתער במוציא כבר. פשוטי כ"ע דמק"ם מד"ס כשמשתמש לאדם וכלים. צריך שיהיה לו צורת כלי:

משנה ד הא דנטהר במוציא רימון. זה דוקא במחוקת הכלי כדי ג' רמונים בצמצום. אבל כלי שמחזיק פחות מזה לר"מ שיעור נקיבתו ברובו: ולר"ש במוציא זית סני. והכי קיי"ל. ובנפרץ קצת משפתו ג"כ סני במוציא זית דרך הפחת. וכל זה אפי' יש ב"ק תחת הנקב או הפחת. ורק בנפרץ מכל השפה סביב בשוה אז בנשאר ב"ק מק"ם:

משנה ה רמון הנ"ל שיעורו ברמון בינוני:

משנה ו שיעור ביצה בכל מקום הוא בינוני לפי מראית עין המשער:

משנה ז וכן גרוגרת בכ"מ שיעורו בבינוני:

משנה ח וכן שיעורי זית. שעורה. עדשה. פרדע. כולן משערין בבינוני:

משנה ט וכן שיעורי אמה משערין ומודדין בבינוני:

משנה י אמת בנין בביהמ"ק: וכן אמות כלי ביהמ"ק: כל שנתנה בהן התורה מדה. כולן בבינונית דהיינו בני ו' טפחים:

משנה יא מדות חלת והיבש שבמקדש מודדין במדה קטנה. אבל הקומץ בכל יום ותפינה ביו"כ. ומלא לוגמיו ביו"כ. וב' סעודות לעירוב. הכל לפי האדם:

משנה יב מלא תרווד רקב ממת וגרים בנגעים וכותבת ביו"כ. כולן שיעורן בהיותר גדול שנמצא:

משנה יג כלי שנעשה מבריות הטים אמק"ם רק בחיבר לו קצת מגדולי קרקע. באופן שאילו הי' שניהן מדבר המק"ם הי' נטמא א' בשנטמא חבירו. מק"ם:

משנה יד הנברא ביום א' מק"ם. והנברא ביום ב' אין מקבל טומאה. ובג' מק"ם. בר' וה' אמק"ם רק איזה מהן מק"ם מד"ם. וכל הנברא בו' לא די שמק"ם. אלא שאפשר שיהיה טמא בעצמו:

משנה טו ב"ק כ"ש מק"ם. וכ"כ משכב ומושב. אפי' רק כדי להשען עליו מק"ם. כלי מעור שלא נתעבד בראוי. או כלי העשוי מניר מק"ם. ב"ק שעשו תינוקות לשחוק מק"ם. כשחשבו בשעת עשייתו לתשמישן. אבל מעשה שלהן בלי מחשבתן. או מחשבתן בלי עשייתן לא מהני:

משנה טו אף ב"ק שעשהו לתכלית אסור מחשב ב"ק ומק"ם:

משנה יז ב"ק שנעשה כדי שיעמוד בתוכו אדם לא מחשב ב"ק לק"ם. רק בנעשה גם לקבל בתוכו גם שום דבר: משחזת. ופנקס. רק ביש בהן ב"ק ממש. אפי' בלי דפנות זקיפות מק"ם. אבל בעקום קצת באמצעיתו. אע"ג שעשוהו כן לקבל שום דבר מה לא מחשב ב"ק. ולא גזרינן הא אפי' הא. מחצלת קש או שפופרת קש. אף שאינו מתקיים זמן מרובה. מק"ם. ורק מהצלת מעשב שמתיבש מהר ומתפרק. אמק"ם. ואעפ"כ ביחדם למשכב ומושב. אע"ג שאינן בני קיום. מק"ם מדרס. אע"ג דכל ב"ק אפי' קטן מאד מק"ם. אפ"ה קנה שדרך לחללו כולו מהמות שבתוכו. אם חללו רק מקצתו אמק"ם. ואפי' כגלמי כ"ע לא הוה עדיין (כסף"יב). עד שיחללנו כולו:

תוספות יום טוב כלים השידה פרק יח ר' עובדיה מברטנורה

פרק יח א וביניהם. לאותו לויר שבין הרגלים מתחת לינו נמדד דלא לתמיינן רואים כאילו עולים יורדים עד סוף הרגלים. רש"י פ"ג דמנחות דף לא: **רבי** שמעון שזורי אומר כו'. פסקו הר"ב והרמב"ם דלא כוותיה. והייתי תמה דבהדיא פסק כמותו רב פפא בגמ' דמנחות שם. ועוד אתמר התם דבב"מ שסמה רש"ם הלכה כמותו. אך בסוגיא דחולין פ' בהמה המקשה דף עה. א"ר יוחנן הלכה כרש"ם במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי אהך סמכו וכ"כ התוס' שם. ויש ט"ם במימרא דהתם בחולין דגרסי' כ"מ שסמה ר"ש שזורי במשנתינו. ואין לגרוס משנתינו דבהדיא קאמר במנחות מי קאמר במשנתינו. כ"מ שסמה קאמר. וגם בתוס' דהתם מוכח דל"ג במשנתינו דהא מייתי עלה פלוגתא דרש"ם דבפ' במה

פרק יח א השידה. נמדדת מבפנים. דתנן לעיל (פט"ו) בפרק כל כלי עץ שהמחזיק מ' סאה בלח שהן כורים ביבש טהור והייתי אמה על אמה ברוחב ג' אמות. והכא קמיפלגי כילד מודדים לב"ש מודדין חלל שבפנים ולא עובי הדפנות והשולים. ולב"ה הכל מודדין חוץ מעובי הרגלים ולבזבזים שהוא הזיר שעל השפה. ולר' יוסי מודדים אף עובי רגלי השידה והלבזבזים. ולר"ש אם אין רגליה גבוהים טפח מודדים אף האויר שבין רגל לרגל. והלכה כב"ה

פרק יח א השידה א) ב"ש אומרים נמדדת מבפנים ב). ובה"א נמדדת מבחוץ ג). מודים אלו ואלו שאין עובי הרגלים ועובי לזבזיך) נמדד. ר' יוסי אומר. מודים שעובי הרגלים ועובי לזבזין נמדד ה). וביניהם ו) אינו נמדד. ר' שמעון שזורי אומר. אם היו הרגלים גבוהות טפח

מלאכת שלמה

פרק יח א ובה"א נמדדת מבחוץ. פי' רש"י ז"ל בשבת פ' כירה דף מ"ד דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך כלי גדול ואם מחזיק אותו כלי מ' סאה טהורה השידה ואע"פ שהיא אינה מחזקת מ' סאה דקסברי אף עבייה נמדד עמה והמוכני אינו נמדד עמה להשלים דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך כלי ואם מחזיק אותו כלי מ' סאה טהורה השידה ואע"פ שהיא אינה מחזקת מ' סאה דקסברי אף עבייה נמדד עמה והמוכני אינו נמדד עמה להשלים דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך הכלי ע"כ: ועובי לבזבזים. לבזבז הוא הזיר שעל השפה. ועיין

מדליקין

יכין תפארת ישראל יכין

פי"ח א) הוא אמון עץ עם רגליה. שדינו שבשמחזיק מ"ם אמק"ם. והיינו שהוא אמה על אמה ברוחב ג' אמות [כלעיל דפט"ו]. וכן כלי עור או עלים בשמחזיק מ"ם אמק"ם. רק במיוחדין למדרס אף שמחזיק מ"ם נטמאים בטומאת מדרס. וכל זה רק בהגך ג' מיני כלים. אבל כלי מתכות אף שמחזיקין מ"ם מקבלין כל טומאה [עי' המכ"ם פ"ג מכלים]: ב) דס"ל דרק חלנו נמדד בשיעור הנ"ל. אבל אין עובי הדפנות ועובי הרגלים בכלל מדידה הנ"ל: ג) דס"ל דכיון דהא דאמק"ם הייתו רק מדים בו טובר [כפט"ו סי' י"ח] א"כ כיון דעובי הדפנות הנ"ל מוסיפים בנדלה וכבדה של שידה. למה לא נגרסם לשיעור המדה: ד) לזבז הוא הנקרא בל"א ליסטע או נעזימס שבולט לחוץ משפתה סביב. וכ"כ הרגלים המרובעים בולטים בכל זוית שפי מעובי הדפנות. דאע"ג שגם הם מוסיפים בגודל וטובד הכלי אפ"ה כיון דהגך אינן בכלל דפנות של החלול. והו"ל כגוף אחר מחיברו להמטה שאינו מלטרף להשיעור הנ"ל. מיהו נל"פ דכסוי שלה ודאי שייך להלנה כהדפנות ונמדד עמה: ה) דס"ל דכיון דכל עובייו הוא כנגד עובי הדפנות. כדפנות עצמן חשיבי ומלטרפין: ו) האויר שבין רגל לרגל מה שבולט מהן מתחת השולים. ובכלל זה האויר

מחזיק מ' סאה טהורה אע"פ שהיא אינה מחזקת. רש"י נפ' כירה ד' מ"ד: רש"ש אומר אם היו הרגלים גבוהות טפח. אבל פחות מטפח אמתי' בטומאה לבוד להקל במ"ם הר"ב פ"ד דאהלות

פ"ח

ציונים

א השידה. מנחות לא: נמדדת מבחוץ. מיי' פ"ג מה"כ כ"ל:

חלופי גרסאות

א נמדדת מבחוץ נמנחות שם ובה"א מבחוץ. מודים שם ומודים. לזבזין שם הלובזים. לובזין בכל הל"ו לבזבזין ונמנחות שם הלובזין. הרגלים נמנחות שם רגלים.

ראשון לציון

פי"ח משנה א[תו"ש ר"ה] ר"ש שזורי אומר כו' אל יונתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי אהך סמכו כו' וכה"ג מייפב

הדושי מהרי"ח

פי"ח מ"א [תו"ש ד"ה] ר"ש שזורי וכו' וכ"כ התוס' כו' עב"ל וקיצר הרב דהלא ר"פ הוא אחרון ולמה לא פסקו כמותו רק התוס' שם כתבו הטעם דמעשה רב ע"ש ואני מוסיף עוד דהתם פ' כן רב אשי והוא אחרון אחר רב פפא:

תוספות אנשי שם

פי"ח א רי"א מודים כו' נראה דסלי מודים קלי אסוף דבריו על ובינהם אינו נמדד וכפ"ג סע"ק דפסחים ע"ם בפירש"י ד"ה מודים ר"ל לו אגב

משנה אחרונה

פרק יח א וב"ה מודים נמדדת מבחוץ. שאותן אותה כאילו היא בתוך כלי גדול ואם אותו כלי